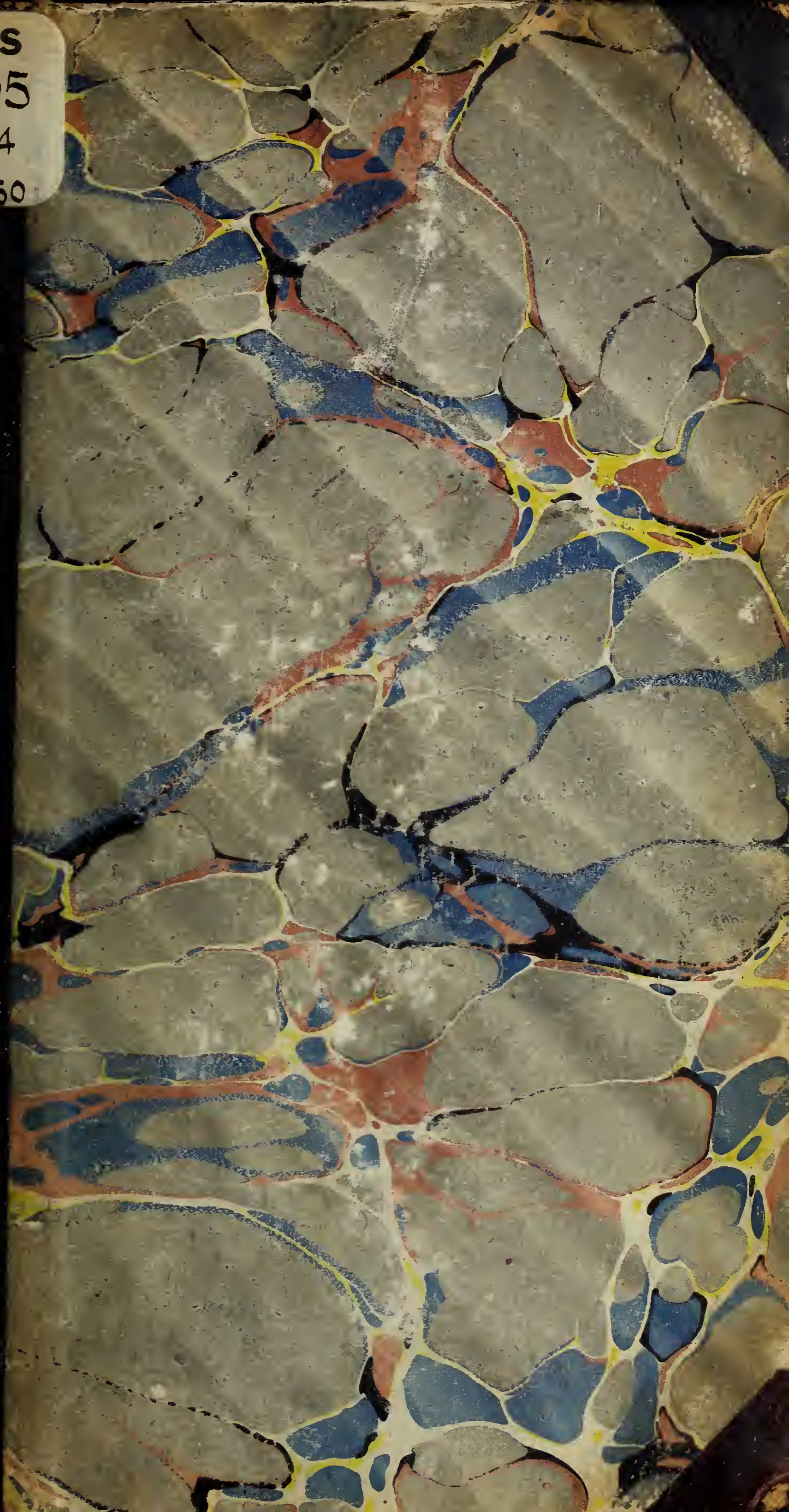

Aivaggeljo þairh Matþaiu

eller

Fragmenterna af Matthæi Evangelium på Götiska

jemte

Ordförklaring och Ordböjningslära.

Academisk Afhandling

som med den Vidtberömda Philos. Facultetens samtycke
till offentlig granskning framställes

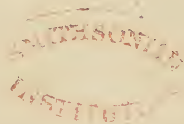
af

MAG. ANDERS UPPSTRÖM
Adjunct vid Upsala Cathedral-Skola

och

HJALMAR HENRIC PETRÉ
Studerande af Gestr.-Helsinge Landskap

på Gustavianska Lärosalen den 23 Nov. 1850
p. v. t. f. m.

UPSALA
WAHLSTRÖM & C.

Aivaggeljo þairh Matþaiu

eller

Fragmenterna af Matthæi Evangelium på Götiska

jemte

Ordförklaring och Ordböjningslära.

Academisk Afhandling

af

A. UPPSTRÖM.

UPSALA
WAHLSTRÖM & C.
1850.

BRUKS-PATRONEN

HÖGÄDLE

HERR THORE PETRÉ

tillegnas

denna Afhandling

med

innerligaste tacksamhet och djupaste vördnad

af

Författaren.

TILL

RECTORN VID UPSALA REAL-GYMNASIUM

HÖGLÄRDE

HERR MAG. J. J. SVARTENGREN

med vördnad och tillgifvenhet

af

H. H. PETRÉ.

Förord.

Den Afhandling, som nu lemnas i Allmänhetens händer, utgör frukten af ett flerårigt studium, hvilket afbrutits och återtagits, allt efter som Författarens öfriga trägna sysselsättningar sådant kräft eller medgifvit. Afsigten härmed är att gagna, synnerligen den Studerande Ungdomen, men derjemte hvar och en annan, som känner sig dragen af tillgifvenhet för de Germaniska språken, och i synnerhet lifvas af kärlek för Nordens tungomål, samt önskar förbereda sig att grundligen kunna studera dem. Till ett grundligt språkstudium hör ej blott att betrakta språket, sådant det för närvarande befinner sig, utan ock att följa dess utveckling från föregående åldrar, ju längre tillbaka desto bättre, ty den fasta grundvalen ligger på djupet i de aflägsna tiderna. Från Asien härstammade det gamla Sviþiods och Gautþiods invånare, från Asien leder ock vårt sköna och manliga språk, likasom så många andra både i och utom Europa, sina anor. Det äldsta af de med vårt språk närmast befryndade är det *Götiska*, så benämndt efter *Göterna*, (*Gut-þiuda*, Göta-folket, kallade de sig sjelfva), hvilka, äfven de från Asien härstammande, och en gång bosatta vid Donau, tid efter annan drogo vidare, och i Gallien, Spanien och Italien upprättade välden, som snart nog förgingos. Men deras språk förgicks ej, och skall ej heller någonsin förgås.

De gamla Öst- och Vest-göta-Konungarnes välden äro längesedan förbi, men ännu efter 15 sekler har tiden ej förmått utplåna den Götiske Biskopens mästerverk. Det har derigenom bevisat sig vara ett af dessa *monumenta ære perenniora*, hvilka qvarstå, då all verldslig makt omkullkastas och sönderslås. Oss, de framfarna tidernas arfvingar, höfves det, att med vördnad nalkas detta minnesmärke, vårda dess ännu återstående lemningar, och tyda dessas innehåll. Så hafva Svenskarne i förra tider gjort, så göra Tyskarne ännu i dag; skulle vi vilja låta öfverträffa oss härutinnan af Tyskarne? Skulle vi åtminstone ej vilja försöka att täfla med dem äfven på detta fält? Våra fäder pröfvade med deras fäder sina krafter vid Lützen och Prag; sönernas täflan blefve väl utan blod, men vinsten och äran deremot gemensam.

Närvarande arbete, ämnadt till en Chrestomathi i Götiska språket för dem, som i vårt land skulle deråt vilja egna någon uppmärksamhet, men ej hafva råd och lägenhet att anskaffa sig Hrr GABELENTZ' och LOEBES stora och förträffliga verk, innefattar 3:ne hufvudafdelningar: Text, Ordförklaring och Ordböjningslära. *Texten* upptager fragmenterna af MATTHÆI Evangelium, sådana de förnämligast innehållas i den å Universitets-Bibliotheket förvarade *Codex Argenteus*. Med benäget lemnadt tillstånd af Academiens n. v. Rector Magnificus, Bibliothekarien, Professoren och Riddaren m. m. Herr Doctor J. H. SCHRÖDER, samt genom v. Bibliothekarien Hr Mag. C. J. FANTS och Bibliotheks-Amanuensen Hr E. U. EKHOLMS beredvilliga och förekommande tjenstaktighet, har Utg., under sistl. för ett sådant arbete särdeles tjenliga sommar, varit i tillfälle att tvenne gånger med nämnda Codex jemföra sin afskrift. Denna collationering har ej heller varit utan frukt, såsom Läsaren af anmärkningarne under texten sjelf kan se. Flera förut af somliga Utgifvare och Grammatici såsom problematiska ansedda läsarter hafva nu erhållit apodiktisk visshet; andra, förut gissade, erhållit bekräftelse; andra åter blifvit helt och hållet berigtigade, samt förut oanmärkta fel angifna. Tillsammanlagdt angå dessa bekräftelser, berigtiganden och angifvanden inemot 22 ord, d. v. s. nära 1 för hvarje af de 22 blad, som MATTHÆI text i Codex Argenteus innehåller. Detta är väl ej mer än en ringa axplockning på ett fält, der förut af lärda män en ymnig skörd blifvit gjord, men dock något, och berättigar tvifvelsutan till uttalande af den öfvertygelsen, att Codex Argenteus i sin helhet ännu behöfver undergå kanske flera än en revision, innan en fullkomligt säker text kan sägas vara erhållen. Om Förf. dertill kan lemna något ytterligare bidrag, beror af omständigheter, som för närvarande ej kunna bestämmas.

I afseende på det *yttre* af vår Text märkes, att den är aftryckt efter Codex rad för rad, med utsatta Folia och ett kort tillkännagifvande af hvarje sidas större eller mindre tydlighet och läsbarhet, samt numerering af raderna för hvarje sida. Endast der innehållet fordrat en sönderdelning af raden, har sådant skett, hvilket då äfven genom tryckets och numeringens beskaffenhet är tillfyllest åskådliggjordt. Originalets stafnings- och interpunkterings-sätt har naturligtvis sorgfälligt iakttagits, utom hvarest det förra varit uppenbart origtigt, hvilket då i noterna särskildt blifvit anmärkt; deremot har ej ansetts nödigt att med det sednare, såsom mindre maktpåliggande, företaga någon ändring. Då likväl i Origina-

let, utom vid skiljetecknen punkt (.) eller dubbelpunkt (:), orden oafbrutet fortgå i en för hvarje rad sammanhängande kedja, utan mellanrum, och då det således varit nödigt att skilja dem, har det också å andra sidan varit lika nödigt att genom föreningstecknet, hvilket i Codex Argenteus *aldrig*, och i de öfriga Götiska manuscripterna *högst sällan* begagnas, tillkännagifva enheten af ett sålunda på tvenne rader fördeladt ord. Dessutom har så väl den vanliga capitel- och vers-indelningen som ock den Götiska pericop-indelningen särskildt blifvit tillkännagifven. Fetstilen betecknar Originalets guldskrift; silfverskriften betecknas genom den vanliga stilen. Cursivstilen betecknar för det mesta abbreviationer; Fol. 38½ betecknar den supplerad text, och Fol. **102** samt Fol. **109** utmärker den, utom abbreviationerna, helt och hållet bortfallna bokstäfver. Den spärrade stilen betecknar för nämnda blad sådana bokstäfver, af hvilka blott vissa drag ännu återstå. För öfrigt, utom vid pericop-indelningarne, der i Originalet en större initialbokstaf för det mesta begagnas, och vid rättelser ofvan raderna, der små bokstäfver städse nyttjas, begagnar samma Originaltext öfver allt enahanda stil eller uncialstilen, den Utg. likväl, utom såsom initial vid nomina propria och ett par framstående appellativer, samt vid capitel- och de flesta vers-indelningarne, nedsatt till den i våra skrifter vanliga mindre stilen.

Ordförklaringen upptager, med några få tillskott, naturligtvis blott de ord, som i MATTHÆUS förekomma, så vida ej något enda, mot Förf:s vilja och afsigt, genom ouppmärksamhet blifvit utelemnadt. Bemärkelserna deremot äro, kanske med några få undantag i början, innan Förf. kom att begagna E. SCHULTZES Gothisches Glossar, der en fullständig phraseologi jemte citationer finnes upptagen, angifna ej blott för de ord, som i MATTHÆUS förekomma, utan ock för samma ord, hvar helst de än finnas i de öfriga Götiska skrifterna. Utg:s afsigt har åtminstone varit, att Ordförklaringens artiklar i detta fall skulle erhålla den mest möjliga fullständighet. Skulle likväl något saknas, så lemnar dock det Grekiska Novum Testamentum den bästa hjelpreda och commentar för tolkningen, hvilket derföre också bör, i alla hänseenden, af den i Grekiskan kunnige städse rådfrågas.

Med undantag af Inledningen, har *Ordböjningsläran* blifvit afhandlad så fullständigt, att föga deraf återstår. På några mindre väsendtliga ställen, der Förf. varit af olika mening med sina föregångare, har en tyst kritik blifvit använd; på andra ställen åter, der afvikelserna varit af väsendtligare art,

har utförlig, och som Förf. hoppas, nöjaktig redovisning blifvit lemnad. Förf. får i sistnämnda hänseende åberopa pag. 83 anm. 2; pag. 84 anm. 12; pag. 101 o. följ.; pag. 116 o. 117, samt i synnerhet, hvad 3:dje pers. sing. och plur. imperat. act. angår, pagg. 131—134.

Att denna Afhandling med sina fel och brister, hvilka för sakens skull påkalla en sträng granskning, som dock något torde mildras för personens skull, hvilken endast småningom och efter hand under de lediga mellanstunderna från andra trägna, offentliga och enskilda göromål, sig till densamma kunnat förbereda och den ändtligen afslutat, nu på en gång och ostyckad utkommit, derföre hafva Allmänheten och Utgifvaren att tacka Herr Bruks-Patron Th. Petrés frikostighet och ädelmod. Utgifvaren känner sig fördenskull af djupaste tacksamhetspligt förbunden att härmedelst offentligen erkänna detta förhållande. Herr Bruks-Patron Petré har härigenom rågat måttet af sin godhet mot Författaren. Denna godhet daterar sig neml. hvarken från i går eller i förrgår. Den räknar sin början från Förf:s första skoltid, för mer än 32 år tillbaka, och har sedan städse följt Författaren både såsom gosse, yngling och man. Ära, välsignelse och tack ske derföre den ädelmodige Välgöraren!

Slutligen får Utg. äfven hembära sin tacksamhetsgärd åt nämnda Välgörares Son, Studeranden af Gestricio-Helsinge Nation, Hr H. H. Petré, hvilken med öppet och ungdomligt sinne åtagit sig att såsom Respondens bistå Förf. vid denna Afhandlings offentliga granskning. Minnet af denna dag och den tjenst, Förf. derigenom blifvit bevisad, skall ej förgå med ventilationsactens slut. Detta minne skall, såsom ett föreningsband för en hel framtid, ännu fastare tillknyta den ömsesidiga vänskapen och tillgifvenheten mellan den fordne lärjungen och den fordne läraren.

Upsala den 6 Nov. 1850.

A. Uppström.

Aivaggeljo þairh Matþaiu.

— — — — — — — — — — —

Cap. 3.

— — — — — — — — — — —

11. Aþþan ik in vatin izvis daupja. iþ sa afar mis gag-
ganda svinþoza mis ist. þizei ik ni im vairþs ei
anahneivands andbindau skaudaraip skohis is. sah þan
izvis daupeiþ in ahmin veihamma.

— — — — — — — — — — —

Cap. 5.

— — — — — — — — — — —

8. Audagai þai hrainjahairtans. unte þai Guþ gasaiwand.

— — — — — — — — — — —

5. — — — — — — — — — — —
ak ana lukarnastaþan. jah liu- Fol. 1. recto. (läslig sida).
teiþ allaim þaim in þamma garda.

Cap. 3. v. 11. Cap. 5. v. 8. Dessa båda verser äro tagna r den af Massmann utgifna s. k. *Skeireins aivaggeljons þairh ohannen* (d. ä. Utläggning af Johannis Evangelium), enligt en af Gabelentz och Löbe förbättrade redactionen.

Cap. 5. v. 15. *Codex Argenteus* börjar.

Fol. 1. rect. radd. 1, 2. *liu* || *teiþ*) Cod. Arg. felaktigt, ställe för *liuh* || *teiþ*. Att en sednare hand försökt sig på okstafven **T** i detta ord, är icke omöjligt; det säkra är dock, tt C. A. ursprungligen, likasom nu, läst *liu* || *teiþ*, icke *iu* || *geiþ*, ty — hvilket hittills ej blifvit anmärkt — det odräta strecket på **T** står jemnt så långt från marginalens ant, som erfordras för att venstra tvärstrecket skall få rum. lade åter *liu* || *geiþ* varit rätta läsarten, skulle det lodräta strecket på **Γ** stått kanten helt nära, och då skulle ock åt-

16. Sva liuhtjai liuhaþ izvar in and-
vairþja manne. ei gasaiwaina iz-
vara goda vaurstva. jah hauhjai-
na attan izvarana þana in himinam:

.lg.=33. 17. Ni hugjaiþ ei ik qemjau gatairan
vitoþ. aiþþau praufetuns.
ni qam gatairan ak usfulljan:

.ld.=34. 18. Amen auk qiþa izvis. und þatei
usleiþiþ himins jah airþa. jota
ains aiþþau ains striks ni uslei-
þiþ af vitoda unte allata vairþiþ:

.le.=35. 19. Iþ saei nu gatairiþ aina anabusne
þizo minnistono. jah laisjai
sva mans. minnista haitada in
þiudangardjai himine. iþ saei
taujiþ jah laisjai sva. sah mikils
haitada in þiudangardjai himine.
20. Qiþa auk izvis þatei nibai mana-
F.1.vers. (tydlig sida). gizo vairþiþ izvaraizos garaih-
teins. þau þize bokarje jah
Fareisaie. ni þau qimiþ in þiu-
21. "dangardjai himine. Hausideduþ

---

minstone de närmast följande bokstäfverna, hvilka ej blifvit misstänkta och ej ens kunna misstänkas för några på dem gjorda corrigeringsförsök, hafva stått närmare till venster. Nu är mellan kanten och E lagom rum för T, men för stort för Γ.

Fol. 1. rad. 2. *garda*) Så Cod. Arg. bestämdt; icke *razna*, som alla föregående Utgifvare läst.

Fol. 1. rad. 7. *ik*), ganska dunkelt, i synnerhet bokstafven k, hvars lodräta streck undanskymmes af bokstafven *r* i det å motsatta sidan stående ordet *vairþiþ*.

Fol. 1. r. 16. Föregående Utgifvares *sah* framför *minnista* utstrykes. Tomrummet mellan punkten efter *mans* och *minnista* är blott 2 decimallinier; således kunde här möjligen finnas rum för 1 bokstaf, men icke för 2, och än mindre för 3. Icke heller finnes något hithörande *sah* skrifvet ofvan raden, eller hvar som helst annorstädes.

"þatei qiþan ist þaim airizam.
"ni maurþrjais. iþ saei maur-
þreiþ skula vairþiþ stauai.
22. Aþþan ik qiþa izvis þatei wazuh
modags broþr seinamma svare.
skula vairþiþ stauai. iþ saei
qiþiþ broþr seinamma raka.
skula vairþiþ gaqumþai. aþþa*n*
saei qiþiþ dvala skula vairþiþ
23. in gaiainnan funins. Jabai nu
bairais aibr þein du hunslasta-
da. jah jainar gamuneis þatei
broþar þeins habaiþ wa bi þuk.
24. aflet jainar þo giba þeina in
andvairþja hunslastadis.
jah gagg faurþis gasibjon broþr
þeinamma. jah biþe atgaggands **F.2.rect.**
atbair þo giba þeina: (tydl. s.)
25. **Sijais vaila hugjands andastau-** .lq.=36.
in þeinamma sprauto und þatei
is in viga miþ imma. ibai wan atgi-
bai þuk sa andastaua stauin.
jah sa staua þuk atgibai andbah-
ta. jah in karkara galagjaza.
26. Amen qiþa þus ni usgaggis jain-
þro. unte usgibis þana minnis-
27. tan kintu: **Hausideduþ** þa- .lz.=37.
28. tei qiþan ist. ni horinos. Aþþa*n*
ik qiþa izvis. þatei wazuh saei
saiwiþ qinon du luston izos.
ju gahorinoda izai in hairtin sei-
29. namma. Iþ jabai augo þein þata

Fol. 1. vers. rad. 15. *aibr*) C. A. *så,* och *ingenting annat.*

taihsvo marzjai þuk. usstigg
ita jah vairp af þus. batizo ist
auk þus ei fraqistnai ains liþi-
ve þeinaize. jah ni allata leik

Fol. 2. v. (tydl. s.)

30. þein gadriusai in gaiainnan. Jah
jabai taihsvo þeina handus marz-
jai þuk. afmait þo jah vairp af þus.
batizo ist auk þus ei fraqistnai
ains liþive þeinaize. jah ni alla-
ta leik þein gadriusai in gaiain-
31. "nan. Qiþanuh þan ist þatei wa-
"zuh saei afletai qen. gibai izai
32. afstassais bokos. Iþ ik qiþa iz-
vis þatei wazuh saei afletiþ qen
seina. inuh fairina kalkinas-
saus. taujiþ þo horinon jah sa
ize afsatida liugaiþ horinoþ.
33. Aftra hausideduþ þatei qiþan
"ist þaim airizam. ni ufarsvarais.
"iþ usgibais *Frauj*in aiþans þeinans.
34. Aþþan ik qiþa izvis ni svaran
allis ni bi himina unte stols
35. ist *Gu*þs. nih bi airþai unte fo-
tubaurd ist fotive is. nih bi Iai-
rusaulymai unte baurgs ist

Fol. 3. r. (I början o. på slutet något otydlig men äfven der läsl. s.)

36. þis mikilins þiudanis. Nih bi hau-
bida þeinamma svarais. unte ni
magt ain tagl weit aiþþau svart
37. gataujan. Sijaiþ-þan vaurd
izvar. ja. ja. ne. ne. iþ þata ma-
nagizo þaim us þamma ubilin ist.

Fol. 2. rect. rad. 17. Cod. Arg. tydligt, ehuru felaktigt, ***usstagg*** i st. f. ***usstigg***. Huru man kan påstå, att ***a*** är "raderadt", förstå vi ej.

Fol. 2. vers. radd. 7, 8. ***wa*** | | ***zuh***. Cod. Arg. felaktigt ***wa*** | | ***wazuh***.

38. Hausideduþ þatei qiþan ist.
" augo und augin. jah tunþu und
39. " tunþau. Iþ ik qiþa izvis ni and-
standan allis þamma unseljin:
Ak jabai was þuk stautai bi .lh.=38.
taihsvon þeina kinnu. vandei
40. imma jah þo anþara. Jah þamma
viljandin miþ þus staua jah pai-
da þeina niman. aflet imma jah
41. vastja: Jah jabai was þuk ana- .lþ.=39.
nauþjai rasta aina. gaggais miþ
42. imma tvos. Þamma bidjandin
þuk gibais. jah þamma viljandi*n*
af þus leiwan sis ni usvandjais. Fol. 3. v. (tydl. s.)
43. Hausideduþ þatei qiþan ist
frijos newundjan þeinana. jah
fiais fiand þeinana:
44. Aþþan ik qiþa izvis frijoþ fi- .m. = 40.
jands izvarans. þiuþjaiþ þa*n*s
vrikandans izvis. vaila taujaiþ
þaim hatjandam izvis. jah bid-
jaiþ bi þans usþriutandans iz-
45. vis. ei vairþaiþ sunjus attins
izvaris þis in himinam. unte
sunnon seina urranneiþ ana
ubilans jah godans. jah rigneiþ
ana garaihtans jah ana invinda*n*s:
46. Jabai auk frijoþ þans frijon- .ma.=41.
dans izvis ainans wo mizdono
habaiþ. niu jah þai þiudo þata
47. samo taujand. Jah jabai goleiþ
þans frijonds izvarans þatai-

Fol. 3. rect. rad. 15. *staua*) C. A.

nei we managizo taujiþ. niu
Fol. 4. r. (tydl. s.) jah motarjos þata samo tau-
48. jand. Sijaiþ nu jus fullatojai
svasve atta izvar sa in himinam
fullatojis ist:

Cap. 6.

.mb.=42. 1. Atsaiwiþ armai-
on izvara ni taujan in andvairþ-
ja manne du saiwan im. aiþþau
laun ni habaiþ fram attin izva-
2. ramma þamma in himinam. Þan
nu taujais armaion ni haurnjais
faura þus. svasve þai liutans
taujand. in gaqumþim jah in
garunsim ei hauhjaindau fram
mannam. amen qiþa izvis and-
3. nemun mizdon seina. Iþ þuk
taujandan armaion. ni viti
hleidumei þeina. wa taujiþ
4. taihsvo þeina. ei sijai so arma-
hairtiþa þeina in fulhsnja.
jah atta þeins saei saiwiþ in
fulhsnja. usgibiþ þus in bairhtein.
Fol. 4. v. (tämmel. tydlig. s.) 5. Jah þan bidjaiþ ni sijaiþ sva-
sve þai liutans. unte frijond
in gaqumþim jah vaihstam plap-
jo standandans bidjan ei gaum-
jaindau mannam. amen qiþa iz-
vis þatei haband mizdon seina.
6. Iþ þu þan bidjais gagg in heþjon

Fol. 3. vers. rad. 20. *we*) C. A.
Fol. 4. rect. rad. 1. *samo*) *o* otydligt, kan dock skönjas.
Fol. 4. rect. rad. 20. *fulhsnja*) C. A. felaktigt *fulhsja.*
Fol. 4. vers. rad. 1. *sva*) otydligt; får rum.
Fol. 4. vers. radd. 3, 4. *plap*||*jo*) tydligt.

þeina. jah galukands haurdai
þeinai. bidei du attin þeina*m*-
ma þamma in ſulhsnja. jah at-
ta þeins saei saiwiþ in ſulhs*n*-
ja usgibiþ þus in bairhtein:
7. **B**idjandansuþ-þan ni ſiluvaurd- .mg.=43.
jaiþ svasve þai þiudo. þugkeiþ
im auk ei in ſiluvaurdein sei-
8. nai andhausjaindau Ni galeikoþ
nu þaim. vait auk atta izvar
þizei jus þaurbuþ ſaurþizei
9. jus bidjaiþ ina. Sva nu bidjaiþ
jus: **A**tta unsar þu in himina*m*
10. veihnai namo þein. Qimai þiudi- Fol. 5. r. (tydl. s.)
nassus þeins. vairþai vilja
þeins. sve in himina jah ana
11. airþai. Hlaiſ unsarana þana sin-
12. teinan giſ uns himma daga. Jah
aſlet uns þatei skulans sijai-
ma. svasve jah veis aſletam þai*m*
13. skulam unsaraim. Jah ni brig-
gais uns in ſraistubnjai. ak lau-
sei uns aſ þamma ubilin. unte
þeina ist þiudangardi. jah ma*h*t*s*
jah vulþus in aivins. amen.
14. **U**nte jabai aſletiþ mannam .md.=44.
missadedins ize. aſletiþ jah
izvis atta izvar sa uſar himina*m*.
15. Iþ jabai ni aſletiþ mannam mis-
sadedins ize. ni þau atta iz-
var aſletiþ missadedins izva-
16. ros: **A**þþan biþe ſastaiþ ni vair- .mc.=45.

Fol. 4. vers. radd. 11, 12. *fulhsn||ja*). C. A. felaktigt *fulhlsn||ja*; oanmärkt af Gabelentz och Löbe. — rad. 13. *bidjandans*) stafvadt med *s* framför *uþ*-

þaiþ svasve þai liutans gaurai.
Fol. 5. v. (tydl. s.) fravardjand auk andvairþja
seina. ei gasaiwaindau mannam
fastandans. amen qiþa izvis
þatei andnemun mizdon seina.
17. Iþ þu fastands salbo haubiþ þein.
18. jah ludja þeina þvah ei ni gasai-
waizau mannam fastands. ak attin þei-
namma þamma in fulhsnja. jah
atta þeins saei saiwiþ in fulhsn-
19. ja usgibiþ þus. Ni huzdjaiþ iz-
vis huzda ana airþai. þarei malo
jah nidva fravardeiþ. jah þa-
rei þiubos ufgraband jah hlifand:
.mq.=46. 20. **Iþ huzdjaiþ izvis huzda in**
himina. þarei nih malo nih nid-
va fravardeiþ. jah þarei þiubos
21. ni ufgraband nih stiland. Þa-
rei auk ist huzd izvar. þaruh
ist jah hairto izvar:
.mz.=47. 22. **Lukarn leikis ist augo jabai nu**
Fol. 6. r. augo þein ainfalþ ist allata leik
(tydl. s.) 23. þein liuhadein vairþiþ. Iþ ja-
bai augo þein unsel ist allata
leik þein riqizein vairþiþ. ja-
bai nu liuhaþ þata in þus riqiz
ist. þata riqiz wan filu:
.mh.=48. 24. **Ni manna mag tvaim fraujam skal-**
kinon. unte jabai fijaiþ aina-
na jah anþarana frijoþ. aiþþau
ainamma ufhauseiþ iþ anþaram-
ma frakann. ni maguþ Guþa skal-

Fol. 5. v. r. 15. *nih malo*) *h* skrifvet ofvan raden.

Fol. 6. r. r. 7. *fraujam*) skrifvet utan förkortning.

kinon jah Mammonin:
25. **D**uþþe qiþa izvis ni maurnaiþ sai- .mþ.=49
valai izvarai wa matjaiþ jah wa
drigkaiþ. nih leika izvaramma
we vasjaiþ. niu saivala mais ist
26. fodeinai jah leik vastjom. In-
saiwiþ du fuglam himinis þei ni
saiand nih sneiþand. nih lisand
in banstins. jah atta izvar sa
ufar himinam fodeiþ ins. niu jus Fol. 6. v.
mais vulþrizans sijuþ þaim. (läsl. s.)
27. Iþ was izvara maurnands mag ana-
aukan ana vahstu seinana alei-
28. na aina. Jah bi vastjos wa saur-
gaiþ. gakunnaiþ blomans haiþ-
jos waiva vahsjand. nih arbaid-
29. jand nih spinnand. Qiþuh þan
izvis þatei nih Saulaumon in al-
lamma vulþau seinamma gavasi-
30. da sik sve ains þize. Jah þande
þata havi haiþjos himma daga vi-
sando. jah gistradagis in auhn
galagiþ. G*u*þ sva vasjiþ. waiva
mais izvis leitil galaubjandans.
31. **N**i maurnaiþ nu qiþandans wa matja*m*
aiþþau wa drigkam. aiþþau we
32. vasjaima. All auk þata þiudos
sokjand. vaituh þan atta izvar
sa ufar himinam þatei þaurbuþ
— — — — — — —

Fol. 6. r. r. 12. ***Mammonin***) streck öfver ***M*** och litet af *a*, men icke förkortning.

Fol. 6. v. r. 2. ***mais vulþrizans***) så C. A. bestämdt. Det länder Gabelentz och Löbe till stort beröm att angående detta ställe hafva gissat rätt. Se Gal. 2, 6.

Cap. 7.

— — — — — — — —

Fol. 7. r. (tydl. s.) 12. jaina izvis mans. sva jah jus
taujaiþ im. þata auk ist vitoþ
13. jah praufeteis. Inngaggaiþ
þairh aggvu daur. unte braid
daur jah rums vigs sa briggan-
da in fralustai. jah managai si*nd*
þai inngaleiþandans þairh þa-
14. ta. Wan aggvu þata daur jah
þraihans vigs sa brigganda in
libainai jah favai sind þai bigi-
.nq.=56. 15. tandans þana: Atsaiwiþ sve-
þauh faura liugnapraufetum
þaim izei qimand at izvis in vast-
jom lambe. iþ innaþro sind
16. vulfos vilvandans. Bi akrana*m*
ize ufkunnaiþ ins:
.nz.=57. **Ibai lisanda af þaurnum veina-**
basja. aiþþau af vigadeinom
.nh.=58. 17. smakkans: **Sva all bagme godai-**
ze akrana goda gataujiþ. iþ sa
Fol. 7. v. (tydl. s.) ubila bagms akrana ubila gatau-
18. jiþ. Ni mag bagms þiuþeigs akra-
na ubila gataujan. nih bagms.
ubils akrana þiuþeiga gatauja*n*.

———

Fol. 7. r. r. 5. *vigs*) C. A. *vigss* ändradt till det ännu felaktigare *vigis*, så framt ej *i* skall betyda radering af det ena *s*.

Fol. 7. v. r. 3. Efter *bagms* står i C. A. punkt, hvilken dock på detta ställe är ej blott öfverflödig, utan rent af origtig. En gång för alla må anmärkas, att vi med diplomatisk noggrannhet sökt återgifva äfven skiljetecknen, för öfrigt obekymrade om deras användande, alldenstund fel i detta hänseende af den uppmärksamme läsaren sjelf kunna rättas.

19. **All** bagme ni taujandane akran .nþ.=59.
god usmaitada. jah in fon atlag-
20. jada. þannu bi akranam ize uf-
21. kunnaiþ ins. Ni wazuh saei qi-
þiþ mis Fr*auj*a Fr*auj*a inngaleiþiþ in þiu-
dangardja himine. ak sa tau-
jands viljan attins meinis þis
22. in himinam: **Managai qiþand mis** .j. = 60.
in jainamma daga. Fr*auj*a Fr*auj*a niu þeina*m*-
ma namin praufetidedum. jah
þeinamma namin unhulþons us-
vaurpum. jah þeinamma nami*n*
mahtins mikilos gatavidedum.
23. Jah þan andhaita im þatei ni wa*n*-
hun kunþa izvis. afleiþiþ fair-
ra mis jus vaurkjandans unsib-
24. jana: **Wazuh nu saei hauseiþ vaurda** Fol. 8. r. .ja. = 61. (tydlig s. utom mot slutet, men äfven der läsligt).
meina jah taujiþ þo galeiko ina
vaira frodamma saei gatimrida raz*n*
25. sein ana staina. Jah atiddja da-
laþ rign jah qemun awos jah vai-
voun vindos. jah bistugqun bi
þamma razna jainamma jah ni ga-
draus. unte gasuliþ vas ana stai-
26. na. Jah wazuh saei hauseiþ vaur-
da meina jah ni taujiþ þo galeiko-
da mann dvalamma saei gatimrida
27. razn sein ana malmin. Jah atidd-
ja dalaþ rign jah qemun awos
jah vaivoun vindos. jah bistug-
qun bi jainamma razna jah gadraus
jah vas drus is mikils:

Fol. 7. v. r. 20. Fol. 8. r. r. 1. *unsib* | | *jana: Wazuh*) så C. A. med fullkomlig tydlighet. Gabelentz och Löbe föreslå: *unsib* | | *ja: Sawazuh*).

.jb.=62. 28. **Jah varþ þan ustauh I*esus* þo**
vaurda biabridedun manageins
29. ana laiseinai is. Vas auk laisja*n*ds
ins sve valdufni habands. jah
Fol. 8. v. (tydl. s.) ni svasve bokarjos: —

Cap. 8.

.jg.=63. 1. **Dalaþ þan atgaggandin imma af**
fairgunja. laistidedun afar
2. imma iumjons managos. Jah sai
manna þrutsfill habands durin-
nands invait ina qiþands. F*rauj*a ja-
bai vileis magt mik gahrainjan.
3. Jah ufrakjands handu attaitok
imma qiþands. viljau vairþ hrai*n*s.
jah suns hrain varþ þata þruts-
4. fill is. Jah qaþ imma I*esus* saiw ei man*n*
ni qiþais. ak gagg þuk silban atau-
gei gudjin. jah atbair giba þoei
anabauþ Moses du veitvodiþai im:

.jd.=64. 5. **Afaruh þan þata innatgaggandin imma**
in Kafarnaum. duatiddja imma
hundafaþs bidjands ina jah qi-
6. þands. F*rauj*a þiumagus meins ligiþ
in garda usliþa harduba balviþs.
7. Jah qaþ du imma I*esus* ik qimands
Fol. 9. r. (tydl. s.) 8. gahailja ina. Jah andhafjands
sa hundafaþs qaþ. F*rauj*a ni im vairþs
ei uf hrot mein inngaggais ak þa-
tainei qiþ vaurda jah gahailniþ
9. sa þiumagus meins. Jah auk ik
manna im habands uf valdufn-
ja meinamma gadrauhtins. jah
qiþa du þamma gagg jah gaggiþ.
jah anþaramma qim jah qimiþ.

jah du skalka meinamma tavei
10. þata jah taujiþ. Gahausjands
þan I*esu*s sildaleikida. jah qaþ du
þaim afarlaistjandam. amen
qiþa izvis ni in Israela svalau-
da galaubein bigat:

11. **A**þþan qiþa izvis þatei managai .je.=65.
fram urrunsa jah saggqa. qi-
mand. jah anakumbjand miþ
Abrahama jah Isaka jah Iakoba
12. in þiudangardjai himine. Iþ
þai sunjus þiudangardjos. Fol. 9. v. (tydl. s.)
usvairpanda in riqis þata hin-
dumisto. jainar vairþiþ grets
jah krusts tunþive: —

13. **J**ah qaþ I*esu*s þamma hundafada. .jq.=66.
gagg jah svasve galaubides vair-
þai þus. jah gahailnoda sa þiu-
magus is in jainai weilai:

14. **J**ah qimands I*esu*s in garda Paitraus. .jz.=67.
jah gasaw svaihron is ligandein
15. in heitom. Jah attaitok han-
dau izos jah aflailot ija so hei-
to. jah urrais jah andbahtida
16. imma. At andanahtja þan vaur-
þanamma. atberun du imma dai-
monarjans managans. jah us-
varp þans ahmans vaurda. jah
allans þans ubil habandans
17. gahailida. ei usfullnodedi
" þata gamelido. þairh Esaïan

Fol. 9. v. r. 11. *heitom*) så C. A. Pluralformen kan försvaras, såsom uttryckande de särskilda paroxysmerna af febern.

F. 10. r. (tydl. s.) "praufetu qiþandan. sa un-
"mahtins unsaros usnam jah
"sauhtins usbar.
18. Gasaiwands
þan I*esu*s managans hiuhmans bi
sik. haihait galeiþan sipon-
jans hindar marein:
.jh.-68. 19. **Jah duatgaggands ains boka-**
reis qaþ du imma laisari laist-
ja þuk þiswaduh þadei gaggis.
20. Jah qaþ du imma I*esu*s fauhons gro-
bos aigun. jah fuglos himinis
sitlans. iþ sunus mans ni ha-
baiþ war haubiþ sein anahnaiv-
21. jai. Anþaruh þan siponje is
qaþ du imma F*rau*ja uslaubei mis
frumist galeiþan jah gafilha*n*
22. attan meinana. Iþ I*esu*s qaþ du
imma laistei afar mis. jah let
þans dauþans filhan seinans
dauþans:
.jþ.=69. 23. **Jah innatgaggandi*n***
F. 10. v. imma in skip. afariddjedun
(tydl. s.) 24. imma siponjos is. Jah sai vegs
mikils varþ in marein. svasve
þata skip gahuliþ vairþan fra*m*
25. vegim. iþ is saislep. Jah duat-
gaggandans siponjos is urrai-
sidedun ina qiþandans. F*rau*ja na-
26. sei unsis fraqistnam. Jah qaþ
du im I*esu*s wa faurhteiþ leitil ga-

Fol. 10. v. r. 5. *saislep*) så C. A. ursprungligen. Ett noggrannare betraktande af ordet ådagalägger här ett oskickligt corruptionsförsök till *saisaeu*. Gabelentz och Löbe hafva ej anmärkt detta, men väl Ihre uti "Ulphilas Illustratus", Holmiæ 1752, pag. 12.

laubjandans. þanuh urrei-
sands gasok vindam jah marei*n*.
27. jah varþ vis mikil. Iþ þai mans
sildaleikidedun. qiþandans
wileiks ist sa ei jah vindos jah
marei ufhausjand imma.
28. - Jah
qimandin imma hindar marein
in gauja Gairgaisaine. gamoti-
dedun imma tvai daimonarjos
us hlaivasnom rinnandans
sleidjai filu. svasve ni mahta
manna usleiþan þairh þana F. 11. r.
29. vig jainana. Jah sai hropide- (tydl. s.)
dun qiþandans. wa uns jah
þus I*es*u sunau Gu*þ*s. qamt her
30. faur mel balvjan unsis. Vas-
uh þan fairra im hairda sveine
31. managaize haldana. Iþ þo skohs-
la bedun ina qiþandans. ja-
bai usvairpis uns. uslaubei
uns galeiþan in þo hairda svei-
32. ne Jah qaþ du im gaggiþ. iþ eis
usgaggandans galiþun in hair-
da sveine. jah sai run gavaurh-
tedun sis alla so hairda and driu-
son in marein. jah gadauþno-
33. dedun in vatnam. Iþ þai hal-
dandans gaþlauhun. jah ga-
leiþandans gataihun in baurg
34. all bi þans daimonarjans. Jah
sai alla so baurgs usiddja viþra
I*es*u. jah gasaiwandans ina bedu*n* F. 11. v.
ei usliþi hindar markos (tydl. s.)
ize.

Fol. 11. v. r. 2. *markos*) de båda stafvelserna *mar* och *kos* äro i C. A. åtskilda genom ett tomt mellanrum af $6\frac{1}{3}$ dec.

Cap. 9.

.u. = 70. 1. Jah atsteigands in skip
ufarlaiþ jah qam in seinai baurg.
2. Þanuh atberun du imma usliþa*n*
ana ligra ligandan. jah gasai-
wands I*esu*s galaubein ize. qaþ du
þamma usliþin. þrafstei þuk
barnilo afletanda þus fravaurh-
3. teis þeinos. Þaruh sumai þi-
ze bokarje qeþun in sis silbam
4. sa vajamereiþ. Jah vitands I*esu*s
þos mitonins ize qaþ. duwe jus
mitoþ ubila in hairtam izvarai*m*.
5. Waþar ist raihtis azetizo qiþa*n*
afletanda þus fravaurhteis.
6. þau qiþan urreis jah gagg. Aþ-
þan ei viteiþ þatei valdufni
habaiþ sa sunus mans ana air-
þai afleitan fravaurhtins.
F. 12. r. (här och der otydlig sida). þanuh qaþ du þamma usliþin.
urreisands nim þana ligr þei-
nana jah gagg in gard þeinana.
7. Jah urreisands galaiþ in gard
8. seinana. Gasaiwandeins þan
manageins. ohtedun sildaleik-
jandans. jah mikilidedun
Gu*þ* þana gibandan valdufni sva-
leikata mannam: —

---

lin. Någon radering har här troligen försiggått, men af hvad, kan nu mera ej utrönas.

Fol. 11. v. r. 5. *þanuh atberun*) så C. A. bestämdt. Gabelentz och Löbe hafva här å nyo gissat rätt.

Fol. 11. v. r. 9. *afletanda*) stafvelsen *da* skrifven ofvanom raden.

Fol. 11. v. r. 20. *afleitan*) så C. A. i st. f. *afletan*.

Fol. 12. r. r. 3. *gard*) dragen dunkla, kunna dock skönjas.

9. Jah þairhleiþands I*esus* jainþro .ua.=71.
gasaw mannan sitandan at mo-
tai Maþþaiu haitanana. jah
qaþ du imma laistei afar mis.
jah usstandands iddja afar im-
10. ma. Jah varþ biþe is anakumbida .ub.=72.
in garda. jah sai managai motar-
jos jah fravaurhtai qimanda*ns*
miþanakumbidedun I*es*ua jah si-
11. ponjam is. Jah gaumjandans
Fareisaieis qeþun du þaim
siponjam is. duwe miþ motar- F. 12. v. (tydl. s.)
jam jah fravaurhtaim matjiþ
sa laisareis izvar:

12. Iþ I*esus* gahausjands qaþ du im. ni .ug.=73.
þaurbun hailai lekeis ak þai
13. "unhaili habandans. Aþþan gag-
"gaiþ ganimiþ wa sijai. armahair-
"tiþa viljau jah ni hunsl. niþ-þa*n* qa*m*
laþon usvaurhtans ak fravaurhtans.

14. Þanuh atiddjedun siponjos
Iohannes qiþandans. duwe
veis jah Fareisaieis fastam fi-
lu. iþ þai siponjos þeinai ni
15. fastand. Jah qaþ du im I*esus*. ibai
magun sunjus bruþfadis qai-
non und þata weilos þei miþ

Fol. 12. r. r. 16. *garda*) bokstäfverna *rda* dunkla, kunna dock skönjas.

F. 12. r. r. 17. *jos jah fravaurhtai*) bokstäfverna *os jah frav* mer eller mindre dunkla; de dunklaste kunna knappast skönjas.

F. 12. r. r. 18. *miþanakumbidedun*) bokstäfverna *iþanak* otydliga, kunna dock skönjas.

F. 12. v. radd. 6, 7. *gag||gaiþ ganimiþ*) så C. A.

im ist bruþfaþs. iþ atgagggand
dagos þan afnimada af im sa bruþ-
16. faþs jah þan fastand. Aþþan
ni washun lagjiþ du plata fana*n*
F. 13. r. (tydl. s.) þarihis ana snagan fairnjana.
unte afnimiþ fullon af þamma
snagin. jah vairsiza gataura
17. vairþiþ. Niþ-þan giutand vei*n*.
niujata in balgins fairnjans.
aiþþau distaurnand balgeis.
biþeh þan jah vein usgutniþ
jah balgeis fraqistnand. ak
giutand vein juggata in bal-
gins niujans. jah bajoþum
gabairgada:
.ud.=74. 18. **Miþþanei is ro-**
dida þata du im. þaruh reiks
ains qimands invait ina qiþands
þatei dauhtar meina nu gas-
valt. akei qimands atlagei han-
19. du þeina ana ija jah libaiþ. Jah
urreisands Ie*sus* iddja afar imma
20. jah siponjos is. Jah sai qino
bloþarinnandei .*ib*. vintruns.

Fol. 12. v. r. 17. *atgagggand*) så C. A. Ovanligt, att ej säga origtigt stafningssätt, men hvilande på samma princip, som öfverflödigtvis fördubblar *g* framför *k* och *q*.

F. 13. r. r. 1. *þarihis*) så C. A. I stafvelsen *ri* är *i* skrifvet ofvan raden. — *fairnjana*) i detta ord äro bokstäfverna *irn* skadade ofvantill genom ett hål, som upptager mer än hälften af raden. Nedantill synas streck af dessa bokstäfver. Denna och följande rad, hvilka utan tvifvel äro corrumperade, rättas af Gabelentz och Löbe sålunda:

þarihana ana snagan fairnjana.
unte afnimiþ fullon *is* af þamma

Fol. 13. r. radd. 14, 15. *gas* | | *valt*) så C. A. i stället för *ga* | | *svalt*.

duatgaggandei aftaro attaitok
21. skauta vastjos is. Qaþuh auk F. 13. v. (I det hela, tydlig sida).
in sis jabai þatainei atteka
22. vastjai is ganisa. Iþ Iesus gavand-
jands sik jah gasaiwands þo
qaþ. þraftei þuk dauhtar
galaubeins þeina ganasida þuk.
jah ganas so qino fram þizai
23. weilai jainai. Jah qimands Iesus
in garda þis reikis. jah gasai-
wands svigljans jah haurn-
jans haurnjandans. jah ma-
nagein auhjondein. qaþ du im
24. Afleiþiþ unte ni gasvalt so ma-
vi ak slepiþ. jah bihlohun ina.
25. Þanuh þan usdribana varþ so
managei. atgaggands inn ha-
baida handu izos. jah urrais
26. so mavi. Jah usiddja meriþa
so and alla jaina airþa:

27. **Jah warbondin Iesua jainþro** .ue.=75. F. 14. r. (tydl. s.)
laistidedun afar imma tvai
blindans hropjandans jah qi-
þandans. armai uggkis sunau
28. Daveidis. Qimandin þan in gar-
da duatiddjedun imma þai blin-

F. 13. v. r. 1. *skauta vastjos*) bokstäfverna *ta v* skadade ofvantill genom hålet i pergamentet; nedre strecken synas.

F. 13. v. r. 2. *in sis*) så C. A., ehuru det sednare *s* i *sis* är ganska dunkelt. Utgifvarne hafva här felaktigt *in sik*. — *jabai*) C. A.

Fol. 13. v. r. 14. *slepiþ*) så C. A. ursprungligen. En närmare granskning upptäcker äfven här, tvärtemot Gabelentz' och Löbes försäkran, ett försök att förfalska ordet till *saeuiþ*. Jfr Ihre, Ulph. Illustr. pagg. 11, 12.

F. 14. r. r. 2. *blindans*) C. A.

dans jah qaþ im I*esus* gaulaubjats
þatei magjau þata taujan. Qe-
29. þun du imma jai F*rauj*a. Þanuh attai-
tok augam ize qiþands. bi ga-
laubeinai iggqarai vairþai igg-
30. qis. Jah usluknodedun im au-
gona. jah inagida ins I*esus* qiþands.
31. saiwats ei manna ni viti. Iþ eis
usgaggandans usmeridedun
ina in allai airþai jainai.
32. Þanuh
biþe ut usiddjedun eis. sai at-
berun imma mannan baudana
33. daimonari. Jah biþe usdriba*n*s
varþ unhulþo. rodida sa dum-
ba. jah sildaleikidedun mana-
F. 14. v. geins qiþandans ni aiv sva
(tydl. s.) 34. uskunþ vas in Israela. Iþ Fa-
reisaieis qeþun. in faurama þl-
ja unhulþono usdreibiþ un-
hulþons:
.uq.=76. 35. **Jah bitauh I*esus* baurgs**
allos jah haimos laisjands in
gaqumþim ize. jah merjands
aivaggeljon þiudangardjos
jah hailjands allos sauhtins
jah alla unhailja:
.uz.=77. 36. **Gasaiwands þan þos manageins**
infeinoda in ize. unte vesu*n*
afdauidai jah fravaurpanai
sve lamba ni habandona hair-
.uh.=78. 37. deis: **Þanuh qaþ du siponja*m***
seinaim. asans raihtis mana-

Fol. 14. r. r. 6. *gaulaubjats*) C. A.
F. 14. r. r. 18. *usdribans*) C. A.

38. ga iþ vaurstvjans favai. Bid-
jiþ nu *Fraujan* asanais ei ussandjai
vaurstvjans in asan seina:

Cap. 10.

1. **J**ah athaitands þans tvalif si- .uþ.=79.
— — — — — — — —
23. — — — — — — — —
þizai baurg þliuhaiþ in anþa- F. 39. r. (tydl. s.)
ra. amen auk qiþa izvis ei ni
ustiuhiþ baurgs Israelis un-
te qimiþ sa sunus mans:
24. **N**ist siponeis ufar laisarja .q.=90.
nih skālks ufar *Frauj*in seinamma.
25. Ganah siponi ei vairþai sve
laisareis is. jah skalks sve
*Frauj*a is: **Jabai garda valdand Bai-** .qa.=91.
ailzaibul haihaitun. und
wan filu mais þans innakun-
26. dans is. Ni nunu ogeiþ izvis
ins: **Ni vaiht auk ist ga-** .qb.=92.
huliþ þatei ni andhuljaidau
jah fulgin þatei ni ufkunnai-
27. dau: **þatei qiþa izvis in ri-** .qg.=93.
qiza qiþaiþ in liuhada. jah
þatei in auso gahauseiþ mer-
28. jaiþ ana hrotam. Jah ni ogeiþ
izvis þans usqimandans
leika þatainei. iþ saivalai F. 39. v. (tydl. s.)

Fol. 14. v. r. 18. *Fraujan*) C. A. genom abbreviation F͡N, icke F͡A͡N, såsom Gabelentz och Löbe, text. pag. 3 samt grammat. p. 20, uppgifva.

F. 39. r. r. 7. *siponi*) C. A.

F. 39. r. r. 8. *skalks*) C. A.

ni magandans usqiman. iþ ogeiþ
mais þana magandan jah saiva-
lai jah leika fraqistjan in
29. gaiainnan. Niu tvai sparvans
assarjau bugjanda. jah ains
ize. ni gadriusiþ ana airþa inuh
30. attins izvaris viljan. Aþþa*n*
izvara jah tagla haubidis alla
31. garaþana sind. Ni nunu ogeiþ
managaim sparvam batizans si-
32. juþ jus. Sawazuh nu saei and-
haitiþ mis in andvairþja man-
ne. andhaita jah ik imma in and-
vairþja attins meinis saei in
·ϥd.=94. 33. himinam ist: **Iþ þiswanoh saei**
afaikiþ mik in andvairþja man-
ne. afaika jah ik ina in andvairþ-
ja attins meinis þis saei in hi-
·ϥe.=95. 34. minam ist: **Nih ahjaiþ þatei**
F. 27. r. (tydl. s.) qemjau lagjan gavairþi ana air-
þa. ni qam lagjan gavairþi ak
35. hairu. Qam auk skaidan mannan
viþra attan is. jah dauhtar vi-
þra aiþein izos. jah bruþ viþra
36. svaihron izos. Jah fijands mans
·ϥq.=96. 37. innakundai is: **Saei frijoþ at-**
tan aiþþau aiþein ufar mik nist
meina vairþs. jah saei frijoþ
sunu aiþþau dauhtar ufar mik
38. nist meina vairþs. Jah saei ni
nimiþ galgan seinana jah laist-
jai afar mis. nist meina vairþs:
·ϥz.=97. 39. **Saei bigitiþ saivala seina**
fraqisteiþ izai. jah saei fra-

Fol. 39. v. r. 6. *bugjanda*) C. A.

qisteiþ saivalai seinai in mei-
40. na bigitiþ þo. **Sa adnimands** .qb.=98.
izvis mik andnimiþ. jah sa
mik andnimands andnimiþ
þana sandjandan mik:
41. **Sa andnimands praufetu in** F. 27. v.
namin praufetaus. mizdon .qþ.=99.
praufetis nimiþ. jah sa and- (tydl. s.)
nimands garaihtana in namin
garaihtis mizdon garaihtis
42. nimiþ: **Jah saei gadragkeiþ** .r.=100.
ainana þize minnistane sti-
kla kaldis vatins. þatainei
in namin siponeis. amen qi-
þa izvis ei ni fraqisteiþ miz-
don seinai:

Cap. 11.

1. **Jah varþ biþe** .ra.=101.
usfullida I*esus* anabiudands þai*m*
tvalif siponjam seinaim. us-
hof sik jainþro du laisjan jah
merjan and baurgs ize:
2. **Iþ Iohannes gahausjands in** .rb.=102.
karkarai vaurstva X*rist*aus. in-
sandjands bi siponjam sei-
3. naim qaþ du imma. Þu is sa qi-
manda þau anþarizuh beidaima.
4. Jah andhafjands I*esus* qaþ du im F. 34. r.
gaggandans gateihiþ Iohanne (tydl. s.)
þatei gahauseiþ jah gasaiwiþ

Fol. 27. v. r. 3. *praufetis*) C. A.

F. 27. v. r. 18. *bi siponjam*) C. A. bestämdt så, och icke annorlunda.

5. Blindai ussaiwand. jah hal-
tai gaggand þrutsfillai hrain-
jai vairþand. jah baudai ga-
hausjand. jah dauþai urrei-
sand. jah unledai vailamer-
6. janda. Jah audags ist wazuh
7. saei ni gamarzjada in mis. At
þaim þan afgaggandam. du-
gann I*esu*s qiþan þaim manageim
bi Iohannen. wa usiddjeduþ
ana auþida saiwan raus fram
8. vinda vagidata. Akei wa usidd-
jeduþ saiwan mannan hnasq-
jaim vastjom gavasidana. sai
þaiei hnasqjaim vasidai sind
9. in gardim þiudane sind. Akei
wa usiddjeduþ saiwan prau-
F. 34. v. (läslig s.) fetu. jai qiþa izvis jah mana-
gizo praufetau:

.rg.=103. 10. **Sa ist auk bi þanei gameliþ**
ist. sai ik insandja aggilu
meinana faura þus. saei gaman-
veiþ vig þeinana faura þus:

.rd.=104. 11. **Amen qiþa izvis ni urrais in**
baurim qinono maiza Iohanne
þamma daupjandin. iþ sa min-
niza in þiudangardjai himine
maiza imma ist:

.re.=105. 12. **Framuh þan þaim dagam Iohan-**
nis þis daupjandins und hi-

F. 34. r. r. 11. *afgaggandam*) i Cod. Arg. 4 decimal-liniers tomrum mellan *af* och *gaggandam*.

F. 34. v. r. 5. *meinana*) C. A. felaktigt *meinna*. Icke anmärkt af Gabelentz och Löbe.

ta þiudangardi himine anama*ht*-
jada. jah anamahtjandans
13. fravilvand þo. Allai auk prau-
feteis jah vitoþ und Iohanne
14. fauraqeþun. Jah jabai vilde-
deiþ miþniman. sa ist Helias
15. saei skulda qiman. Saei ha-
bai au*sona hausjandona ga*- F.38½. r.
16. hausja*i: We nu galeiko* (Se Anm. nedanf.)
þata ku*ni. galeik ist barnam* .rq.=106.
sitandam *in garunsai jah vopjan*-
17. dam anþar an*þaris Jah qiþan*-
dam. sviglodedum iz*vis jah*
ni plinsideduþ. hu*fum jah*
ni qainodeduþ: —

18. **Q**am raihtis Iohan*nes nih mat*- .rz.=107.
jands nih drigk*ands jah qi*-

F. 34. v. r. 16. *fravilvand*) Cod. Arg. har bokstafven *d* skrifven ofvan raden.

F. 38½. Anm. Af detta blad äro de första 14 raderna på båda sidor till en del bortrifna, hvarföre ock Editorerna genom supplering sökt ersätta bristen. I detta hänseende följe vi Gabelentz och Löbe, blott med *ett* undantag. Hvad som för öfrigt finnes qvar af de båda sidorna, är fullkomligt tydligt.

F. 38½. r. r. 2. *We*) så de äldre Utgifvarne, men Gabelentz och Löbe hafva *wamma*. Denna sednare läsart anse vi origtig af 2:ne skäl: 1:o) frågas här verkligen *hvarvid*, d. ä. vid hvilket *föremål i allmänhet* något skall förliknas, hvarföre också parallelstället i Luc. 7, 31 har *we*; 2:o) bevisar påståendet, att *we* ej skulle fylla raden, ingenting absolut afgörande, ty Fol. 39 recto (Cap. 10, 26) förekommer verkligen en rad, den 13:de, med lika många eller 18 bokstäfver, och Fol. 38½ verso finnes, likaledes i 13:de raden, 21 bokstäfver, men deremot intet större skiljetecken, hvilket också fordrar sitt rum, åtminstone lika stort som för 2 eller 3 bokstäfver. Följaktl. äfven här likhet.

F. 38½. r. r. 5. *anþar anþaris*) se Gabelentz och Löbe, grammat. pag. 230, noten.

19. þand unhulþon *habaiþ. Qam*
sa sunus mans *matjands jah*
drigkands. *jah qiþand sai man-*
na afetja jah af*drugkja mo-*
tarje frijonds jah fravaurh-
taize. jah usvaurhta gadomi-
da varþ handugei fram barnam
seinaim:

.rh.=108. 20. þanuh dugann idveitjan
baurgim in þaimei vaurþun
þos managistons mahteis is.
F.38½. v. (Se Anm. till folio recto). *þatei ni idreigodedun* sik.
21. *Vai þus Kaurazein vai þ*us Beþ-
*saïdan unte iþ vau*rþeina
*in Tyre jah Seidon*e landa mah-
*teis þos vaur*þanons in izvis.
*airis þa*u in sakkau jah azgon
22. *idreig*odedeina. Sveþauh qi-
þa izvis. Tyrim jah Seidonim
*sutizo vai*rþiþ in daga stau-
23. *os þau izvis.* Jah þu Kafarna-
um þ*u und hi*min ushauhida
*dalaþ und hal*ja galeiþis:
[.rþ. = 109]. *Unte jabai in* Saudaumjam
*vau*rþ*eina m*ahteis þos vaur-
þanons in izvis. aiþþau eis
24. veseina und hina dag. Sve-
þauh qiþa izvis þatei airþai
Saudaumje sutizo vairþiþ
in daga stauos þau þus: —

.ri.=110. 25. **Inuh jainamma mela andbaf-**
— — — — — — — —

F. 38½. v. r. 11. *ushauhida*) C. A.

F. 38½. v. r. 20) Cod. Argent. upphör tills vidare.

Cap. 25.

— — — — — — — — — — —

38. Wanuh þan þuk sewum gast jah galaþodedum. aiþ-
39. þau naqadana jah vasidedum. Wanuh þan þuk se-
wum siukana aiþþau in karkarai jah atiddjedum du
40. þus. Jah andhafjands sa þiudans qiþiþ du im. amen
qiþa izvis. jah þan ei tavideduþ ainamma þize minni-
41. stane broþre meinaize. mis tavideduþ. Þanuh qiþiþ
jah þaim af hleidumein ferai. gaggiþ fairra mis jus
fraqiþanans in fon þata aiveino þata manvido unhul-
42. þin jah aggilum is. Unte gredags vas jan-ni gebuþ
mis matjan. afþaursiþs vas jan-ni dragkideduþ mik.
43. Gasts jan-ni galaþodeduþ mik. naqaþs jan-ni vaside-
duþ mik. siuks jah in karkarai jan-ni gaveisodeduþ mei-
44. na. Þanuh andhafjand jah þai qiþandans. F*rau*ja
wan þuk sewum gredagana aiþþau afþaursidana aiþ-
þau gast aiþþau naqadana aiþþau siukana aiþþau in
45. karkarai jan-ni andbahtidedeima þus. Þanuh andhaf-
jiþ im qiþands. amen qiþa izvis. jah þan ei ni tavi-
46. deduþ ainamma þize leitilane. mis ni tavideduþ. Jah
galeiþand þai in balvein aiveinon iþ þai garaihtans in
libain aiveinon.

Cap. 26.

1. Jah varþ. biþe ustauh Ies*us* alla þo vaurda. qaþ si-
2. ponjam seinaim. Vituþ þatei afar tvans dagans paska
vairþiþ jas-sa sunus mans atgibada du ushramjan.
3. Þanuh — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
65. — — — þaurbum veitvode. sai. nu gahausi-
66. deduþ þo vajamerein is. wa izvis þugkeiþ. Iþ eis
67. andhafjandans qeþun. skula dauþaus ist. Þanuh spi-

Cap. 25, 38) *Codex Ambrosianus* börjar.

Cap. 26, 1) Cod. Ambros. fortfar.

Cap. 26, 65) Cod. Ambros. fortfar.

vun ana andavleizn is jah kaupastedun ina. su-
68. maiþ-þan lofam slohun qiþandans. Praufetei unsis
69. Xristu. was ist sa slahands þuk. Iþ Paitrus uta
sat ana rohsnai jah duatiddja imma aina þivi qi-
þandei. jah þu vast miþ Iesua þamma Galeilaiau.
70. Iþ is laugnida faura þaim allaim qiþands. ni vait
F. 20. r. .tie. =515. (tydl. s.) 71. wa qiþis: **Usgaggandan þan ina**
in daur. gasaw ina anþara. jah
qaþ du þaim jainar jah sa vas
72. miþ Iesua þamma Nazoraiau. Jah
aftra afaiaik miþ aiþa svarands
þatei ni kann þana mannan.
73. Afar leitil þan atgaggandans
þai standandans qeþun Pai-
trau. bi sunjai jah þu þize
is jah auk razda þeina band-
74. veiþ þuk. Þanuh dugann af-
domjan jah svaran þatei ni
kann þana mannan. jah suns
hana hrukida.

.tiq. =316. 75. **Jah gamunda Paitrus vaurdis**
Iesuis qiþanis du sis. þatei faur
hanins hruk þrim sinþam afai-
kis mik. jah usgaggands ut
gaigrot baitraba:

Cap. 26, 70. *wa qiþis*) Cod. Argenteus börjar åter; Cod. Ambrosianus fortfar.

Fol. 20. r. r. 3. *jah sa*) så Cod. Arg.; *jas-sa* Cod. Ambr.

F. 20. r. r. 5. *afaiaik*) så Cod. Arg.; *laugnida* Cod. Ambr.

F. 20. r. r. 8. *standandans*) Cod. Arg.; *standans* felaktigt Cod. Ambr.

F. 20. r. r. 8, 9. *Pai||trau*) Cod. Arg.; *du Paitrau* Cod. Ambr. ursprungligen, men *du* sedan utmönstradt.

F. 20. r. r. 16. *qiþanis*) Cod. Arg.; Ambros.

F. 20. r. r. 17, 18. *afai||kis*) Cod. Arg.; *invidis* Cod. Ambr.

Cap. 27.

1. At maurgin þan vaurþanana. .tiz. =317.
runa nemun allai gudjans F. 20. v.
jah þai sinistans manageins (tydl. s.)
bi Iesu. ei afdauþidedeina ina:
2. Jah gabindandans ina gatau- .tih. =318.
hun. jah anafulhun ina Paun-
tiau Peilatau kindina.
3. Þanuh gasaiwands Iudas sa .tiþ. =319.
galevjands ina. þatei du stauai
gatauhans varþ. idreigonds
gavandida þans þrinstiguns
silubrinaize gudjam jah sinis-
4. tam Qiþands. fravaurhta mis
galevjands bloþ svikn. iþ eis
qeþun wa kara unsis. þu viteis
5. Jah atvairpands þaim silubram
in alh aflaiþ. jah galeiþands
6. ushaihah sik. Iþ þai gudjans
nimandans þans skattans
qeþun. ni skuld ist lagjan þans
in kaurbanaun. unte andavair-
7. þi bloþis ist. Garuni þan ni- F. 102. r. (här och der perforeradt, annars tydligt blad).

F. 20. v. r. 1. *runa*) Cod. Arg.; *garuni* Cod. Ambr.

F. 20. v. r. 1. *gudjans*) Cod. Arg.; *þai gudjans* Cod. Ambr.

F. 20. v. r. 2. *jah þai*) Codex Ambrosianus slutar.

F. 20 v. r. 11. *silubrinaize*) så Cod. Arg.

F. 20. v. r. 11, 12. *sinis* || *tam*) C. A.

F. 20. v. r. 20. F. 102. r. r. 1. *andavair* || *þi*) C. A. har felaktigt *andvairþi*, se Fol. 102. r. r. 10. (Cap. 27, 9).

mandans usbauhtedun us þai*m*
þana akr kasjins. du usfilha*n*
8. ana gastim. Duþþe haitans
varþ. akrs jains. akrs bloþis.
9. und hina dag. Þanuh usfull-
noda þata qiþano. þairh Iai-
raimian praufetu qiþandan.
"jah usnemun þrinstiguns
"silubreinaize andavairþi þis
"vairþodins. þatei garahni-
"dedun fram sunum Israelis.
10. "J*a*h atgebun ins und akra kas-
"jins. svasve anabauþ mis Fr*au*ja.
.tk.=320. 11. **Iþ I*esus* stoþ faura kindina.**

F. 102. r. radd. 3, 4. *du usfilhan* || *ana gastim*) så Cod. Arg. oemotsägligen. Ingenting är säkrare än detta. Jfr äfven Ihre, Ulph. Illustr. pag. 18. Gabelentz och Löbe läsa *du usfilham þaim gastim.* Omöjligt! Ty 1:o) läses tydligen *usfilhan* med förkortningstecknet för *n* och icke för *m*, såsom Gabelentz och Löbe uppgifva, troligen missledda af det ofvanstående *þaim*, i hvilket ord förkortningstecknet för *m* rätteligen är användt; 2:o) kan nästa ord omöjligt vara *þaim*, ty dertill är utrymmet för litet; dessutom synas tydliga drag både af *a* och *n*, och sista bokstafven är, tvärtemot uppgiften hos Gabelentz och Löbe, utom all fråga *a*; således inalles *ana*. Detta *ana* upptager ock alldeles lika mycket rum, som de 3 sista bokstäfverna i det ofvanstående ordet *þana*, eller 5½ dec. linier, då deremot *þaim* skulle erfordra minst ett par linier till. Egentliga grunden till misstaget torde likväl böra sökas deri, dels att man fästat för mycken vigt vid grek. art. *τοῖς*, hvaraf *þaim* således skulle vara en öfversättning, dels att man misskänt naturen af ordet *ana*, då man väl tyckes hafva insett, att det på detta ställe ej passade som præposition, men ej heller kunnat förmå sig att anse det såsom ett adverbium. Anser man deremot *ana*, på detta ställe, såsom det rätteligen bör anses, likasom i Marc. 8, 23; 11, 7, för ett *adverbium*, så blifver, utan alla textförändringar, den verbala öfversättningen helt enkelt den: *till att begrafva på för främlingar.*

F. 102. r. r. 10. *silubreinaize*) C. A. — *andavairþi*) så C. A. med *a* mellan *and* och *vairþi* skrifvet ofvan raden. Gabelentz och Löbe felaktigt: *andvairþi.*

jah frah ina sa kindins qiþa*n*ds.
þu is þiudans Iudaie. Iþ Ie*su*s
qaþ du imma þu qiþis:
12. **Jah miþþanei vrohiþs vas fra*m*** .tka. =321.
þaim gudjam jah sinistam.
13. ni vaiht andhof. Þanuh qaþ du F.102.v. (Se F. r.)
imma Peilatus. niu hauseis
wan filu ana þuk veitvodjand.
14. Jah ni andhof imma viþra ni *ain*-
hun vaurde svasve sildalei-
kida sa kindins filu.
15. **And dulþ þan warjanoh biuhts** .tkb. =322.
vas sa kindins. fraletan ai-
nana þizai managein bandjan.
þanei vildedun:
16. **Habaidedunuh þan bandjan** .tkg. =323.
17. gatarhidana. Barabban. Gaqu-
manaim þan im qaþ im Peila*tus*.
wana vileiþ ei fraletau izvis.
Barabban. þau Ie*s*u. saei haitada
18. X*ristus*. Vissa auk þatei in neiþis
19. atgebun ina: **Sitandin þa*n*** .tkd. =324.
imma ana stauastola insandi-
da du imma qens is qiþandei.
ni vaiht þus jah þamma garaihti*n*
— — — — — — — —
42. — — — — — — — —
Israelis ist atsteigadau nu F.109.r. (flerstädes perforeradt, annars tydligt blad).
af þamma galgin. ei gasaiwai-
43. *m*a jah galaubjam imma. Trau-
aida du Gu*þ*a lausjadau nu ina.

F. 102. v. r. 7. *warjanoh*) C. A. felaktigt i ställe för *warjoh*.

F. 102. v. r. 20. *jah*) i Cod. Arg. skrifvet ofvan raden.

jabai vili ina. qaþ auk þatei
.tlþ. =339. 44. Guþs im sunus: **Þatuh samo**
jah þai vaidedjans þai miþ-
ushramidans imma idveitide-
.tm. =340. 45. dun imma: **Fram saihston** þa*n*
weila*i* varþ riqis ufar allai
airþai. und weila niundon.
.tma. =341. 46. **Iþ þan bi weila niundon.**
ufhropida I*esus* stibnai miki-
lai qiþands Helei Helei lima
*s*abakþani. þatei ist Guþ meins
47. G*u*þ meins duwe mis bilaist. Iþ su-
mai þize jainar standandane
gahausjandans qeþun þatei
Helian vopeiþ sa.
.tmb. =342. F.109.v. (Se F. r.) 48. **Jah suns þragida ains us im**
jah nam svamm fulljands akei-
tis. jah lagjands ana raus.
49. draggkida ina. Iþ þai anþarai qe-
þun. let ei saivam qimaiu Helia
.tmg. =343. 50. nasjan ina: **Iþ I*esus* aftra hropjands**
stibnai mikilai aflailot ahman.
.tmd. =344. 51. **Jah þan faurhah. alhs diskrit-**
noda in tva. iupaþro und dalaþ
.tme. =345. jah airþa reiraida: **Jah stainos**
52. disskritnodedun Jah h*l*aivas-
nos usluknodedun. jah managa
leika þize ligandane veihaize
53. urrisun. Jah usgaggandans us
hlaivasnom. afar urrist is innat-
gaggandans in þo veihon baurg

F. 109. r. r. 16. *duwe*) *we* skrifvet ofvan raden.

F. 109. v. radd. 7, 8. *diskritnoda*) C. A. i stället för *disskritnoda*. Jfr raden 10.

jah ataugidedun sik managaim
54. Iþ hundafaþs jah þai miþ imma .tmq. = 346.
vitandans Iesua. gasaiwandans
þo reiron. jah þo vaurþanona
ohtedun abraba. qiþandans
bi sunjai Guþs sunus ist sa. F. 15. r. (tydl. s.)
55. Vesunuh þan jainar qinons .tmz. = 347.
managos. fairraþro saiwandeins.
þozei laistidedun afar Iesua. fram
Galeilaia andbahtjandeins imma.
56. In þaimei vas Marja so Magdalene.
jah Marja so Iakobis jah Iosez
aiþei. jah aiþei sunive Zaibaidaiaus:
57. Iþ þan seiþu varþ qam manna ga- .tmh. = 348.
bigs. af Areimaþaias þizuh namo (C. Arg. .rmh.)
Iosef. saei jah silba siponida Iesua
58. Sah atgaggands du Peilatau baþ
þis leikis Iesuis. þanuh Peilatus
uslaubida giban þata leik:
59. Jah nimands þata leik Iosef. .tmþ. = 349.
bivand ita sabana hrainjamma
60. Jah galagida ita in niujamma sei-
namma hlaiva. þatei ushuloda
ana staina. jah faurvalvjands
staina mikilamma daurons þis
61. hlaivis galaiþ: Vasuh þan jai- F. 15. v.
nar Marja Magdalene jah so anþa- .tn.=350.
ra Marja sitandeins andvairþis (tydl. s.)

F. 15. Enligt en af Gabelentz och Löbe i Prolegomena till Ulfilas, pag. XXXI, tveksamt yttrad förmodan skulle detta blad saknas i Cod. Argent., hvilket dock ingalunda är förhållandet.

F. 15. r. r. 7. *Iosez*) så Cod. Arg. felaktigt i stället för *Iosezis.*

F. 15. r. r. 10. *þizuh*) så C. A.

.tna. =331.

62. þamma hlaiva: **Iftumin þan daga** saei ist afar paraskaivein. gaqemun auhumistans gudjans. jah

63. Fareisaeis du Peilatau Qiþandans. frauja gamundedum. þatei jains airzjands qaþ. nauh libands afar þrins dagans urreisa.

64. Hait nu vitan þamma hlaiva. und þana þridjan dag. ibai ufto qima*n*dans þai siponjos is binimaina imma. jah qiþaina du managein urrais us dauþaim. jah ist so speidizei airziþa. vairsizei þizai frumei*n*.

65. Qaþ im Peilatus habaiþ vardjans. gaggiþ vitaiduh svasve kunnuþ.

66. Iþ eis gaggandans galukun þata hlaiv faursigljandans þana

— — — — — — —

F. 15. v. r. 4. *iftumin*) Cod. Arg.

F. 15. v. r. 12. *þridjan*) C. A. har felaktigt *þridjin*. Oanmärkt af Gabelentz och Löbe. — *ufto*) så C. A. i st. f. *aufto*.

Götisk Ordförklaring.

A.

abraba, (abrs, a, (ata), stark, häftig), adv. häftigt, högeligen.
Abraham, *is*, m. 1. Abraham.
aggilus, *aus*, pl. *eis* (l. *jus*), m. 3. engel; (skrifves äfven *aggelus*, *aggillus*).
aggvus, *us*, *u*, trång.
azgo, *ons*, f. 6. aska.
azetiza (l. *azitiza*), *ei*, *o*, comp. lättare; posit. **azets*, *a*, (*ata*); superl. **azetists*, *a*, (—).
ahma, *ins*, pl. *ans*, (aha, ins, m. 6. sinne, förstånd), m. 6. ande.
ahjan, *ida*, *iþs*, (aha, m. 6), mena, tro.
aþþan, men, men deremot; *aþþan . . . iþ*: men, (å ena sidan) . . . men, (å den andra).
aibr, *is*, n. 1. gåfva.
aigan, *aih*, *aigum*, *aihta*, *aihts*, ega; (skrifves stundom *aihan*).
aiþei, *eins*, pl. *eins*, f. 6. moder.
aiþþau, eller; i annat fall, annars; väl = quidem.
aiþs, *is*, pl. *os*, m. 1. ed.
ains, *aina*, *ain* (*ata*), en, ett; allena; (böjes alltid starkt).
ains-hun, *aino-hun*, *ain-hun*, någon enda, någon. Förekommer endast såsom substantivum, blott i negativa satser, och sådana frågosatser, som häntyda på negation; således = quisquam. Följaktligen: *ni ainshun*, eller *ainshun ni* . . . ingen enda, ingen. Ett åtföljande ord står antingen i genitivus, eller ock någon gång i apposition. Det affirmativa någon uttryckes med *was*, eller *sums*, eller *ains sums*.
ain-falþs, *a*, (*ata*), (falþan, faifalþ, faifalþum, falþans, vika ihop), enfaldig, enkel, oförderfvad.
air, (neutr. af airs?), adv. tidigt, bittida. Comp. *airis*, förr, längesedan.
airþa, *os*, f. 1. jord, land, trakt.

airiza, *ei*, *o*, comp., äldre; förfäder. (Pos. airs?, Sup. airists? = erster). Se vidare: air.
airziþa, *os*, (airzeis, i, i, vilsefarande), f. 1., villfarelse, irring, villa.
airzjan, *ida*, *iþs*, förleda, förföra; part. præs. *airzjands*, förförare.
aivaggeljo, *ons*, f. 6. evangelium.
aivs, *is*, pl. *os*, m. 1. tid, evighet; *ni aiv* l. *aiv ni*: aldrig.
aiveins, *a*, (—), evinnerlig, evig.
ak, conj., utan; (*efter* föregående negation).
akei, men; (*utan* föregående negation).
akeit, *is*, n.? 1. ättika.
akran, *is*, pl. *a*, n. 1. frukt.
akrs, *is*, m. 1. åker.
aleina, *os*, f. 1. aln.
alhs, *alhs*, f. 5. tempel.
allis, (alls), adv. alls (omnino); conj. postp., ty.
alls, *a*, (*ata*), all, hvarje; hel. Böjes med och utan artikel, alltid starkt. Neutr. sing. construeras med gen. partitiv., vanligast plural., i betydelsen *hvarje*.
amen, amen, sannerligen.
ana, præp. dat. et acc. å, på . . . ytan af något. (Motsats: *af*, af, från (ytan af något).
a) *ana* med dat. efter verba, som beteckna hvila, uttrycker befintligheten på ytan af ett föremål, och besvarar således frågan: *hvarest*.
b) *ana* med acc. efter verba, som beteckna rörelse, antyder rigtningen mot ytan af ett föremål, och besvarar således frågan: *hvarthän?* Ofta nog inträffar, att rörelsebegreppet genom en brachylogisk vändning utttränges af begreppet hvila, hvadan också constructionen med dat. härrör, för att beteckna, att rörelsen redan uppnått sitt mål, och således öfvergått till hvila. Fortgår rörelsen på en redan beträdd yta, så erfordras naturligtvis för denna ytas betecknande constructionen med dat. *Ana* med dat. betyder således: på, uppå; och kan äfven öfversättas med: i, med, vid, öfver, för skull, emot. — *Ana* med acc. betyder: på, upp på, ned på, och kan också öfversättas med: till, upp till; i, upp i, öfver, för skull emot, om.
ana, adv. på.
ana-aukan, *aiauk*, *aiaukum*, *aukans*, påöka.
ana-biudan, *bauþ* (l. *baud*), *budum*, *budans*, påbjuda, bjuda, befalla.

ana-busns, *ais*, pl. *eis*, (ana-biudan), f. 2. påbud, bud.
ana-hnaivjan, *ida*, *ips*, (ana-hneivan), böja, luta (transit.).
ana-hneivan, *hnaiv*, *hnivum*, *hnivans*, böja sig ned (för att göra ngt).
ana-kumbjan, *ida*, *ips*, ligga l. sitta till bords.
ana-mahtjan, *ida*, *ips* (magan, förmå), öfva våld; pass. lida våld.
ana-naupjan, *ida*, *ips*, (nauþs, ais, f. 2. nödvändighet), nödga, tvinga.
ana-filhan, *falh*, *fulhum*, *fulhans*, öfverlemna (något l. någon åt någon till förvar, iakttagelse, efterlefnad, efterföljd, benäget mottagande, straff . .), antvarda; *anafilhan sik*, recommendera sig, prisa sig.
and, præp. acc., egentl. *emot*; nyttjas om utbredande, utsträckning: öfver, på, i, utföre, vid.
anda-, part. insep., (föreg.), emot.
anda-nahti, *eis?*, (nahts, f. 5. natt), n. 1. afton.
anda-staua, *ins*, (staua, os, f. 1. dom), m. 6. motpart, vedersakare, trätobroder.
anda-vairpi, *eis?*, (vairþs, a. (ata), värd), n. 1. värde, pris.
anda-vleizns, *ais*, (*vleitan, vlait, vlitum, vlitans, se, *lita*), f. 2. ansigte.
and-bahtjan, *ida*, *ips*, (följ.), tjena, betjena; passa upp på någon; genom tjenst bereda något.
and-bahts, *is*, pl. *os*, m. 1. tjenare; rättsbetjent. Jfr Bopp, Glossar. Sanscrit. pag. 242, art. *bhadsch* . . . . exercere, facere, exsequi.
and-bindan, *band*, *bundum*, *bundans*, lösbinda; upplösa; befria; förklara (något inveckladt).
and-haitan, *haihait*, *haihaitum*, *haitans*, aflägga bekännelse inför någon, bekänna, prisa, tacka; bekänna (att någon är . . .).
and-hafjan, *hof*, *hofum*, *hafans*, upphäfva rösten för att svara någon, svara; *andhafjan wamma vipra wa:* svara någon på något.
and-hausjan, *ida*, *ips*, höra på, lyssna till, höra, bönhöra.
and-huljan, *ida*, *ips*, afhölja; afhölja ett tak, göra en öppning på detsamma; afhölja, blotta (hufvudet); afhölja, uppenbara.
and-niman, *nam*, *nemum*, *numans*, mottaga, anamma; få, erhålla; påtaga sig (vapen); upptaga; lära sig.
and-standan, *stop*, *stopum*, *stopans*, motstå.
and-vairpi, *jis*, pl. *ja*, (*vairþs, — värtes), n. 1. ansigte; person; *in andvairpja*: inför, framför, i närvaro af.

and-vairþis, (*vairþs, — värtes), adv. midtemot.
anþar, *anþara*, *anþar*, a) utan artikel: en annan; b) med artikel: den andre. Böjes alltid starkt.
anþaruh = *anþar* + *uh* encliticum.
anþarizuh = *anþaris* + *uh* encl.
augo, *ins*, pl. *ona*, n. 6. öga.
audags, *a*, (*ata*), (*auds, m. 1. egendom), begåfvad med egendom, rik; salig.
auhns, *is*, m. 1. ugn.
auhjon, *auhjoda*, *auhjoþs*, larma, skrika högt.
auhumists, *a*, (—), (comp. auhuma), högst, öfverst.
auþida, *os*, pl. *os*, (auþeis, i, i, öde), f. 1. ödemark, öcken.
auk, conj. postp., ty.
auso, *ins*, pl. *ona*, n. 6. öra.
aufto, (felaktigt: *ufto*), till äfventyrs, måhända, väl.
arbaidjan, *ida*, *iþs*, (arbaiþs, dais, f. 2. arbete), arbeta, lida.
Areimaþaia, *as*, (Grek. declin.), f. 1. Arimathia.
arma-hairtiþa, *os*, (arma-hairts, miseri-cors), f. 1. barmhertighet, medlidande; allmosa.
arman, *aida*, *aiþs*, (arms, a, (ata), arm, eländig), förbarma sig öfver någon (acc.).
armaio, *ons*, f. 6. barmhertighet, medlidande; allmosa.
asans, *ais*, f. 2. skörd; sommar.
assarjus, *jaus*, m. 3. penning. (Lat. as, assarius).
at, præp. dat., sällan acc., *åt*, vid. Uttrycker närheten till ett föremål. *At* med acc. i några tidsbestämningar, t. ex.: *at mel svesata*, i sinom tid; *at maurgin þan vaurþanana*, men då det blef morgon; för öfrigt dat.: vid, när, hos, för, inför; till; af, hos, och i participialconstructioner. — Motsats: *af*.
at-augjan, *ida*, *iþs*, (augo), visa, uppenbara; 1 gång intransit. uppenbara sig, synas.
at-bairan, *bar*, *berum*, *baurans*, bära till, bära fram; föra med sig; lemna fram.
at-gaggan, *iddja*, *gaggans*, egentl. gå till, komma till; komma, gå.
at-giban, *gaf*, *gebum*, *gibans*, gifva åt, gifva bort; öfverlemna, antvarda; återlemna.
at-haitan, *haihait*, *haihaitum*, *haitans*, tillkalla, kalla till sig.
at-iddja, præt. ind. af atgaggan.
at-lagjan, *ida*, *iþs*, (ligan, lag, legum, ligans, ligga), lägga på, lägga fram; lägga, kasta; sätta på (en krona), sätta in (penningar), *atlagjan faur*, lägga för (mat).

at-saiwan, *saw*, *sewum*, *saiwans*, se åt; se sig för, akta sig för; gifva akt på.
at-steigan, *staig*, *stigum*, *stigans*, stiga, stiga ned, stiga om bord. — Obs. *atsteigadau*, 3. pers. sing. præs. imp.
atta, *ins*, pl. *ans*, m. 6. fader.
at-tekan, *taitok*, *taitokum*, *tekans*, taga 1. fatta uti, vidröra.
at-vairpan, *varp*, *vaurpum*, *vaurpans*, kasta, kasta ned, kullkasta.
af, præp. dat., af, från, bland, på; sedan; för skull. Uttrycker, såsom motsats till *ana*, *at*, frånskiljandet af tvenne föremål, som förut voro *på* eller *vid* hvarandra. Construeras äfven med genit. af ett par ortsnamn, som hafva grekisk ändelse, hvilket förklaras genom ellips af dat. *landa*, *veihsa* eller *baurg*.
af-aikan, *aiaik*, *aiaikum*, *aikans*, säga ifrån, förneka, neka; förbanna sig.
afar, præp. dat. et acc., efter; a) med dat. efter verba gå, följa, sända; eftersträfva; dernäst vid några oegentliga tidsbestämningar, och slutl. i betydelsen: efter, enligt; b) med acc. blott i tidsbestämningar.
afar, adv., efter.
afar-gaggan, *iddja*, *gaggans*, gå efter, följa, jaga efter, eftersträfva.
afar-laistjan, *ida*, *iþs*, (laists, is, pl. eis, m. 2. spår), följa någon i spåren, följa, efterfölja; eftersträfva.
afaruh = *afar* + *uh* enclit.
af-gaggan, *iddja*, *gaggans*, afgå, gå bort, gå undan.
af-dauþjan, *ida*, *iþs*, (dauþs, a, (ata), död), döda.
af-daujan, *ida*, *iþs*, (divan, dau, devum, divans, dö), utmatta till döds, lemna åt sitt öde, öfvergifva.
af-drugkja, *jins*, (drigkan, dragk, drugkum, drugkans, dricka), m. 6. drinkare.
af-domjan, *ida*, *iþs*, (doms, is, m. 1. dom), afdömma, dömma, fördömma; förbanna sig.
af-etja, *jins*, (itan, at, etum, itans, äta), m. 6. frossare.
af-þaursjan, *ida*, *iþs*, (*þairsan, þars, þaursum, þaursans, vara torr; deraf adj. þaursus, us, u, torr), göra torr; *afþaursiþs*, part. törstig.
af-leiþan, *laiþ*, *liþum*, *liþans*, afgå, gå bort, resa bort, fara bort, (*aflida*).
af-letan, (l. *leitan*), *lailot*, *lailotum*, *letans*, aflåta, aflemna, qvarlemna, öfverlemna; förlåta; öfvergifva; frånskilja, afförda; uppgifva (andan).
af-maitan, *maimait*, *maimaitum*, *maitans*, afhugga.

af-niman, nam, nemum, numans, aftaga, taga bort, taga ifrån, taga afsides; rifva ifrån.
af-satjan, ida, ips, (sitan, sat, setum, sitans, sitta), afsätta; skilja ifrån.
af-stass, ais, (standan, stoþ, stoþum, stoþans, stå), f. 2. afståelse; *afstassais bokos*, skiljobref.
aftaro, adv. (*afta*, bakom; motsats: *faura*, framför), bakifrån; bakom.
aftra, (afta), åter, återigen; tillbaka.
awa, os, pl. *os*, f. 1. vatten, flod.

B.

bagms, is, pl. *os*, m. 1. träd.
Baiailzaibul, is, m. 1. Beelzebul.
bairan, bar, berum, baurans, bära, föda.
bairhtei, eins, (bairhts; a, (ata), bjert, uppenbar), f. 6. bjerthet; uppenbart tillstånd; uppenbarande, förkunnande; — *in bairhtein:* uppenbarligt.
baitraba, (baitrs, a, (ata), bitter), adv. bittert.
balgs, is, pl. *eis*, m. 2. säck, lädersäck, läderflaska, vinsäck.
balveins, ais, pl. *os*, (följ.), f. 2. egentl. pinande, plågande; sedan: pina, plåga, qval.
balvjan, ida, ips, (*balvs, a, (ata), ond), pina, plåga, qvälja.
bandja, jins, (bindan, band, bundum, bundans, binda), m. 6. fånge.
bandvjan, ida, ips, (bandva, os, f. 1. tecken), genom tecken, ss. miner, åtbörder, ord, gifva tillkänna: teckna, beteckna, antyda; förråda, röja.
bansts, is, pl. *eis*, m. 2. lada.
bajoþs, dat. *bajoþum*, def. räkneord, (*bai, bos, ba*, båda tillsammans, om två enskilda föremål), båda hvar för sig, om två flerheter, eller ock två enheter, såsom hvarannan motsatta.
bauþs, bauda, baud (ata), döf, stum; — metaphor. om salt, som förlorar sin sälta.
baur, is, pl. *eis*, (bairan, föda), m. 2. son.
baurgs, baurgs, pl. *baurgs*, f. 5. stad; borg.
Barabbas l. *a, ins*, m. 6. Barabbas.
barn, is, pl. *a*, (bairan), n. 1. barn.
barnilo, ins, pl. *ona*, (deminutivum af föreg.), n. 6. litet barn; barn; brukas i bibelöfversättningen blott vid tilltal.

batiza, *ei*, *o*, (*batan, bot, botum, batans, vara god, nyttig), comp. bättre; superl. *batists*, *a*, (—); den brukliga posit. är *gods*, *a*, (*ata*).
Beþsaeidan l. *a* l. *Beþsaïdan*, indecl. Bethsaida.
beidan, *baid*, *bidum*, *bidans*, bida, förbida, vänta på, efter; (construeras med genitivus).
bi, præp. dat. et acc. — Grundbemärkelse: vid, omkring. Modifieras på mångfaldiga sätt, efter de serskilda förhållandenas olika natur och beskaffenhet. Begreppet rörelse ligger till grund för constructionen med acc., likasom begreppet hvila, till grund för constr. med dat. — Öfversättes med: vid, omkring, på, till, emot; inom, under loppet af, under; med afseende på, enligt, om, för skull; af, i, med, genom o. s. v. — (Häraf: part. insep. *be*, samt *bi*).
bi-abrjan, *ida*, *ips*, (abrs, a, (ata), häftig), yttra häftig förvåning, förskräckelse öfver något.
bi-gitan, *gat*, *getum*, *gitans*, finna.
bidjan, *baþ*, *bedum*, *bidans*, bedja, åkalla; tigga. Skrifves stundom *bidan*, *bad* . . . .
bidjandansuþ-þan = *bidjandans* + *uh* enclit. + *þan*.
bi-hlahjan, *hloh*, *hlohum*, *hlahans*, beskratta, göra spe af någon.
bi-þe, (*þe*, gammal dativ- eller instrumental-form af pronomen *sa*, *so*, *þata*), egentl. vid det; adv. och conj.: då, sedan, när, så snart som.
bi-þeh = *bi* + *þe* + *h* enclit.
bi-leiþan, *laiþ*, *liþum*, *liþans*, öfvergifva, lemna, lemna qvar; lemna åt, gifva.
bi-niman, *nam*, *nemum*, *numans*, taga l. stjäla bort.
biuhts, *a*, (*ata*), van.
bi-stiggan, *stagq*, *stugqum*, *stugqans*, stöta på, stöta sig på.
bi-tiuhan, *tauh*, *tauhum*, *tauhans*, föra omkring; tåga, draga omkring (i ett land).
bi-vindan, *vand*, *vundum*, *vundans*, omveckla, linda; svepa.
blinds, *a*, (*ata*), blind.
bloþ, *bloþis*, n. 1. blod.
bloþa-rinnandei, part. præs. fem., som har blodflöde, (bloþ, se föreg.; rinnan, rann, runnum, runnans, rinna).
bloma, *ins*, pl. *ans*, m. 6. blomma; lilja.
bugjan, *bauhta*, *bauhts*, köpa.
braids, *a*, (*ata*), bred.
briggan, *brahta*, *brahts*, bringa, föra, leda, inleda; bära, samla; göra.

bruþs, *ais*, f. 2. brud; sonhustru.
bruþ-faþs (l. *fads*), *fadis*, pl. *fadeis* (*faþs, fadis, m. 2. herre, föreståndare), m. 2. brudgum.
broþar, *broþrs*, pl. *broþrjus*, m. 4. broder.
boka, *os*, pl. *os*, f. 1. bokstaf; i pl. bokstäfver; skrift, den heliga skrift, bok, räkenskapsbok; bref; vetenskap.
bokareis, *eis*, pl. *jos*, (föreg.) m. 1. skrifvare, skriftlärd.

G.

ga-, part. insep., uttryckande dels en förening, dels ett förstärkande. Kan i vissa fall jemföras med det tyska *ge* och latinska *con*.
ga-bairgan, *barg*, *baurgum*, *baurgans*, berga, förvara.
ga-bigs (l. *gabeigs*), *a*, (*ata*), rik. Jfr Bopp, Glossar. Sanscrit, p. 241, art. *bhaga*, . . . felicitas.
ga-bindan, *band*, *bundum*, *bundans*, binda.
gaggan, *iddja*, *gaggans*, gå, vandra, fara. (Obs. præt. ind. *gaggida*, Luc. 19, 12).
ga-dauþnan, *noda*, (*dauþs*, *a*, (*ata*), död), dö.
ga-dragkjan, *ida*, *iþs*, (drigkan, dragk, drugkum, drugkans, dricka), undfägna någon med en dryck, gifva någon dricka, låta någon dricka.
ga-drauhts, *is*, pl. *eis*, (driugan, draug, drugum, drugans, göra krigstjenst), m. 2. krigsknekt.
ga-driusan, *draus*, *drusum*, *drusans*, falla.
ga-domjan, *ida*, *iþs*, (doms, is, m. 1. dom), dömma, förklara (för rättfärdig); jemföra.
ga-qiman, *qam*, *qemum*, *qumans*, komma tillsammans, komma tillsammans med; möta; *gaqiman sik*, församla sig; — *gaqimiþ*, impers., det är tillbörligt.
ga-qumþs, *ais*, pl. *eis*, (qiman), f. 2. sammankomst; rådsamling; synagoga.
ga-hailnan, *noda*, (hails, a, (ata), hel), blifva helbregda, botad.
ga-hailjan, *ida*, *iþs*, (hails, a, (ata), hel), hela, bota, göra helbregda.
ga-hausjan, *ida*, *iþs*, höra; höra talas om; lära sig.
ga-huljan, *ida*, *iþs*, hölja, öfverhölja, betäcka, dölja.
ga-hrainjan, *ida*, *iþs*, (hrains, hrains, (—), ren), göra ren, rena, rensa, rensa bort.
ga-horinon, *oda*, *ops*, (hors, horis, pl. horos, m. 1. horkarl), göra hor med någon.
ga-pliuhan, *plauh*, *plauhum*, *plauhans*, fly.

gaiainna, *ins*, f? 1. (gehenna), helvete.
Gairgaisainus, *aus*, pl. *eis*, m. 3. Gergesener.
ga-kunnan, *kann*, *kunnum*, *kunþa*, *kunþs*, erkänna sig undergifven, gifva vika, vara undergifven.
ga-kunnan, *aida*, *aiþs*, lära sig noga känna, söka att få veta; gifva akt på; läsa.
ga-lagjan, *ida*, *iþs*, (ligan, lag, legum, ligans, ligga), lägga, lägga tillsammans, lägga i förvar, gömma; sätta; kasta (i fängelse, eld o. s. v.); hänga en tyngd på någon.
ga-laþon, *oda*, *ops*, kalla tillsammans; kalla till delaktighet af något; inbjuda; herbergera.
ga-laubeins, *ais*, (följ.), f. 2. tro.
ga-laubjan, *ida*, *iþs*, (*liuban, laub, lubum, lubans, vara ljuf), tro; anförtro.
galga, *ins*, m. 6. galge, kors.
ga-leiþan, *laiþ*, *liþum*, *liþans*, gå, komma, fara.
ga-leiks, *a*, (*ata*), lik. (Uttrycker en relativ likhet; *ibna*, *ibnaleiks* och *samaleiks* deremot utmärka en absolut likhet, jemnlikhet).
ga-leikon, *oda*, *ops*, sammanlikna, förlikna, likna vid; likna, efterfölja; *galeikon sik wamma:* bilda sig efter någons föresyn.
Galeilaia, *as*, (grek. declin.), f. 1. Galileen.
Galeilaius, *aus*, pl. *eis*, m. 3. Galileer.
ga-levjan, *ida*, *iþs*, (*lev*, n? 1. lof, tillåtelse; tillfälle, anledning), lemna, öfverlemna, förråda.
ga-lukan, *lauk*, *lukum*, *lukans*, tillycka, tillsluta, innesluta; fånga.
ga-manvjan, *ida*, *iþs*, (manvus, us, u l. jata, beredd), bereda.
ga-marzjan, *ida*, *iþs*, gifva anstöt, åstadkomma förargelse, förarga.
ga-meljan, *ida*, *iþs*, (mel, is, pl. a, n. 1. skrift), skrifva; skattskrifva.
ga-munan, *man*, *munum*, *munda*, *munds*, minnas, komma ihog; erinra sig; påminna sig.
ga-motjan, *ida*, *iþs*, (*motan, mot, motum, mosta, mosts, bana sig rum), möta.
ga-nauhan, *nah*, *nauhum*, *nauhta*, *nauhts*, vara nog, (dat. l. acc.).
ga-nasjan, *ida*, *iþs*, (ganisan, q. v. blifva frisk), göra frisk, bota, hela, läka; rädda, frälsa, göra salig.
ga-niman, *nam*, *nemum*, *numans*, taga med sig; få, ärfva; afla; mottaga lärdom, lära sig

ga-nisan, *nas*, *nesum*, *nisans*, blifva frisk, helbregda; blifva frälsad, salig.
ga-u-laubjats = *galaubjats* + *u* interrogat., månne J tron? (galaubjan).
gaumjan, *ida*, *ips*, egna sin uppmärksamhet åt något; gifva akt på, se, varseblifva, förnimma; (dat. (acc.)).
gaurs, *a*, (*ata*), dyster, sorgsen, bedröfvad.
ga-rahnjan, *ida*, *ips*, egentl. sammanräkna; värdera.
ga-rapjan, *rop*, *ropum*, *rapans*, räkna.
ga-raihtei, *eins*, pl. *eins*, (följ.), f. 6. rättfärdighet; lagstadga.
ga-raihts, *a*, (*ata*), rättfärdig; compar. *garaihtoza*; (superl. *garaihtosts*).
gards, *is*, pl. *eis*, m. (f.) 2. gård, hus, familj, slägt; *garda valdands*, husbonde.
ga-runi, *jis*, (runa, os, f. 1. hemlighet), n. 1. rådplägning; beslut.
ga-runs, *runsais*, pl. *runseis*, (rinnan, rann, runnum, runnans, rinna, springa), f. 2. gata; torg.
ga-saiwan, *saw*, *sewum*, *saiwans*, se, varseblifva.
ga-sakan, *sok*, *sokum*, *sakans*, egentl. hafva sak med någon, i fiendtlig mening: näpsa, tadla, förebrå; stoppa munnen till på någon.
ga-sibjon, *joda*, *jops*, (*sibjis, ja, jata, gudfruktig, fromsint, fredlig, *säflig*), förlika sig med någon. Jfr Bopp, Glossar. Sanscrit. pag. 382, art. *sév*, adire . . . colere, cet.
ga-suljan, *ida*, *ips*, grundlägga, grunda.
gasts, *is*, pl. *eis*, m. 2. främling, gäst.
ga-sviltan, *svalt*, *svultum*, *svultans*, dö, (bokstafligen af svält).
ga-tairan, *tar*, *terum*, *taurans*, qs. förtära; upplösa, upphäfva, förderfva, förstöra, tillintetgöra.
ga-taujan, *tavida*, *tavips*, göra, företaga sig ngt, åstadkomma ngt; göra ngn eller ngt till ngt; handla på det eller det sättet; låta ngt ske; bära (frukt); hålla råd o. s. v.
ga-taura, *ins*, (gatairan, q. v.) m. 6. hål.
ga-tarhjan, *ida*, *ips*, utmärka ngn såsom brottslig eller felaktig, stämpla ngn med vanära; part. præt. *gatarhips*, beryktad.
ga-teihan, *taih*, *taihum*, *taihans*, förkunna, berätta; — *garaihtana gateihan*, förklara rättfärdig.
ga-timrjan (l. *timbrjan*), *ida*, *ips*, bygga, uppbygga.
ga-tiuhan, *tauh*, *tauhum*, *tauhans*, föra, föra l. leda bort.

ga-vairþi, eis l. *jis*, (vairþan, varþ, vaurþum, vaurþans, varda), n. 1. fred, endrägt.
ga-vandjan, ida, iþs, (*vindan, vand, vundum, vundans, vinda), vända, vända om, vända sig om; låta återvända; återgifva, bära igen; vända åter, vända tillbaka; omvända, omvända sig.
ga-vaurkjan, vaurhta, vaurhts, verka, göra, åstadkomma; välja, utse; inbringa.
ga-vasjan, ida, iþs, kläda; ikläda sig.
ga-veison, oda, oþs, besöka ngn (gen.). Pass. utses.
gavi, gaujis, n. 1. trakt, område.
ga-filhan, falh, fulhum, fulhans, gömma, dölja, förborga; begrafva.
giba, os, pl. os, (följ.), f. 1. gåfva.
giban, gaf, gebum, gibans, gifva.
giutan, gaut, gutum, gutans, gjuta.
gistra-dagis, (dags), adv. egentl. i går, men Matth. 6, 30 i morgon.
gudja, jins, pl. *jans*, (följ.), m. 6. prest.
guþ, guþs, guþa, guþ, m. 1. Gud. — Pl. *guda* (l. *guþa*), n. 1. gudar, afgudar.
gredags, a, (ata), (gredus, aus, m. 3. hunger), hungrig.
gretan (l. *greitan*), *gaigrot, gaigrotum, gretans*, gråta.
grets, is, m. 1. gråt.
groba, os, pl. *os*, (graban, grof (l. grob), grobum, grabans, gräfva), f. 1. grop, vilddjursgrop, kula.
gods, a, (ata), god; comp. *batiza*; superl. *batists*.
goljan, ida, iþs, helsa.

D.

dags, is, pl. *os*, m. 1. dag.
daimonareis, eis, pl. *jos*, m. 1. besatt af en ond ande.
dalaþ, adv. ned; *und dalaþ*, ända ned.
dauhtar, dauhtrs, pl. *dauhtrjus*, f. 4. dotter.
dauþus, aus, pl. *jus*, (följ.), m. 3. död; dödssätt.
dauþs, a, (ata), död.
dauþjan, ida, iþs, (*diupan, daup, dupum, dupans, vara djup), döpa; låta döpa sig; tvätta sig; (egentl. doppa ned).
daur, is, n. 1. dörr, port.
dauro, f. 6. plur. tant. *daurons*, dörr, port, (egentl. dubbeldörr).
Daveid, is, m. 1. David.
dis —, part. insep., uttrycker dels begreppet *söndring*, i

synnerhet vid verba *dela*, *skilja*, således förstärkande: *i tu*, *i sär*; dels *omfattning*, t. ex. *dishuljan*, omhölja, *disniman*, omfatta, ega. — Skrifves stundom *di* framför ord, som börja med *s*; t. ex. *diskritnan*, och *diz* framför part. encl. *uh*, således *dizuh*.

dis-skritnan, *noda*, (*skreitan, skrait, skritum, skritans, rifva sönder), remna.

dis-taurnan, *noda*, (*tairan, tar, terum, taurans, tära, upplösa), gå sönder.

du, 1) egentl. præp. dat. *till*. Öfversättes också med andra præpositioner, såsom: med, mot, för, i, under, inför, i jemförelse med, öfver, på o. s. v. — *lagjan du plata:* sätta såsom lapp; 2) med acc. blott på 2 ställen, utom de fall, då *du* construeras med infinitivus: om, angående, i afseende på; till att, att; 3) med gen. på 1 eller 2 ställen: till, (elliptiskt).

du, adv., till.

du-at-gaggan, *iddja*, *gaggans*, gå till.

du-ginnan, *gann*, *gunnum*, *gunnans*, begynna.

duþþe = *du* + *uh* + *þe*, derföre.

dulþs, *ais*, f. 2. 5. högtid. (På ett ställe förekommer dat. *dulþ* i st. f. *dulþai*, äfvensom ordet, troligen felaktigt, är mascul. i Matth. 27, 15).

dumbs, *a*, (*ata*), dum, stum.

du-rinnan, *rann*, *runnum*, *runnans*, springa till, löpa till.

duwe = *du* + *we*, hvarföre?

dragkjan, *ida*, *iþs*, (följ.), vederqvicka med dryck, låta dricka; (dränka). Skrifves äfven *draggkjan*.

drigkan, *dragk*, *drugkum*, *drugkans*, dricka.

driuso, *ons*, (driusan, draus, drusum, drusans, falla), f. 6. brant ställe, brant; *and driuson*, utföre en brant.

drus, *drusis*, (driusan), m. 1. fall.

dvals, *a*, (*ata*), dåraktig; dåre.

E.

ei, egentl. en relativ partikel: *som*. Brukas a) såsom suffix till pronomina demonstrativa, och demonstrativa partiklar, samt pronomina personalia, för att åt dessa gifva relativ betydelse; b) separativt, antingen så: 1) att det, med tillbakavisning på ett föregående demonstrativ, bildar ett relativum; eller ock: 2) nyttjas det såsom indirect frågeord: *om;* eller ock slutligen: 3) antager det bemärkelserna: *att, så att, på det att*.

eis, nominat. plur. mascul. af pronomen *is*.
Esaeias, *ins*, m. 6. Esaias. (Skrifves äfven *Esaïas* och *Eisaeias*).

Q.

qainon, *oda*, *oþs*, sörja, klaga; sörja öfver någon (acc.).
qemjau, præt. conj. af qiman.
qens (l. *qeins*), *ais*, pl. *eis* (l. *es*), f. 2. qvinna, vanl. gift qvinna, hustru. (Oppos. *aba*, *ins*, pl. *ans*, m. 6. gift man).
qiþan, *qaþ*, *qeþum*, *qiþans*, säga; tillsäga, bjuda, befalla; omtala, nämna, kalla; tala väl (*vaila*) eller illa (*ubil*) om någon (dat.), berömma, förbanna.
qiþuh = *qiþa* + *uh* enclit.
qiþanuh = *qiþan* + *uh* enclit.
qiman, *qam*, *qemum*, *qumans*, komma.
qimaiu = *qimai* + *u* interrog.
qino, *ons*, pl. *ons*, f. 6. (qens) vanl. qvinna i allmänhet. Obs. voc. sing. heter qinon i 1. Cor. 7, 16.

Z.

Zaibaidaius, *aus*, m. 3. Zebedæus.

H.

—*h*, part. enclit., se *uh*.
habaidedunuh = *habaidedun* + *uh* encl.
haban, *aida*, *aiþs*, hafva, ega; hafva i prægnant mening: ej få något vidare; hafva (om tid): vara så eller så gammal, befinna sig så och så länge någorstädes; fatta, hålla; hålla tillhanda; förhålla sig, befinna sig; hålla ngn för ngt; kunna, vilja, ämna, skola.
haiþi, *jos*, f. 1. hed, mark, fält; landtegendom.
hailjan, *ida*, *iþs*, (följ.), hela, bota, läka.
hails, *a*, (*ata*), hel, helbregda, frisk.
haims, *os?* pl. *os*, f. 1. by; (hem).
hairda, *os*, f. 1. hjord.
hairdeis, *eis*, pl. *jos*, (föreg.) m. 1. herde; *ni haban hairdeis* (genit. sing.), icke hafva ngn herde.
hairus, *aus*, pl. *jus*, m. 3. svärd.
hairto, *ins*, pl. *ona*, n. 6. hjerta.
haitan, *haihait*, *haihaitum*, *haitans*, kalla, kalla ngn vid namn, pass. kallas, heta; kalla ngn till en måltid, bjuda;

kalla ngn till delaktighet af Guds nåd, kalla; kalla ngn till sig; befalla, bjuda; bedja.
haldan, *haihald*, *haihaldum*, *haldans*, hålla; hålla en hjord, beta.
halja, *jos*, f. 1. helvete.
halts, *a*, (*ata*), halt.
hana, *ins*, m. 6. hane.
handugei, *eins*, pl. *eins*, [handugs, a, (ata), egentl. händig, (handus, hand)], f. 6. egentl. händighet; visdom, vishet.
handus, *aus*, pl. *jus*, f. 3. hand.
haubip (l. *haubid*), *idis*, pl. *ida*, n. 1. hufvud.
hauhjan, *ida*, *ips*, (hauhs, a, (ata), hög), upphöja, prisa, ära, förherrliga, förklara.
haurds, *ais*, pl. *eis*, f. 2. dörr.
haurnja, *jins*, pl. *jans*, (haurn, is, n. 1. horn), m. 6. egentl. hornblåsare; trumpetare.
haurnjan, *ida*, *ips*, (haurn), egentl. blåsa i horn; trumpeta; låta stöta i basun.
hausjan (l. *hausjon*), *hausida*, *hausips*, höra; höra på; hörsamma, lyda; höra ngt om ngn; höra ngt af l. hos ngn.
harduba, (hardus, us, u, hård), adv. hårdt.
hatan (l. *hatjan*), *hataida*, *hataips*, hata.
havi, *haujis*, n. 1. gräs; (hö).
hepjo, *jons*, f. 6. kammare.
heito, *ons*, pl. *ons*, (*heits, a, (ata), het), f. 6. feber, skälfvosot; pl. feberparoxysmer.
Helei, (vox hebr.), min Gud.
Helias, l. *Helia*, *ins*, m. 6. Elias. (Skrifves äfven *Heleias* och *Haileias*).
her, (his, defect. pron. demonstr.), adv. här; hit.
himins, *is*, pl. *os*, m. 1. himmel.
himma, dat. af *his*.
hindar, præp. dat. et acc., bakom. — a) dat. på andra sidan om, (vistelse, befintlighet); hos; efter. — b) acc. på andra sidan om, (rörelse), öfver; ifrån.
hindumists, *a*, (—), (föreg.), superl. ytterst; comp. **hinduma*, yttre; pos. obrukl.
hiuhma (l. *hiuma*), *ins*, pl. *ans*, m. 6. folkhop, folkskara.
hiufan, *hauf*, *hufum*, *hufans*, sjunga sorgesång för ngn.
**his*, def. pron. demonstr., denne, denna, detta; förekommer blott i dat. och acc. sing. masc. et neutr.: *himma*, *himma*; *hina*, *hita*; t. ex. *himma daga*, i dag; *fram himma* l. *fram himma nu*, från detta ögonblick; *und hina dag*, till denna dag, tills i dag; *und hita* l. *und hita nu*, tills nu, till detta ögonblick.

hlaiv, *is*, n. 1. graf, enskild graf.
hlaivasna, plur. tant. *hlaivasnos*, (föreg.), f. 1. begrafnings-plats.
hlaifs (l. *hlaibs*), *hlaibis*, pl. *hlaibos*, m. 1. bröd. (Acc. sing. *hlaif* l. *hlaib*).
hleiduma, *ei*, *o*, comp., venster; *hleidumei*, subst., venstra handen eller sidan.
hlifan, *hlaf*, *hlefum*, *hlifans*, (jfr Eph. 4, 28), stjäla.
hnasqus, *us*, *u* l. *jata*, len, mjuk (om kläder).
hugjan, *ida*, *iþs*, (hugs, is, m. 1. håg), vara hågad; tro, tänka, mena.
huzd, *is*, pl. *a*, n. 1. skatt.
huzdjan, *ida*, *iþs*, (föreg.), samla skatter, egodelar.
— *hun*, part. enclit. till betecknande af det obestämda be-greppet någon. — Brukas nästan alltid i negativa satser.
hunda-faþs (l. *fads*), *fadis*, pl. *fadeis*, m. 2. anförare för 100 (*hund*) man; höfvidsman. (Acc. sing. *faþ* l. *fad*).
hunsl, *is*, pl. *a*, n. 1. offer.
hunsla-staþs (l. *stads*), *stadis*, pl. *stadeis*, m. 2. qs. offerstad; altare. (Acc. sing. *staþ* l. *stad*).
hufum, 1 pers. plur. præt. ind. af *hiufan*.
hrainja-hairts, *a*, (*ata*), renhjertad; (*hrains*, *hairto*, q. v.).
hrains, *hrains?*, *hrain*, ren.
hrukjan, *ida*, *iþs*, (följ.), gala.
hruks, *is*, m. 1. galande.
hropjan, *ida*, *iþs*, ropa, skria.
hrot, *is*, pl. *a*, n. 1. tak.
horinon, *oda*, *oþs*, (hors, horis, pl. horos, m. 1. horkarl), göra hor.

Þ.

Anm. De med bokstafven *þ* begynnande ord, hvilka här nedanför ej finnas särskildt upptagne, tillhöra antingen pronomen demonstrativum *sa*, *so*, *þata* eller relativum *saei*, *soei*, *þatei*, och kunna i ordböjningsläran närmare efterses.

þadei, part. relat. (= *þad* + *ei*), besvarar egentl. frågan *hvart*: dit som; dit; — dit der; der som. — *þiswaduh þadei*, hvarthelst som.
þairh, præp. acc., genom; — af; under.
þairh-leiþan, *laiþ*, *liþum*, *liþans*, gå igenom; gå fram; gå förbi.
þan, part. demonstr. då; relat. då, när.
þan, part. postpos., (egentl. s.s. föreg.), då; men.

þande (l. *þandei*), part. relat., egentl. då som; då nu, om; ty om; emedan, alldenstund; medan, så länge som.
þannu, part. demonstr. (= *þan* + *nu*), egentl. då nu; således, följaktligen; ty.
þanuh (l. *þanuþ-*), part. demonstr., (= *þan* + *uh* enclit. = tunc); då; derföre, således.
þau (l. *þauh*), dock, väl; eller; än.
þaurban, *þarf*, *þaurbum*, *þaurfta*, *þaurfts*, tarfva, behöfva.
þaurnus, *aus*, pl. *jus*, m. 3. törne.
þar, part. demonstr. der.
þarei, part. relat. (= *þar* + *ei*), der som; hvarest.
þarihs, *a*, *(ata)*, ovalkad, ny.
þaruh, part. demonstr., (= *þar* + *uh* encl. = illic), der, derstädes.
þatainei, endast, allenast; (= *þata* + *ainei*, adv. af *ains*).
þatei, 1) pron. relat., se *saei*; 2) part. relat. egentl. det som; a) det att, att; b) derföre att, emedan; c) indir. interrog. om.
þe, dat. instr. sing. neutr. af *sa*, *so*, *þata*; desto; *biþe* (l. *biþeh*), egentl. vid det: a) demonstr. derpå, då, sedermera, derefter; b) relat. då, när, sedan; — *duþe* (*duþei*); *duþþe*, *duhþe* (= *du* + *h* + *þe*), egentl. till det: derföre, dertill, till detta ändamål; *duþe ei*, till den ändan att; derföre att.
þei, part. relat. (= *þ* demonstr. + *ei*), egentl. *den* (Luc. 4, 6) eller *det som*; att; på det att; *und þata weilos þei*, under den tid som, så länge som, *sawazuh þei*, eller *þiswazuh þei*, hvilken som helst som, hvar och en som; *þiswaduh þei*, hvarthelst som.
þeins, *a*, *(ata)*, din, din, ditt; declineras både med och utan artikel, alltid starkt.
þiubs, *is*, pl. *os*, m. 1. tjuf.
þiuda, *os*, pl. *os*, f. 1. folk; i plur. hedningar; *þai þiudo*, de bland hedningarne.
þiudan-gardi, *jos*, pl. *jos*, f. 1. konungaboning, konungsgård; konungarike, rike; (af *þiudans*, konung, och *gards*, gård).
þiudans, *is*, pl. *os*, (þiuda, q. v.), m. 1. konung.
þiudinassus, *aus*, pl. *jus*, (föreg.), m. 3. rike; regering.
þiuþeigs, *a*, *(ata)*, (þiuþ, is, n. 1. ngt godt), god; välsignad.
þiuþjan, *ida*, *iþs*, (þiuþ, föreg.), välsigna.
þiu-magus, *aus*, m. 3. dränggosse, tjenare; (af *þius*, *þivis*, pl. *þivos*, m. 1. tjenare, och *magus*, *aus*, pl. *jus*, m. 3. gosse, pilt).

þis, 1) gen. sing. masc. l. neutr. af sa, so, þata; 2) ett oböjligt præformativ i sammansättningar med *wazuh*, *waruh*, *waduh*, och motsvarande begreppet *helst.*
þiswaduh, *(þis + wad + uh)*, hvarthelst; *þiswaduh þadei* l. *þei* hvarthelst som.
þiswazuh, **þiswoh*, *þiswah*, gen. *þiswizuh* etc., pron. indefinit. *(þis + was + uh)*, hvilken som helst, hvar och en; *þiswazuh saei* l. *ei* l. *þei*, hvilken som helst som; hvar och en som.
þiswanoh, acc. sing. masc. af föreg.
þivi, *þiujos*, pl. *þiujos*, (þius, þivis, pl. þivos, m. 1. tjenare), f. 1. tjensteqvinna; tjenarinna. (Månne *þivi* för *þigvi* och *þius* för *þigvs*? Jfr, i afseende på stammen, det fornnord. *þegn*).
þliuhan, *þlauh*, *þlauhum*, *þlauhans*, fly; undfly.
þu, *þeina*, *þus*, *þuk*, sing. af pron. pers. du, dig.
þugkjan (l. *þuggkjan*), *þuhta*, *þuhts*, tycka, tycka sig, tro, mena; synas, anses; impers. *þugkeiþ mis*, det synes mig.
þragjan, *ida*, *iþs*, löpa, springa.
þraihans, part. præt. af *þreihan.*
þrafstjan, *ida*, *iþs*, trösta; förmana; *þrafstjan sik*, trösta sig, vara vid godt mod.
þreihan, *þraih*, *þraihum*, *þraihans*; tränga; *þraihans vigs*, trång, smal väg.
þreis, *þreis*, *þrija*, tre.
þreis-tigjus, m. trettio; (af *þreis*, tre, och *tigus*, *aus*, pl. *jus*, m. 3. ett antal af tio).
þruts-fill, *is*, n. 1. spetälska; (af **þriutan*, *þraut*, *þrutum*, *þrutans*, besvära, och *fill*, *is*, n. 1. hud).
þruts-fills, *a*, *(ata)*, (föreg.), spetälsk.
þvahan, *þvoh*, *þvohum*, *þvahans*, två, tvätta; två sig.

I.

Anm. De med *i* begynnande ord, hvilka här nedanför ej äro upptagna, finnas i ordböjningsläran under pron. pers. *is*, *si*, *ita*.
Iairaimias, *ins*, m. 6. Jeremias.
Iairusalem, *s*, f. 5. Jerusalem.
Iairusaulyma (l. *Iairausaulyma*), *os*, f. 1. Jerusalem.
Iairusaulyma, *on*, *os*, *a*, plur. med grek. flex., n. Jerusalem. (Luc. 5, 17; 2. Tim. 3, 11).
Iairusaulymeis, *e*, *im*, *ins*, f. m. Jerusalem; invånare från Jerusalem.

Iakob, *is*, m. 1. Jakob.
.*ib*. = *tvalif*, 12.
iba, väl icke, interrog.; på det att icke.
ibai, (beslägt. med föreg.), interrog., väl icke; *ibai ni*, månne icke; *ibai*, i afsigtssatser: att icke, på det att icke; *ibai* efter verba timendi: att.
igqar, (l. *iggqar*), *igqara*, *igqar*, eder, edert, (om två); declineras starkt, både med och utan artikel.
igqara, *igqis*, *igqis*, gen. dat. acc. dual. af nominat. *jut*, sing. *þu*, du; stafvas stundom med *gg*.
id-, part. insep., åter, tillbaka.
iddja, præt. indicat. af gaggan.
idreigon, *oda*, *oþs*, (idreiga, os, f. 1. ånger), ångra sig, bättra sig. Constr. både med och utan pron. reflex.
id-veitjan, *ida*, *iþs*, (id-veit, is, n. 1. smädelse), smäda, förevita, förebrå, (egentl. hänvisa ngn till dess antecedentia).
Iesus, *uis*, *ua* l. *u*, *u*, *u*, m. 1. Jesus.
ize, gen. plur. masc. l. neutr. af pron. *is*, *si*, *ita*.
izei (l. *ize*), pron. relat., (*is* + *ei*), som, hvilken, hvilka. Förekommer, endast som subject, i nom. sing. och plur. masc. — Motsvarande femininum heter *sei* = *si* + *ei*, hvilket förekommer endast i nom. sing.
izvar, *izvara*, *izvar*, eder, edert; declineras alltid starkt, både med och utan artikel.
izvara, *izvis*, *izvis*, gen. dat. acc. af *jus*, J, sing. *þu*, du.
iþ, men, men dock, men (å andra sidan); men, men om, om; *iþ þan*, *iþ* . . . *þan*, men då, men; *iþ* . . . *nu*, men nu, derföre.
ik, *meina*, *mis*, *mik*, sing. af pron. pers. jag, mig.
im, dat. plur. af pron. pers. *is*, *si*, *ita*.
im, *is*, *ist*, sing. præs. ind. af *visan*, vara.
in, præp. gen., dat. et acc. A) gen. för skull; B) dat. loci, (hvar?): i, på . . . ; dat. temporis (när?): i, på, under, vid, om . . . , dat. i andra förhållanden: bland, enligt, efter, med etc. etc.; C) acc. loci (hvart?): in i, i, till . . . ; acc. temp.: i, till . . . ; acc. i andra förhållanden: till, emot, o. s. v.
in-agjan, *ida*, *iþs*, (*agan, og, ogum, agans, frukta), sätta i förskräckelse, strängt tillsäga, hota.
inn, adv., in.
inna, adv., inne.
innaþro, adv., innifrån; invärtes.

inna-kunds, *a*, *(ata)*, hörande till huset, familjen (*kuni jis*, n. 1.): plur. husfolk.
inn-at-gaggan, *iddja*, *gaggans*, gå in; — *in skip*, stiga om bord.
inn-gaggan, *iddja*, *gaggans*, gå in.
inn-ga-leiþan, *laiþ*, *liþum*, *liþans*, gå in.
inuh = *in* + *uh* enclit.
inuh (l. *inu*), præp. acc., utan; utom för skull.
in-saiwan, *saw*, *sewum*, *saiwans*, se på, gifva akt på.
in-sandjan, *ida*, *ips*, (*sinþan, sanþ, sunþum, sunþans, gå), insända, sända.
in-veitan, *vait*, *vitum*, *vitans*, egentl. se på ngn; tillbedja.
in-vidan, *vaþ*, *vedum*, *vidans*, egentl. binda in ngt, (jfr inbunden); förneka; öfverträda.
in-vinds, *a*, (*ata*), (*vindan, vand, vundum, vundans, vinda), förvänd, orättfärdig.
in-feinan, *noda*, (*feian?, fai, fijum, fijans, vara fiendtlig), ömka sig, känna ett innerligt medlidande med ngn.
Iudaius, *(Judaius)*, *aus*, pl. *eis*, e, m. 3. Jude.
Iudas, *(Iodas*, *Judas)*, *ins*, m. 6. Judas, Juda.
iumjo, *jons*, pl. *jons*, f. 6. folkskara, folkhop.
iup, adv., upp.
iupa, adv., uppe.
iupaþro, adv., uppifrån, ofvanifrån.
is, *si*, *ita*, *(= er*, *sie*, *es)*, han, hon, det.
is, gen. sing. masc. l. neutr. af föreg.
is, du är, af *visan*.
Isak, is, m. 1. Isak.
Israel, is, m. 1. Israel.
ist, han, hon, det är, af *visan*.
iftuma, *ei*, *o*, comp., följande; beslägt. med *aftuma*, *aftumists*, sednare, sist.
Iohannes, *es* . . . . , m. 3. Johannes.
Ioses, genit. *Josezis* l. *Josez*, m. 1. Joses.
Iosef, *is*, m. 1. Joseph.

K.

kalds, *a*, *(ata)*, kall.
kalkinassus, *aus*, pl. *jus*, (kalkjo, ons(?), f. 6. sköka), m. 3. horeri.
kaupatjan, *kaupasta*, *kaupatiþs*, kindpusta; (obs. præt. sammandr. af det obrukl. *kaupatida*).
Kaurazein, indecl. f. Chorazin.

kaurbanaun, vox hebr. indecl., m. offerkista.
kara, *os*, f. 1. omsorg; *kar-ist* = *kara ist*, curæ est, c. acc. pers. et gen. rei; *wa kara unsis (ist)*, hvad kommer det oss vid?
karkara, *os*, pl. *os*, f. 1. fängelse.
kasja, *jins*, (kas, is, pl. a, n. 1. kar, kärl), m. 6. krukomakare.
Kafarnaum, indecl., f. Kapernaum.
kindins, *is*, m. 1. landshöfding.
kinnus, *aus*, f. 3. kind, kindben.
kintus, *aus*, m. 3. skärf, styfver.
kuni, *jis*, pl. *ja*, n. 1. egentl. kön; slägt, slägte, afföda.
kunnan, *kann*, *kunnum*, *kunþa*, *kunþs*, känna, veta, förstå, kunna. Häraf de båda härledda verberna: *kunnan*, *aida*, *aiþs*, lära sig sjelf känna; och *kannjan*, *ida*, *iþs*, kungöra för andra.
krusts, *is*, (kriustan, kraust, krustum, krustans, krysta, skära (tänderna)), m. 1. krystande, skärande, gnisslande; *krusts tunþive*, tandagnisslan.

L.

lagjan, *ida*, *iþs*, (ligan, lag, legum, ligans, ligga), lägga; sätta: *lagjan du plata*, sätta till l. såsom lapp; böja (knä); stifta (fred); sticka (svärdet i skidan); låta (sitt lif för ngn); lägga (ordet i ngns öra, förkunna det bland några).
laþon, *oda*, *oþs*, kalla, inbjuda.
laisareis (l. *is*), *eis*, pl. *jos*, (laisjan, (lära), m. 1. lärare, mästare.
laiseins, *ais*, pl. *os*, (följ.), f. 2. lära, lärdom.
laisjan, *ida*, *iþs*, (lisan, lais, lisum, lista, lists, veta), låta veta, lära, undervisa.
laistjan, *ida*, *iþs*, (laists, is, pl. eis, m. 2. spår), följa, efterfölja; eftertrakta.
lamb, *is*, pl. *a*, n. 1. lam, får.
land, *is*, pl. *a*, n. 1. land; fädernesland; område; landtgods, jordagods; *gaggan landis*, fara bort i främmande land.
laugnjan, *ida*, *iþs*, (*laugns, laugn, förborgad, af liugan, laug, lugum, lugans, ljuga), neka.
laun, *is*, pl. *a*, n. 1. lön.
lausjan, *ida*, *iþs*, (laus, lausa, (ata), lös. af *liusan, laus, lusum, lusans, förlora), lösa, lösgöra, befria, frälsa; utkräfva, återfordra; upplösa, göra till intet. — Imperat. 3. sing. *lausjadau*.

leik, is, pl. *a*, n. 1. kropp, lik; lekamen; kött.
leikeis (l. *lekeis*), *eis*, pl. *jos*, m. 1. läkare.
leitils, a, (*ata*), liten, pl. små; comp. *minniza;* superl. *minnists.*
leiwan, laiw, laiwum, laiwans, låna ut; *leiwan sis*, låna åt sig, låna.
letan (l. *leitan*), *lailot, lailotum. letans*, låta, tillåta, öfverlåta, lemna, lemna öfrig; *letan stibna mikila*, ropa med hög röst; *let*, låt bli, häll.
libains, ais, (följ.), f. 2. lif.
liban, aida, aiþs, lefva.
ligan, lag, legum, ligans, ligga; vara lagd, satt.
ligrs, is, pl. *os*, (föreg.), m. 1. läger, säng; bänk.
liþus, aus, pl. *jus*, (leiþan, laiþ, liþum, liþans, gå), m. 3. led, lem.
lima, vox hebr., hvarföre?
liugan, laug, lugum, lugans, ljuga.
liugan, aida, aiþs, egentl. om mannen: taga hustru; pass. gifta sig, (om qvinnan). Imperat. 3. plur. *liugandau.*
liugna-praufetus l. *es*, gen. *aus* l. *is*, dat. *au* l. *u*, acc. *u*, pl. *eis, e, um, uns*, m. 3. lögnprophet, (liugn, n. 1. lögn, af liugan).
liuhadeins, a, (—), (följ.), ljus.
liuhaþ (l. *liuhad*), *liuhadis*, (*liuban, lauh, lauhum, laubans, lysa), n. 1. ljus.
liuhtjan (felaktigt: *liutjan*), *ida, iþs*, (föreg.), lysa.
liuts, a, (*ata*), (*liutan, laut, lutum, lutans, hyckla), hycklande, bedräglig, skrymtande; skrymtare.
lisan, las, lesum, lisans, samla, plocka.
ludja, os, (liudan, laud, ludum, ludans, växa), f. 1. ansigte.
lukarn, is, n. 1. lykta, ljus.
lukarna-staþa, ins, (staþs, m. 2. ställe, stad), m. 6. ljusastake.
luston, oda, oþs, begära.
lofa, ins, pl. *ans*, m. 6. handlofve.

M.

magan, mag, magum. mahta, mahts, kunna, förmå.
Magdalene, es?, e, en?, f. 1. Magdalena, (egentl. från Magdala).
mahts, a, (*ata*), part. præt. af *magan*. Brukas jemte en personel form af verbet *visan* och ett annat verbum i infinitivus, för att uttrycka passivum af det sednare; t. ex.: *mahts im galeikinon*, jag kan botas. Jfr skulds im . . .

mahts, *ais*, pl. *eis*, (magan), f. 2. makt, kraft; underverk.
maiza, *ei*, *o*, comp., större, mer; superl. *maists*, störst, öfverst, förnämst; pos. *mikils*, stor.
mais, adv. mer.
malma, *ins*, (malan, mol, molum, malans, mala), m. 6. sand, (malm).
malo, *ons*, (malan, se föreg.), f. 6. mal.
Mammona, *ins*, m. 6. Mammon.
managei, *eins*, pl. *eins*, (följ.), f. 6. mängd, folkmängd, folkskara.
manags, *a*, (*ata*), mången, mycken, stor; comp. *managiza*, *ei*, *o*, superl. *managists*, *a*, (—).
manna, *mans*, pl. *mannans* l. *mans*, m. 6. man, menniska; *ni manna* l. *manna ni*, ingen; *ni mannahun* l. *mannahun ni*, ingen enda; ingen (hvilken som helst).
manvjan, *ida*, *iþs*, (manvus, us, u l. manvjata, beredd), bereda, tillreda, sätta i ordning, i beredskap.
maurgins, *is*, m. 1. morgon.
maurþrjan, *ida*, *iþs*, (maurþr, is, n. 1. mord), mörda, dräpa.
maurnan, *aida*, *aiþs*, sörja för, vara bekymrad för.
marei, *eins*, f. 6. haf.
marzjan, *ida*, *iþs*, bringa på fall, vara till förargelse.
Maria, *ins*, f. 6. Maria. Förekommer endast hos Lucas och brukas uteslutande om jungfru Maria.
Mariam, nom. l. voc.; se föreg. anmärkn.
marka, *os*, pl. *os*, f. 1. gräns, landsände.
Marja, *jins*, f. 6. Maria. Förekommer icke hos Lucas, men väl hos de andra evangelisterna om andra qvinnor med detta namn, och blott på 1 ställe (Marc. 6, 3), föraktligt, om jungfru Maria.
mavi, *maujos*, pl. *maujos*, f. 1. mö, jungfru, piga; (af *magus*, *aus*, m. 3. ungkarl, dräng; således *mavi* i stället för *magvi*).
Matþaius (l. *Maþþaius*), *aus*, m. 3. Matthæus.
matjan, *ida*, *iþs*, (mats, is, pl. eis, m. 2. mat), äta.
meina, *mis*, *mik*, gen., dat., acc. sing. af *ik*, jag.
meins, *a*, (*aṭa*), min, mitt; declineras både med och utan artikel, alltid starkt.
mel, *is*, pl. *a*, n. 1. tid; skrift; (mål).
meriþa, *os*, (*mereis, i, i, minnesvärd), f. 1. rykte.
merjan, *ida*, *iþs*, (mereis), förkunna, predika.
mizdo, *ons*, pl. *ons*, f. 6. lön.
miþ, præp. dat., med, (om personer och ting); *miþ sis misso*, med sig inbördes, med hvarandra, sinsemellan; *miþ*

tveihnaim markom Daikapaulaios, med Dekapolis' tvenne gränsor, d. v. s. midt igenom Dekapolis' gränsor.
miþ-ana-kumbjan, *ida*, *iþs*, lägga sig på madrasser till bords med någon, spisa med någon.
miþ-þan-ei (l. *miþ-þan-e*), medan som, medan, då, när, i detsamma som.
miþ-niman, *nam*, *nemum*, *numans*, medtaga; förstå, begripa.
miþ-us-hramjan, *ida*, *iþs*, korsfästa ngn med ngn.
mikiljan, *ida*, *iþs*, (mikils), förklara ngn för stor, prisa.
mikils, *a*, (*ata*), stor; stark, häftig; hög; comp. *maiza*, superl. *maists*.
minniza, *ei*, *o*, comp., *minnists*, *a*, (—), superl. af *leitils*, liten.
missa-, part. insep., miss-.
missa-deds, *ais*, pl. *eis*, f. 2. missdåd, missgerning.
miton, *oda*, *oþs*, tänka.
mitons, *ais*, pl. *eis*, (miton), f. 2. tanke.
modags, *a*, (*ata*), (mod, is, n? 1. vrede), vred.
Moses, *ezis*, *eza* l. *e*, —, m. 1. Moses.
mota, *os*, f. 1. tull.
motareis, *eis*, pl. *jos*, (mota), m. 1. tullnär, publikan.

N.

naqaþs, *ada*, (*ata*), naken; utblottad.
Nazoraius, *aus*, (Nazaraiþ, indecl. f. Nazareth), m. 3. härstammande från Nazareth, Nazarenus.
namo, *ins*, pl. *namna*, n. 6. namn.
nauh, ännu.
nasjan, *ida*, *iþs*, (*nisan, nas, nesum, nisans, blifva helbregda), göra helbregda; frälsa.
ne, adv., nej; *ne*, *ne*, nej, nej; *ne*, icke, ingalunda.
nei, adv., endast i frågan: *waiva nei?* huru i sanning icke?
neiþ, *neiþis*, n. 1. afund, hat.
newundja, *jins*, (new, nära intill; newa, nära), m. 6. nästa.
ni, adv., conj., icke; månne icke (= *niu*), väl icke (= *ibai*), om icke (= *jabai ni*). *Ni* förekommer i alla slags negativa satser, vare sig hufvudsatser eller bisatser, med alla slags modi och tempora, och nekar för öfrigt äfven andra ord än verber i en sats t. ex. *ni manna*, ingen; *ni aiv*, aldrig. Två negationer i en sats upphäfva ej hvarandra, utan neka satsen ännu starkare, likasom i grekiskan. *Ni* — *nih*, icke — och icke.

niba, conj., om icke; undantagande.
nibai, adv., conj., om icke; väl icke?; att icke; undantagande.
nidva, os?, f? 1? rost.
nih = *ni* + *h*, enclit., = nec, neque, och icke; icke; icke heller; icke en gång; om icke; månne icke?; *nih* — *nih*, hvarken — ej heller.
nipþan = *nih* + *þan*, men icke, och icke, icke; icke heller; ty icke.
niman, *nam*, *nemum*, *numans*, taga; mottaga; få, erhålla; taga, taga bort; taga med sig l. på sig; taga, intaga, bemäktiga sig ngn (med list l. våld); ådraga sig; lära sig; antaga för sannt; *garuni niman*, rådpläga; *andvairþi mans niman*, göra afseende på ngn; *anabusnins du wana niman*, mottaga befallningar i afseende på ngn.
niu = *ni* + *u*, enclit., i frågesats, då man väntar ett jakande svar: månne icke?
niunda, *o*, *o*, nionde.
niujis, *ja*, *jata*, ny; *niuja satiþs*, nysatt, nyplanterad, d. v. s. ny-christen.
nist = *ni* + *ist*, är icke; skrifves alltid tillsammans, utom på ett enda ställe.
nu, adv., nu; *sa*, *so*, *þata nu*, den, det närvarande; *fram himma nu*, från detta nu, — *und hita nu*, till detta nu, — d. v. s. från, till detta ögonblick.
nu, part. postp., egentl. samma ord som föregående, men försvagadt; nu, derföre, fördenskull, således. — I frågesats brukas *nuh*, t. ex. *wa nuh ..?* hvad således? — *an nuh ..?* månne således?
nunu, sammansatt af föreg., brukas egentl. blott med *ni*, t. ex. *ni nunu*, derföre icke.

J.

ja, adv., ja; *ja*, *ja*, ja, ja.
jai, adv., ja, ja i sanning.
jaba, conj., om; endast i sammansättn. *þauhjaba*, äfven om.
jabai, conj., om; *jabai ni*, om icke.
jah, och; äfven, ock; *jah* — *jah*, både — och; *sve* — *jah*, såsom — så ock; *jah þan ei*, antag att ... ngt.
jainar, der.
jaind l. *jaindre*, dit.
jainþro, derifrån.
jains, *a*, (*ata*), den der; (= jener).

jan-ni = *jah* + *ni*.
jas-sa = *jah* + *sa*.
ju, redan.
juggs, *a*, (*ata*), ung; ny, färsk; ungdoms-; comp. *juhiza*, (superl. *juhists*); (*juggo*, *ons*, pl. *ons*, f. 6. unge).
jus, *izvara*, *izvis*, *izvis*, pron. pers. plur. J; sing. *þu*, du.
jota, *ins*, m. 1. jota.

U.

— *u*, part. interrog., månne; om. — Brukas såsom suffix till verber, adjectiver, participier, pronomina och partiklar, i directa och indirecta frågor, enkla eller sammansatta. Förekommer stundom epenthetiskt i sammansättningar, mellan præpositionen och verbet, t. ex. *ga-u-laubjats*, tron J? — *bi-u-gitai*, månne han skall finna?
ubils, *a*, (*ata*), ond, elak, dålig; *ubil haban*, vara krank; comp. *vairsiza*, (superl. *vairsts*).
— *uh*, part. enclit., = latinska que, ce. Ansluter sig vanligen till verber och partiklar, både *i* och *utom* sammansättning, samt äfven till pronomina, sällan till nomina. Ett föregående *f*, *þ*, *s*, förändras vanligen till *b*, *d*, *z*; ett föregående *a* i två- och fler-stafviga ord undergår elision; efter andra vocaler och efter diphthonger samt efter *a* i enstafviga ord, blifver deremot *u* i den encliliska partikeln uteslutet. Undantag från ofvanstående göra 1) frågformerna *wouh*, *wauh*, (af *was*, *wo*, *wa*), hvilka till sina vocaler blifva oförändrade, samt 2) åtskilliga former af pronomina indefinita *wazuh*, *waþaruh*, *warjizuh* och *ainwarjizuh*, hvarom se ordböjningsläran. Framför *þ* blifver *h* ofta assimileradt, men sällan framför andra consonanter. — *Uh* brukas: 1:o) som *conjunction*, = que, och, äfven, ock; men; derföre, månne; ofta pleonastiskt och efter andra conj. utan ngn för oss märklig betydelse; 2:o) som *demonstrativ partikel* = lat. ce, c, i demonstrativet *sah*, *soh*, *þatuh*, samt partiklarne *þaruh*, *þanuh*; 3:o) som *indefinit partikel* = lat. que, och förvandlar då interrogativa pronomina och partiklar till allmänt affirmerande ord, ss. *wazuh*, *waþaruh*, *warjizuh*; *þiswaduh*, *þiswaruh*.
un-, part. insep., = o uti *osund*, *olycklig*, m. fl.
und, præp. dat. et acc. — 1) dat.: för, mot (om ersättning, pris); 2) acc.: till, ända till (om rörelse i rums- och tids-förhållanden); under (om utsträckning i tid); ända till = till och med; *und wan filu mais*, huru mycket mer? — Heter i de få sammansättningarne *und*, *unþa*.

un-haili, *eis?* pl. *ja*, (hails), n. 1. ohelsa, osundhet, krankhet.
un-hulþa, *ins*, (hulþs, huld), m. 6. ond ande, djefvul.
un-hulþo, *ons*, pl. *ons*, (föreg.), f. 6. ond ande, djefvul, (likasom af qvinnokönet).
un-leds, *a*, (*ata*), (*leds), fattig, eländig.
un-mahts, *ais*, pl. *eis*, (magan), f. 2., oförmåga, skröplighet, svaghet.
unsar, *a*, (—), vår, vårt; declineras alltid starkt både med och utan artikel.
unsara, *unsis* l. *uns*, gen., dat., acc. af *veis*, vi; sing. *ik*, jag.
un-sels, *sels*, *sel*, (= osäll); oduglig; arg; elak; ond.
un-sibja, *os*, (unsibjis, ja, ata, = ἀσεβής, ogudaktig), f. 1. ogudaktighet. Jfr så väl för denna betydelse, som äfven för betydelsen af *sibja*, slägtskap, Bopp, Glossar. Sanscrit. pag. 382, art. *sêv*, adire . . . coire, concumbere, . . . colere, honorare, venerari, cet.
unsibjana, troligen ett corrumperadt ord, hvarom se anm. till Matth. 7, 23.
unte, till dess; så länge som; ty, förty, emedan, alldenstund, derföre att.
ur —, assimilationsform af præp. *us* i sammansättningar med ord, som börja på *r*; (*en* gång utom sammansättning).
ur-raisjan, *ida*, *iþs*, (reisan, rais, risum, risans, uppresa sig, uppstå), uppresa; uppväcka; uppröra; frambringa.
ur-rannjan, *ida*, *iþs*, (rinnan), låta upprinna, låta uppgå.
ur-reisan, *rais*, *risum*, *risans*, uppresa sig, uppstå.
ur-rists, *ais*, (föreg.), f. 2. uppståndelse.
ur-runs, *sis*, (rinnan), m. 2. uppgång; öster; afträde (vox obsc.).
ur-runs, *sais*, (rinnan), f. 2. (Luc. 9, 31), utgång, bortgång, (om Jesu lidande och död).
us, præp. dat., ur, utur (det inre af ngt; oppos. *in*); af, ifrån; ibland; i; till; för o. s. v. — Öfversättes ofta i sammansättningar med *upp*, *ut*. Antager formen *ur* i sammansättningar med ord, som börja på *r*, — samt formen *uz* i några sammansättningar med ord, som börja på vocal.
us-bairan, *bar*, *berum*, *baurans*, bära ut; bära fram; bära, utstå; utbrista, svara.
us-bugjan, *bauhta*, *bauhts*, köpa, uppköpa; köpa, återlösa; köpa tiden = väl använda tiden.
us-gaggan, *iddja*, *gaggans*, gå ut; gå utur; gå upp.
us-giban, *gaf*, *gebum*, *gibans*, gifva, utgifva; betala; hålla; göra (räkenskap); lida (straff); vedergälla.

us-gutnan, *noda*, (giutan, gaut, gutum, gutans, gjuta), blifva utgjuten, utspilld.
us-dreiban, *draib*, *dribum*, *dribans*, utdrifva.
us-qiman, *qam*, *qemum*, *qumans*, döda; gifva döden åt ngn.
us-hahan, *haihah*, *haihahum*, *hahans*, upphänga.
us-hauhjan, *ida*, *ips*, (hauhs, a, (ata), hög), upphöja.
us-hafjan, *hof*, *hofum*, *hafans*, upphäfva, upphöja, upplyfta; taga, upptaga; borttaga; *ushafjan sik*, upphäfva sig, begifva sig bort, — förhäfva sig.
us-hulon, *oda*, *ops*, (*huls, ihålig), urhålka, uthugga (en graf).
us-hramjan, *ida*, *ips* (= ἐκ-κρεμάννυμι, upphänga), korsfästa.
us-þriutan, *þraut*, *þrutum*, *þrutans*, göra ngn besvär; bringa ngn i bekymmer, oro, ledsamheter; smäda.
us-iddja, præt. ind. af usgaggan.
us-kunþs, *a*, (*ata*), (kunnan), bekant, känd, uppenbar.
us-laubjan, *ida*, *ips*, (*liuban, laub, lubum, lubans, vara kär, ljuf), gifva lof, tillåtelse; tillåta, tillstädja.
us-leiþan, *laiþ*, *liþum*, *liþans*, gå ut, utur, bort; fara öfver, genom, förbi; förgås.
us-liþa, *ins*, (liþus, aus, m. 3. led, lem), m. 6. giktbruten, borttagen.
us-luknan, *noda*, (*lukan, lauk, lukum, lukans, tillsluta), öppna sig, öppnas.
us-maitan, *maimait*, *maimaitum*, *maitans*, afhugga, afskära; betaga.
us-merjan, *ida*, *ips*, (*mereis, i, i, ryktbar), utbreda någons rykte, berykta.
us-niman, *nam*, *nemum*, *numans*, taga; taga upp, taga bort; taga på sig ngt (att bära).
us-saiwan, *saw*, *sewum*, *saiwans*, se, se upp; se på, betrakta ngn; få sin syn igen.
us-sandjan, *ida*, *ips*, (*sinþan, sanþ, sunþum, sunþans, gå), utsända, sända bort.
us-standan, *stoþ*, *stoþum*, *stoþans*, stå upp; stå upp från ett ställe (för att gå eller göra ngt); stå upp (af sömnen, en sjukdom, från de döda); uppresa sig (mot ngn).
us-stiggan, *stagg*, *stuggum*, *stuggans*, stinga l. sticka ut.
us-tiuhan, *tauh*, *tauhum*, *tauhans*, utföra, uppföra; fullända, fullborda, sluta; genomtåga till slut; betala (skatt); fylla (en brist); framställa; verka, åstadkomma.
us-vairpan, *varp*, *vaurpum*, *vaurpans*, utkasta, utdrifva; förkasta, ogilla; borttaga (grandet och bjelken); kasta af sig (kläderna på ngt).

us-vandjan, *ida*, *ips*, (*vindan, vand, vundum, vundans, vinda), vända sig bort från ngn; affalla (från Gud); vända sig till ngt.
us-vaurhts, *a*, (*ata*), (vaurkjan, vaurhta, vaurhts, verka), egentl. fullbordad; rättfärdig.
us-filhan, *falh*, *fulhum*, *fulhans*, begrafva; *du usfilhan ana gastim*, till att begrafva på, d. ä. till begrafningsplats för främlingar.
us-fullnan, *noda*, (se följ.), uppfyllas, fullbordas, gå i fullbordan, slutas.
us-fulljan, *ida*, *ips*, (fulls, a, (ata), full), uppfylla, fullborda, fullkomna, fulländа, sluta.
ut, adv., ut.
uta, adv., ute.
utapro, adv., utifrån.
uf, præp. dat. et acc.; 1) dat. att beteckna begreppet *hvila:* under; 2) acc. med begreppet *rörelse:* under. — I sammansättningar: under; upp, ut, på. Obs. *ubuh* = *uf* + *uh.*
ufar, præp. dat. et acc. 1) dat. uttryckande begreppet *hvila:* öfver, ofvanför; mer än; 2) acc. uttryckande begreppet *rörelse* och *utsträckning:* öfver, ofvanför; framför; mer än; *pai ufar filu (apaustauleis)*, de höge (apostlar).
ufar-leipan, *laip*, *lipum*, *lipans*, fara öfver.
ufar-svaran, *svor*, *svorum*, *svarans*, svära falskt, svära mened.
uf-graban, *grof* l. *grob*, *grobum*, *grabans*, gräfva under.
uf-hausjan, *ida*, *ips*, egentl. höra under; höra på; lyda, vara hörsam, lydig, eftergifvande, undergifven, underdånig.
uf-hropjan, *ida*, *ips*, ropa (under ett smärtsamt intryck af ngt); utropa.
uf-kunnan, *kunpa*, (i st. f. *kunnaida*), *kunnaips*, egentl. försätta sig under kunskapens makt och inflytande; komma till kunskap om ngt, lära sig känna ngt; förnimma, erfara; känna, veta, förstå; erkänna.
uf-rakjan, *ida*, *ips*, (rikan, rak, rekum, rukans (?), samla), räcka ut, sträcka ut.
ufto, tilläfventyrs, väl; (felaktigt i st. f. *aufto*).

P.

paida, *os*, pl. *os*, f. 1. lifrock, "kjortel."
Paitrus, *aus*, m. 3. Petrus.
Pauntius (l. *Puntius*), *aus*, m. 3. Pontius.

paska, f. indecl. påsk; påskalam; (skrifves ock: *pasxa*).
Peilatus, *aus*, m. 3. Pilatus.
plapja, *jos*, pl. *jos*, f. 1. gata.
plats, *is*, m. 1. lapp; (jfr plåt).
plinsjan, *ida*, *iþs*, dansa.
praufetjan, *ida*, *iþs*, prophetera.
praufetus l. *es*, gen. *aus* l. *is*, dat. *au* (*u*), acc. *u*, pl. *eis*, *e*, *um*, *uns*, m. 3. prophet.

R.

razda, *os*, pl. *os*, f. 1. språk, munart, tungomål, (jfr röst).
razn, *is*, pl. *a*, n. 1. hus.
raihtis, part. postpos., ty; ty (nemligen); ty (å ena sidan) — *iþ*, *þan*, *aþþan*, men (å andra sidan).
raka, vox. hebr., indecl., egentl. tom; dåse, stackare; (skymford).
raus, *rausis*, n. 1. rör.
rasta, *os*, f. 1. rast, mil.
reiks, *is*, pl. *reiks*, *e*, *am*, *s?*, m. 5. förste, öfverste, maktgande, (jfr rex).
reiks, adj., förekommer endast i den svaga formen *reikja* . . ., mäktig, förnäm, ansedd; (comp. *reikiza*), superl. *reikists* . . . öfverst.
reiran, *aida*, *aiþs*, skälfva, bäfva.
reiro, *ons*, (föreg.), f. 6. bäfning, jordbäfning.
rign, *is*, n. 1. regn.
rignjan, *ida*, *iþs*, (föreg.), låta regna.
riqis (l. *riqiz*), *riqizis*, n. 1. mörker.
riqizeins, *a*, (—), (föreg.), mörk; förmörkad.
rinnan, *rann*, *runnum*, *runnans*, rinna, flyta; löpa, springa, ränna.
rums, *a*, (*ata*), (rum, is, n. 1. rum), rymlig; bred.
runa, *os*, pl. *os*, f. 1. hemlighet; hemligt anslag; råd; beslut; (= runa).
runs, *runis*, (rinnan), m. 1. flöde; lopp; *run gavaurkjan sis and driuson*, störta sig utföre en brant.
rodjan, *ida*, *iþs*, tala.
rohns, *ais*, f. 2. gård, förgård.

S.

sa, *so*, *þata*, den, den, det; denne, denna, detta; han, hon, det. Brukas dels såsom pronomen demonstrativum eller personale, dels såsom bestämd artikel.

sabakpani, vox. hebr., du har öfvergifvit mig.
saban, *is*, n. 1. fint linne; linnekläde.
saggqs (l. *sagggqs*), *is*, (sigqan, sagq, sugqum, sugqans, sjunka, nedgå), m. 2. nedgång; vester.
saei, *soei*, *þatei*, (sa, so, þata + ei), pron. relat., den som, hvilken som; hvilken; som.
sah, *soh*, *þatuh*, (sa, so, þata + uh enclit. = hicce, hæcce, hocce), pron. demonstr. med *förstärkt* betydelse: han, hon, det; *och* han, hon, det. Öfvergår stundom till betydelse af pron. relat. hvilken, som.
sai, interj., (egentl. en förkortad imperativus af *saiwan*), se.
saian (l. *saijan*), *saiso*, *saisoum*, *saians*, så.
saihsta, *o*, *o*, (saihs, sex), den sjette.
saislep, præt. af *slepan*. Skrifves någon gång äfven *saizlep*, *saisleip* . . .
saivala, *os*, pl. *os*, f. 1. själ; lif; menniska.
saiwan, *saw*, *sewum*, *saiwans*, se; se till, se sig för.
sakkus, *aus*, pl. *jus*, m. 3. säck.
salbon, *oda*, *ops*, smörja.
samo, *o*, *o*, densamme.
sandjan, *ida*, *ips*, (*sinþan, sanþ, sunþum, sunþans, gå), låta gå, sända.
Saudaumeis, *e*, *im*, *ins*, (Saudauma, grek. decl. n. 2.), plural. tant. m. 2. invånare i Sodom.
Saudaumjos, *je*, *jam*, *jans*, pl. tant, m. 1. invånare i Sodom.
sauhts, *ais*, pl. *eis*, f. 2. sjukdom, (sot), af *siukan*, *sauk*, *sukum*, *sukans* l.(?) *siukjan*, *sauhta*, *sauhts*, vara sjuk.
Saulaumon, *onis*, m. 1. Salomon.
saurgan, *aida*, *aips*, (saurga, os, pl. os, f. 1. sorg; omsorg), sörja; hafva omsorg, bekymmer.
sawazuh saei l. *izei*, hvar och en som, hvilken som helst som; *patawah pei* hvad helst som. Af dessa sammansatta former förekommer ej något vidare. Det bristande ersättes af *piswazuh saei* etc.
Seidoneis, *e*, *im*, *ins*, (Seidona, ais, f. 2. Sidon), pl. tant, m. 2. invånare i Sidon.
seipus, *us*, *u*, sen, (om tid). Blott neutralformen *seipu* kan uppvisas; (comp. *seipiza* . . . ? hvaraf adv. *seips* i talesätten: *ni pana-seips*, ej mera, ej vidare; *wa pana-seips*, hvarföre vidare . . . superl. *seipists* . . . ?).
seina, *sis*, *sik*, pron. reflex., sig.
seins, *a*, (*ata*), sin, sitt; declineras både med och utan artikel, alltid starkt.

silba, *o*, *o*, sjelf.
silda-, compositionsform i *silda-leiks* etc. af ett obrukligt adj. *silds*, *a*, (*ata*), *säll*-synt.
silda-leikjan, *ida*, *ips*, (silda-leiks, a, (ata), sällsynt, underlig), förundra sig; beundra.
silubr, *is*, pl. *a*, n. 1. silfver; plural. silfverpenningar.
silubreins (l. *-brins*), *a*, (—), af silfver; med underförstådt *skatts*: silfverpenningar.
sinþ, *is*, pl. *a*, n. 1. gång; förekommer blott i dativus, t. ex. *ainamma sinþa*; *tvaim*, *þrim sinþam*, 1, 2, 3 gånger. (Af ett förloradt verbum sinþan, sanþ, sunþum, sunþans, gå).
sinistans, *ane*, *am*, *ans*, pl. tant., m. 6. de äldste. Egentl. superl. af ett förloradt *sins*, *siniza*, *sinists*. (Jfr *sineigs* l. *seneigs*, *a*, pl. *ai*, *os*, adj. m. f. gammal man l. qvinna).
sinteins (l. *seiteins*), *a*, (—), (continuus), beständig; daglig.
sijaiþ-þan = *sijai* + *uh* enclit. + *þan*, men vare.
sijau, *sijais*, *sijai*; *sijaima*, *sijaiþ*, *sijaina*, sing. och plur. præs. conj. af *visan*, vara.
sijum, *sijuþ*, *sind*, plur. præs. ind. af *visan*, vara.
siponeis, *eis*, pl. *jos*, m. 1. lärjunge.
siponjan, *ida*, *ips*, (föreg.), vara lärjunge åt ngn.
sitan, *sat*, *setum*, *sitans*, sitta.
sitls, *is*, pl. *os*, (föreg.), m. 1. stol, thron; näste.
siuks, *a*, (*ata*), (siukan, sauk, sukum, sukans, vara sjuk), sjuk.
skaidan, *skaiskaid*, *skaiskaidum*, *skaidans*, skilja, åtskilja; skilja sig (med och utan *sik*); uppresa (ngn mot ngn).
skalkinon, *oda*, *ops*, (följ.), vara tjenare åt ngn, tjena.
skalks, *is*, pl. *os*, m. 1. tjenare, dräng; (skalk).
skauda-, sammansättningsform af okänd betydelse. Månne: *läder*, gr. σκῦτος? — Jfr dessutom det isländska ordet *skaud*, n., retrimentum, affall. Ega dessa jemförelser någon sanning, skulle det götiska ordets form blifva *skauþ* l. *skaud*, gen. *skaudis*, n. 1.
skauda-raip, *is*, n. 1. läderrem?, skorem, skotvång; (*raip*, *is*, n. 1. rep).
skaut, *is*, n. 1. klädafåll.
skatts, *is*, pl. *os*, m. 1. (skatt), penning, skattpenning; pund, (en bestämd summa penningar, 1 mina).
skip, *is*, pl. *a*, n. 1. skepp; farkost, båt.
skula, *ins*, pl. *ans*, (följ.), m. 6. skuldenär; skyldig.
skulan, *skal*, *skulum*, *skulda*, *skulds*, vara skyldig; böra; skola.

skulds, *a*, (*ata*), (egentl. part. præt. af föreg.), skyldig, tillbörlig. Brukas i ett för detta språk eget fall personelt med någon form af verbet *visan*, jemte ett annat verbum i infinitivus, att uttrycka passivum af det sednare, t. ex. *skulds im uskiusan*, jag skall förkastas. — Jfr *mahts im* . . .
skohs, *skohis*, pl. *os*, m. 1. sko.
skohsl, *is*, pl. *a*, n. 1. ond ande, djefvul.
slahan, *sloh*, *slohum*, *slahans*, slå.
sleipeis l. *sleideis*, *i*, *i*, skadlig, farlig.
slepan, *saislep*, *saislepum*, *slepans*, sofva.
smakka, *ins*, pl. *ans*, m. 6. fikon.
snaga, *ins*, m. 6. mantel.
sneipan, *snaip*, *snipum*, *snipans*, skära, skörda.
sums, *a*, (*ata*), pl. *ai* etc. någon, en viss; den ene . . . den andre, pl. somliga; (böjes alltid starkt).
sumaip-pan = *sumai* (föreg.) + *uh* enclit. + *pan*, men andra.
sunno, *ons*, f. 6. sol. Anm. Götiskan har dessutom ännu två andra benämningar för denna himlakropp, neml. *sunna*, *ins*, m. 6., och *sauïl*, n. 1.
sunja, *jos*, (*sunjis, ja, jata, sann), f. 1. sanning; *bi sunjai*, i sanning.
sunus, *aus*, pl. *jus*, m. 3. son.
suns, adv., strax.
sutis, *sutis*, *suti* l. *sutjata*, comp. *sutiza*, *ei*, *o*, (superl. *sutists*, *a*, (—)); egentl. söt; mild; stilla; dräglig.
sparva, *ins*, pl. *ans*, m. 6. sparf.
spedeis, *i*, *i*, späd; comp. *spediza* l. *speidiza*, *ei*, *o*, (l. *speduma* . . .); superl. *spedists* l. *spidists*, *a*, (—), l. *spedumists* . . . . sednare, sist.
speivan, *spaiv*, *spivum*, *spivans*, spotta; (felakt. *spevan*).
spinnan, *spann*, *spunnum*, *spunnans*, spinna.
sprauto, hastigt, skyndsamt, fort.
stains, *is*, pl. *os*, m. 1. sten; helleberg; Sten = Petrus.
standan, *stop*, *stopum*, *stopans*, stå; stå fast, blifva beståndande.
staua, *os*, pl. *os*, f. 1. dom.
staua, *ins*, m. 6. domare.
staua-stols, *is*, m. 1. domstol.
stautan, *staistaut*, *staistautum*, *stautans*, stöta, slå.
stibna, *os*, f. 1. stämma, röst.
stikls, *is*, pl. *os*, (*stikan, stak, stekum, stukans, sticka), m. 1. (egentl. hornspets; dryckeshorn), dryckeskärl, bägare, kalk.

stilan, *stal*, *stelum*, *stulans*, stjäla.
striks, *is*, m. 1? streck, drag, penndrag.
stols, *is*, pl. *os*, m. 1. stol, säte, thron.
sva, adv., så.
svaihro, *ons*, (svaihra, *ins*, m. 6. *svärfader*), f. 6. *svärmoder*.
sva-lauds, *a*, *(ata)*, så stor; så lång.
sva-leiks, *a*, *(ata)*, sådan; (böjes alltid *starkt*).
svamms (l. *svams*), *is*, m. 2. svamp.
svaran, *svor*, *svorum*, *svarans*, svära, svärja.
svare, förgäfves; utan skäl; fåfängt.
svarts, *a*, *(ata)*, svart.
sva-sve, såsom; så . . . som.
sve, conj., som; likasom; så snart som; så att; ungefär, vid pass.
sve-pauh, såsom dock, dock, likväl.
svein, *is*, pl. *a*, n. 1. svin.
sviglja, *jins*, (sviglon), m. 6. pipare, flöjtblåsare.
sviglon, *oda*, *ops*, pipa, blåsa flöjt.
sviknas, *a*, *(ata)*, ren, oskyldig, menlös; kysk; helig.
svinps, *a*, *(ata)*; comp. *svinpoza*, *ei*, *o*; (superl. *svinposts*, *a*, (—)), stark, kraftig, sund, helbregda.
so, nom. sing. fem. af *sa*.
sokjan, *ida*, *ips*, (sakan, sok, sokum, sakans, hafva sak, tvist med ngn), söka; eftersöka; undersöka.

T.

tagl, *is*, pl. *a*, n. 1. hår; (tagel).
taihsva, *os*, f. 1. högra sidan; (egentl. stark adjectivform af *taihsvs*, med underförstådt *fera*, sida).
taihsvs, *a*, *(ata)*, höger.
taihsvo, *ons*, f. 6. högra handen; (svag form af *taihsvs*, med underförstådt *handus*, hand).
taujan, *tavida*, *tavips*, (imperat. *tavei*, *taujip*), göra; sköta sina göromål; komma (ngn att göra ngt), laga (att ngn gör ngt); göra, handla (väl eller illa o. s. v.); göra, efterkomma (ngns vilja, bud eller befallning); göra, öfva (barmhertighetsverk), gifva (allmosa); göra, hålla (rådplägning); fälla (dom); göra, anse (sig för ngt), upphäfva (sig till ngt); göra, förvärfva (sig vänner . . . på ngt sätt); bära (frukt).
tunpus, *aus*, pl. *jus*, m. 3. tand.
trauan, *aida*, *aips*, tro, förtrösta.

tvai, *tvos*, *tva*, två.
tva-lif l. *tva-lib*, *-libe*, *-libim*, *-lif* l. *-lib*, tolf; (= δύο + δέκα).
Tyreis, *e*, *im*, *ins*, (*Tyra*, f. 1. Tyrus), pl. tant. m. 2. Tyrier.

V. Y.

vagjan, *ida*, *ips*, (vigan, vag, vegum, vigans, röra, skaka), sätta i rörelse, skaka.
vahsjan, *vohs*, *vohsum*, *vahsans*, växa.
vahstus, *aus*, (föreg.), m. 3. växt; tillväxt.
vai, ve.
vaian, *vaivo*, *vaivoum*, *vaians*, blåsa.
vai-dedja, *jins*, pl. *jans*, (*deds, ais, pl. eis, f. 2. dåd), m. 6. missdådare, ogerningsman.
vaihsta, *ins*, pl. *ans*, m. 6. vinkel, hörn.
vaiht, n. något, med negation: *ni vaiht*, intet. — Förekommer endast i nominativus, såsom subject, mindre rigtigt som prædicat.
vaihts, *ais*, pl. *eis*, (l. *s*), f. 2. (3.) sak, ting; något; vanligast med negation: *ni vaihts*, intet. Nominativus såsom prædicat heter *vaihts*, mindre rigtigt *vaiht*.
vaila, adv., väl.
vaila-merjan, *ida*, *ips*, (*mereis, i, i, minnesvärd, ryktbar), bringa ngn ett gladt budskap, predika, förkunna.
vair, *is*, pl. *os*, m. 1. man; (= latinska *vir*).
vairþan, *varþ*, *vaurþum*, *vaurþans*, varda, blifva, hända, ske.
vairþs, *a*, (*ata*), värd, skicklig.
vairþon, *oda*, *ops*, (föreg.), värdera.
vairpan, *varp*, *vaurpum*, *vaurpans*, kasta.
vairs, (följ.), adv., värre.
vairsiza, *ei*, *o*, värre; pos. *ubils*; (superl. *vairsts*).
vait, præt. af *vitan*, veta.
vaituh = *vait* + *uh* enclit.
valdan, *vaivald*, *vaivaldum*, *valdans*, råda öfver ngt.
valdands, egentl. part. præs. af föreg.; sedan subst., m. 5. herre, husbonde; *garda valdands*, husbonde.
valdufni, *eis* l. *jis*, pl. *ja*, (valdan), n. 1. välde, makt, våld; maktegande, öfverhet; herradöme.
vandjan, *ida*, *ips*, (*vindan, vand, vundum, vundans, vinda), vända.
vaja-, part. insep. (vai), ve.
vaja-mereins, *ais*, (följ.), f. 2. försmädelse; hädelse.

vaja-merjan, *ida*, *ips*, (*mereis, i, i, minnesvärd, ryktbar), nedsätta ngns rykte, försmäda; häda.
vaurd, *is*, pl. *a*, n. 1. ord; rykte, tal.
vaurkjan, *vaurhta*, *vaurhtedum*, *vaurhts*, verka, göra, låta, arbeta.
vaurstv, *is*, pl. *a*, n. 1. verk, gerning; verksamhet.
vaurstvja, *jins*, pl. *jans*, (vaurstv), m. 6. arbetare.
vardja, *jins*, pl. *jans*, (*vards, is, pl. os, m. 1. vårdare), m. 6. vårdare, väktare.
vas, præt. af *visan*.
vasuh = *vas* + *uh* enclit.
vasjan, *ida*, *ips*, kläda; kläda sig.
vasti, *jos*, pl. *jos*, f. 1. kläder; mantel, "kåpa."
vato, *ins*, pl. *na*, n. 6. vatten.
vegs, *is*, pl. *os*, (dat. *im*), (vigan, vag, vegum, vigans, röra, skaka), m. 1. rörelse, rörelse i det våta elementet: våg.
veihnan, *noda*, (följ.), helgas, varda l. hållas helig.
veihs, *a*, (*ata*), helig; helgon.
vein, *is*, n. 1. vin.
veina-basi, *jis*, pl. *ja*, n. 1. vinbär, vindrufva.
veis, *unsara*, *unsis* l. *uns*, pl. af *ik*, jag.
veitvodipa, *os*, pl. *os*, (veitvods), f. 1. vittnesbörd.
veitvodjan, *ida*, *ips*, (veitvods), vittna, betyga (inför ngn).
veitvods, pl. *veitvods*, m. 5. vittne. Ett dunkelt ord. Månne beslägtadt med sanskritrötterna *vid* se, veta, och *vad*, säga; således: en som säger hvad han sett och vet?
vesun, præt. af *visan*.
vesunuh = *vesun* + *uh* enclit.
vigadeina, *os*, f. 1. l.
vigadeino, *ons*, f. 6. tistel; (dunkelt ord).
vigs, *is*, pl. *os*, (vigan, vag, vegum, vigans, röra), m. 1. väg.
vipra, præp. acc., emot; vänd emot, i närvaro af, bredvid, inför; emot, till mötes; emot (i vänlig och fiendtlig mening).
vilja, *jins*, pl. *ans* (följ.), m. 6. vilja.
viljan, (præs. ind. fattas), *vilda*, *vildedum*, *vilds*, vilja.
vilvan, *valv*, *vulvum*, *vulvans*, röfva; taga, bortföra; part. præs. *vilvands* . . . glupande.
vinds, *is*, pl. *os*, m. 1. vind, väder; väderstreck.
vintrus, *aus*, pl. *jus*, m. 3. vinter; år.
vis, n. 1. lugn. (Förekommer blott i nominat. sing.).
visan, *im* . . . *sijum*, *vas*, *vesum*, *visans*, vara. Saknar i

denna betydelse imperativus, hvilken modus ersättas af præs. conj. Se för öfrigt ordböjningsläran.

visan, *vas*, *vesum*, *visans*, blifva, förblifva, dröja; *vaila visan*, befinna sig väl, förnöja sig, göra sig goda dagar, lefva kräsligt.

vissa, præt. af *vitan*, veta.

vitaiduh = *vitaiþ* (af *vitan*, gifva akt på) + *uh* enclit.

vitan, *vait*, *vitum*, *vissa*, (*viss*), veta, känna; få veta; se sig om; *ni vitan*, icke veta.

vitan, *aida*, *aiþs*, gifva akt på ngn l. ngt (dativ.), gifva akt på ngn (för att anfalla eller försvara sig); förvara (ngt); akta, högakta; hålla (sabbat m. m.); *vitan vahtvom nahts ufaro hairdai seinai*, hålla vakt om natten öfver sin hjord.

vitoþ, *odis*, (*veitan, vait, vitum, vitans, se), n. 1. lag.

vulþus, *aus*, m. 3. herrlighet, klarhet; ära.

vulþrs, *a*, (*ata*), comp. *vulþriza*, *ei*, *o*, (superl. *vulþrists*), (vulþus), herrlig, förträfflig; värdefull.

vulfs, *is*, pl. *os*, m. 1. ulf, varg.

vrikan, *vrak*, *vrekum*, *vrikans*, förfölja.

vrohjan, *ida*, *iþs*, (vrohs, vrohais, pl. vroheis, f. 2. anklagelse), anklaga.

vopjan, *ida*, *iþs*, ropa, kalla, åkalla.

F.

fairguni, *jis*, pl. *ja*, n. 1. berg.

fairina, *os*, pl. *os*, f. 1. beskyllning, klagomål; sak, skuld; grund, orsak.

fairneis, *i*, *i*, gammal.

fairra, fjerran, fjerran ifrån.

fairraþro, fjerran ifrån.

fana, *ins*, m. 6. tygstycke; klut; svettduk.

fauho, *ons*, pl. *ons*, f. 6. räf.

faur, præp. acc., för, framför, utanför, bredvid; för (så och så lång tid sedan) före; för skull.

faur, adv., för, framför.

faura, præp. dat., före, framför; inför; för, öfver; för, för skull.

faura, adv., före, framför, förut, tillförene.

faura-qiþan, *qaþ*, *qeþum*, *qiþans*, förutsäga, prophetera, spå; säga förut, tillförene, (hänvisning till något yttrande, som man haft förut).

faura-maþleis, *eis*, pl. *jos*, (maþl, is, n. 1. torg; maþljan,

ida, ips, tala offentligen), m. 1. ordförande, föreståndare, öfverste, höfding, landshöfding.
faur-hah, *is*, (hahan, haihah, haihahum, hahans, upphänga), n. 1. förhänge, förlåt.
faurhtjan, *ida*, *ips*, (faurhts, a, (ata), rädd), frukta, rädas, förfäras; — *faurhtjan sis*, förfäras.
faur-pizei l. *faur-pize*, conj., dessförinnan som, förrän som, förrän.
faur-pis, adv., *dess*förinnan, förut.
faur-sigljan, *ida*, *ips*, försegla.
faur-valvjan, *ida*, *ips*, välfva för, välta för, genom vältande tillstänga.
faus, *fava*, *favata*, liten, pl. få; comp. *faviza*, *ei*, *o*; (superl. *favists*, *a*, (—).
Fareisaius, *aus*, pl. *eis*, m. 3. Pharise.
fastan, *aida*, *aips*, 1) fästa, hålla fast; hålla, iakttaga (Guds bud), hålla (sig inom det tillhörliga), hålla (sig ostrafflig); förvara, bevara; bespara; 2) fasta.
fera, *os*, pl. *os*, f. 1. sida, trakt; del.
fian, *fiands*, se *fijan*. *fijands*.
filhan, *falh*, *fulhum*, *fulhans*, lägga i förvar, gömma, förborga, dölja, fördölja; begrafva.
filu, gen. *filaus*, acc. *filu*, mycket. Detta defectiva adjectiv förekommer endast i de nu uppgifna neutrala formerna, och brukas, utom i sammansättningar: a) dels såsom substantiv i nominat. och accusat., antingen absolut, eller med ett annat nomen i genitivus; b) dels i genit. och accusat., såsom adverbium.
filu-vaurdei, *eins*, (vaurd, n. 1.), f. 6. mångordighet.
filu-vaurdjan, *ida*, *ips*, (vaurd, n. 1.), vara mångordig.
fijan, *aida*, *aips*, hata, bemöta ngn med hat, afsky, fiendskap.
fijands, a) part. præs. af *fijan*; b) subst., gen. *fijandis*, pl. *fijands*, m. 5. fiende.
fugls, *is*, pl. *os*, m. 1. fogel.
fulgins, *a*, (—), (filhan), fördold.
fulhsni, *eis?*, pl. *ja*, (filhan), n. 1. gömställe; hemlighet; *in fulhsnja*, i löndom.
fulla-tojis, *a*, (*ata*), fullkomlig; (af *fulls*, full, och *taujan*, göra).
fulljan, *ida*, *ips*, (fulls, a, (ata), full), fylla, uppfylla.
fullo, *ons*, (fulls, a, (ata), full), f. 6. fylla, fyllning, fyllnad, fullhet.
fra-, part. insep., för-.

fra-qipan, *qap*, *qepum*, *qipans*, förbanna; förakta.
fra-qistnan, *noda*, (qistjan, ida, iþs, förderfva, egentl. qvista, figurl. hugga af lemmarne på en kropp), förderfvas, förfaras, förgås, omkomma; borttappas; blifva förtappad.
fra-qistjan, *ida*, *ips*, förderfva, förgöra, tillintetgöra, döda; mista, gå miste om; borttappa; förtappa.
fraihnan, *frah*, *frehum*, *fraihnans*, fråga.
fraistubni (l. *fraistobni*), *jos*, pl. *jos*, (fraisan, faifrais, faifraisum, fraisans, fresta), f. 1. frestelse.
fra-kunnan, *kann*, *kunnum*, *kunpa*, *kunps*, hysa eller yttra dåliga tankar om ngn, förakta, försmå; göra spe af ngn; afsky.
fra-letan (l. *leitan*), *lailot*, *lailotum*, *letans*, förlåta; låta (ngn) gå l. fara; låta (sin hustru) gå, (om äktenskapsskillnad); låta (en fånge) gå, lösgifva; låta, tillåta, tillstädja; öfverlemna (ngn åt evangelii predikan); öfvergifva (hotelser); nedsläppa (en sjuk genom taket); förlåta (synder); *fraletan in gaprafstein*, trösta; *fralet*, låt bli, håll.
fra-lusts, *ais*, (*liusan, laus, lusum, lusans, förlora), f. 2. förlust, förderf, fördömelse, förtappelse.
fram, præp. dat., (1 gång præp. genit. per ellipsin); från, ifrån; fjerran från; af, (efter verba pass. l. pass. significat.); för, inför; för skull, angående, om.
fram, adv., fram, framåt; comp. *framis*, längre fram, vidare.
framuh = *fram* + *uh* enclit.
frauja, *jins*, pl. *jans*, m. 6. herre.
fra-vairpan, *varp*, *vaurpum*, *vaurpans*, förkasta, bortkasta, förskingra.
fra-vaurhts, *a*, (*ata*), a) part. præt. af *fravaurkjan*; b) adj. syndig; c) subst. syndare; synderska.
fra-vaurhts, *ais*, pl. *eis*, (följ.), f. 2. synd; syndastraff, fördömelse.
fra-vaurkjan, *vaurhta*, *vaurhts*, förverka; synda; *fravaurkjan sis*, försynda sig.
fra-vardjan, *ida*, *ips*, förderfva genom vanvård, förderfva, vanställa.
fra-vilvan, *valv*, *vulvum*, *vulvans*, bortröfva, borttaga; rycka, bortrycka, upprycka.
frijon (l. *frion*), *joda*, *jops*, älska, hafva kär; kyssa.
frijonds, a) part. præs. af föreg.; b) subst., genit. *frijondis*, pl. *frijonds*, m. 5. vän. — (*frijondi*, *jos*, pl. *jos*, f. 1. väninna).

fruma, *ei*, *o*, comp., den förre; — *frumists*, *a*, (—), den förste.
frumist, adv., först.
*fro*þ*s* l. *frods*, *a*, (*ata*), (fraþjan, froþ, froþum, fraþans, förstå), comp. *frodoza*, (superl. *frodosts*), förståndig, vis, klok; sedesam.
fodeins, *ais*, (följ.), f. 2. föda, näring, mat.
fodjan, *ida*, *i*þ*s*, föda, nära; föda, uppföda, uppfostra.
fon, gen. *funins*, dat. *funin*, acc. *fon*, n. 6. eld.
fotu-baurd, *is*, n. 1. fotapall. (Anm. *baurd*, deraf *bord*).
fotus, *aus*, pl. *jus*, m. 3. fot.

X.

Xristus, *aus*, m. 3. Christus.

W.

*wa*þ (l. *wad*), part. interrog., hvart? hvarthän?
wazuh, *woh*, *wah*, (was + uh enclit.), pron. indefinit., hvar och en. Brukas antingen absolut, eller ock med ett nomen i genitivus partitivus, och kan närmare bestämmas af ett relativum eller motsvarande uttryckssätt. Vid tidsbenämningar congruerar det dock oftast med sitt nomen.
*wa*þ*ar*, (*wa*þ*ara*), *wa*þ*ar*, egentl. comparativus af *was*, således: hvilken af två? Förekommer blott i nom. sing. masc. och neutr. Det öfriga ersättes af *was*.
*wa*þ*ar*, egentl. neutr. af föreg., hvilketdera? — *wa*þ*ar* . . . þ*au*, utrum . . . an?
waiva, part. interrog. et indefinit., huru, huru mycket, på hvad sätt? — på något sätt.
wamma, dat. sing. masc. l. neutr. af *was*.
wan, part. interrog., exclamat. et indefinit., när? huru? huru! — någonsin, måhända, tilläfventyrs; *ju wan*, nu en gång, nu omsider.
wanhun, part. indef., någonsin; förekommer alltid med negation: *ni wanhun* l. *wanhun ni*, aldrig.
wanuh = *wan* + *uh* enclit., part. interrog. när? — *wanuh* þ*an*, men när?
war, part. interrog., hvar? hvarest?
warbon, *oda*, *o*þ*s*, (wairban, warb, waurbum, waurbans, vandra), vandra, vandra omkring, förbi; gå, ingå, gå fram, utmed, förbi, bort.
warjizuh, *warjoh*, *warjatoh*, pron. indefinit., (*warjis* + *uh*), hvar och en af flera. — Angående constructionen, se *wazuh*.

was, *wo*, *wa*, a) pron. interrog., ho, hvad? hvilken, hvilket? b) pron. indefinit., nästan alltid i jakad sats, någon. — Brukas, både såsom interrogativum och indefinitum, antingen absolut, eller ock i förening med ett annat nomen, hvilket då nästan alltid står i genitivus, sällan i apposition.

washun = *was* + *hun* enclit., förekommer blott i nom. sing. masc. och alltid med negation; således: *ni washun* l. *washun ni*, icke någon, ingen.

we, dat. instr. sing. neutr. af *was*, hvarmed? hvarvid? hvarigenom? i hvilket afseende?

weila, *os*, pl. *os*, f. 1. stund, timme; tid; *und þata weilos þei*, så länge som, medan, (egentl. under det af tid, som); *ni weilohun* = compositionsformen *weilo* + *hun* encl., icke en stund, icke ett ögonblick.

weits, *a*, (*ata*), hvit.

wileiks (l. *weleiks*), *a*, (*ata*), pron. interrog. et relat., hvilken; hurudan.

ogan, *og*, *ogum*, *ohta*, *ohts*, (*agan, og, ogum, agans, frukta, vara rädd), frukta; *ogan sis*, frukta för sig, frukta; *ogan wana*, frukta ngn; imperat. *ogs*, t. ex. *ni hugei hauhaba ak ogs*, Rom. 11, 20, tänk icke högmodigt, utan frukta.

Götisk Ordböjningslära.

Inledning.

1. Det inhemska *alphabetet* i detta språk består af 25 bokstäfver, hvilkas ordning sinsemellan väsendtligen bestämmes af ordningen i det grekiska alphabetet, hvadan ock, i det hela, bokstäfvernas räknevärden i de båda språken på det nogaste sammanträffa. Dessa bokstäfver äro följande:

a, *b*, *g*, *d*, *e*, *q*, *z*, *h*, *þ*, *i*, *k*, *l*, *m*,
n, *j*, *u*, *p*, *r*, *s*, *t*, *v*, *f*, *x*, *w*, *o*.

Anm. 1. Vid begagnande i skrift af det latinska alphabetet i stället för det götiska, upplöser sig tecknet *v* både uti *v* och *y*, hvilket sednare tecken endast förekommer i främmande ord. Om bokstäfvernes värden såsom räknetecken, samt de 2 tillskottstecken, som då ytterligare blifvit införda, se nedanför vid Räkneorden.

Anm. 2. Vocalen *i* i *början* af ett ord eller stafvelse öfverskrifves i det inhemska alphabetet med 2 punkter i stället för 1, hvilket skrifsätt för vårt ändamål synts öfverflödigt, utom i några få fall *inuti* orden, der diphthongljud skall undvikas.

Anm. 3. Consonanterna *m* och *n* utmärkas stundom genom förkortningstecken, om hvilkas utseende, jemte andra abbreviationstecken, se Gabelentz och Löbe, grammat. pag. 19 och följ.

2. Angående *uttalet* märkes följande:

1. *q* uttalas ungefär såsom ett latinskt *qu*.
2. *þ* uttalas såsom ett fornnordiskt *þ* eller ock kanske något vekare.
3. *x* förekommer endast i främmande ord, och motsvarar det grekiska χ, således = *ch*.
4. *w* motsvarar i etymologiskt hänseende combinationen *hv*, (*wh*), och skulle således hafva uttalats såsom *v* med aspiration. Skäl finnas dock för den förmodan, att denna bokstaf i götiskan försatt sig på en yngre ståndpunkt än i de fornnordiska och forntyska språken, och med åsidosättande af aspirationsljudet närmat sig uttalet af ett engelskt *w*.
5. *g* är stundom ett nasaltecken, neml. framför *k*, *q* och ett annat *g*, samt skrifves ofta framför *k*

och *q*, och någongång äfven framför *g*, öfverflödigtvis dubbelt. Några gånger saknas det äfven. Hos Lucas ersättes det här och der med *n*.

6. *g* och *k* framför *e*, *i* (och *y*) uttalas med hårdt ljud.
7. *h* framför *l*, *n*, *r* och i synnerhet framför *s* och *t* uttalas med ett hårdare ljud än i andra fall.
8. *z* har förmodligen haft ett lenare ljud än *s*.
9. De öfriga bokstäfverna, om hvilkas uttal fråga möjligen kunde uppstå, kunna af oss svenskar utan särdeles fel anses hafva haft samma ljud som i vårt modersmål.

3. *Diphthonger* äro: *ai*, *au*, *ei*, *iu*.

Anm. De tre första diphthongernas uttal har man velat bestämma sålunda, att *ai* skulle ljuda som *ä* eller *e* = grek. epsilon; *au* som *å* = grek. omikron, och *ei* såsom *långt i*. Bevisen äro för oss ej öfvertygande. Rådligast anse vi, att så väl dessa 3 diphthonger, som äfven den 4:de uttalas med bibehållande af dubbelt bokstafsljud.

4. Bokstäfverna *indelas*, som vanligt, i *vocaler* och *consonanter*.

Vocalerna indelas i 3 *korta*: *a*, *i*, *u*, och 2 *långa*: *e*, *o*.

Anm. Vocalerna *i* och *u* förekomma stundom såsom *långa*.

Consonanterna indelas i 2 *halfvocaler*: *j*, *v*; 4 *liquidæ*: *l*, *m*, *n*, *r*; 2 *sibilanter*: *s*, *z*, samt 12 *mutæ*. Dessa åter kunna indelas i:

	tenues	mediæ	aspiratæ
3 *gutturaler*	*k*	*g*	*h*
3 *palataler*	*q*	*w*	*x*
3 *dentaler*	*t*	*d*	*þ*
3 *labialer*	*p*	*b*	*f*

5. Läran om bokstäfvernas *förändringar* fordrar, för att fullständigt genomgås, sitt särskilda capitel. Som detta ämne först på en längre framskriden ståndpunkt kan med fördel och intresse studeras, förbigås det för närvarande, följande *allmänna* anmärkningar dock undantagne:

1. Om *vocalerna*:
   a) En *kort* vocal kan genom *utdragning* (Dehnung) öfvergå till tecken för motsvarande långt ljud; således *a* till *o*, *i* till *ei* och *u* till *iu*.
   b) En *kort* vocal kan genom *skärpning* (Schärfung) åstadkomma fördubbling i uttalet af påföljande enkel

consonant, vanligast framför annan consonant, som tillhör samma stamstafvelse.

c) "*Ablaut*", "vexelljud", är en i vissa regelbundna serier sig utvecklande *rotvocalens* öfvergång till annan vocal. Dessa serier, hvilka i den *starka conjugationen*, äfvensom vid *ordbildningen* ega största vigt, äro 6, neml.

serie	rotvocal	öfvergångsvocaler
1	*a*	*a, o, o, a;*
2	*a*	*i, a, e, i;*
3	*a*	*i, a, e, u;*
4	*a*	*i, a, u, u;*
5	*i*	*ei, ai, i, i;*
6	*u*	*iu, au, u, u.*

Se ytterligare vid läran om de *starka* verberna. Beslägtad med den första serien är en annan, som förekommer hos de reduplicerade verberne, om hvilka se på sitt rum.

d) Vocalen *a* i *bildningstafvelse försvagas* under vissa förhållanden till *i* eller *u*, t. ex. han*a*, han*i*ns; lagj*a*, lagj*i*s; bund*u*m, bund*u*þ.

e) "*Brechung*", brytning, är förändring af *i* till *ai*, och af *u* till *au*, framför *h*, *r*, *w*; t. ex. b*ai*ran, bar, berum, b*au*rans, m. fl., se anmärkn. till de starka conjugationerna.

Anm. De genom "*brytningen*" uppkomna diphthongerna *ai*, *au* anses såsom *korta*.

2) Om *consonanterna*:

a) Halfvocalerna *j*, *v* inträda under vissa förhållanden i stället för vocalerna *i*, *u*, och tvärtom, t. ex. *vasti*, *vastjos*; *triu*, *trivis*; *mavi*, *maujis*; *straujan*, *stravida*.

b) Liquidæ *m*, *n* och det nasala *g* blifva stundom, till förlängande af *kort* stamstafvelse, *inskjutna* framför consonant af samma organ, t. ex. i verberna *anakumbjan*, *standan*, *þugkjan*; eller ock kunna de *utstötas*, i hvilket fall den föregående vocalen genom position antingen redan är lång, t. ex. *Kustanteinus* i st. f. *Kunstanteinus*, (Constantinus), eller ock genom naturen blifver det, t. ex. *stoþans* i st. f. *standans*, *kuhrus* i st. f. *huggrus*, *seiteins* i st. f. *sinteins*, *dobnan* i st. f. *dumbnan*.

c) Sibilanten *s* plägar vanligen öfvergå till *z* mellan 2 vocaler, mellan liquida och vocal, eller i bildningsstafvelse, t. ex. *uzon* af *uzanan* i st. f. *us-on*, *us-anan*; *wanzuh* i st. f. *wans-uh*; *riqis*, gen. *riqizis*, samt derivaterna *riqizeins* och *riqizjan*.

d) Gutturalerna *k*, *g* samt labialerna *p*, *b* öfvergå ofta till motsvarande aspirata *h*, *f*, framför *t*, t. ex. *sakan*, *sahts*; *siukan*, *sauhts*; *magan*, *mahta*; *bugjan*, *bauhta*.

Mediæ *d*, *b* i *slutet* af ord eller *framför* nominativi ändelse *s* öfvergå ofta till *þ*, *f*. Tvärtom öfvergå ofta aspiratæ *þ*, *f*, *framför vocal* till *d*, *b*; t. ex. *hundafaþs*, gen. *hundafadis*, dat. *hundafada*, acc. *hundafaþ* - etc. . . .; *hlaifs*, *hlaibis*, *hlaiba*, *hlaif* etc. . . .; *vitaid-uh*; *ub-uh*.

e) Dentalerna *t*, *d*, *þ* framför *t* i 2:dra pers. sing. præt. af de starka verberna öfvergå alltid till *s*, t. ex. *haitan*, *haihaist*; *biudan*, *baust*; *qiþan*, *qast*.

T öfvergår till *z* i orden *andavleizns*, *vlizjan*, och *d* till *s* i *anabusns*, *usbeisns*.

Combinationerna *dþs*, *þþs* af verbalsubstantiver feminini generis i 2:dra declinationen öfvergå, med bortkastande af nominativens *s*, till *ss*, t. ex. *vidan*, *viss*, gen. *vissais*; *qiþan*, *qiss*, *qissais*.

Ändelsen *da* i præteritum af verba anomala bibehålles efter liquidæ (undant. *kunþa*), men öfvergår till *ta* efter en muta eller sibilans, och assimileras i verbet *vitan*. Se vidare derom vid dessa verber.

6. Bland *läsetecknen* märkas:

a) *punkt* (.) för att beteckna ett mindre helt, vare sig en hel sats, eller delar af en sats;

b) *dubbelpunkt* (:) med och utan streck (—), för att beteckna ett större helt, d. v. s. ett sammanhang af satser;

c) *citationstecken* ("), d) *föreningstecken* (-), och

e) *abbreviationstecken*. Se för öfrigt Gabelentz och Löbe, grammat. pag. 18 och följ.

Ordböjningslära.

Nomen.

1. *Grundform* för ett nomen i allmänhet kallas den på hvarje casus-ändelse blottade (abstracta) form, som ett nomen antager såsom utgångstyp för bildningen af *declination*, *derivation* och i synnerhet *composition*. Ändas denna grundform på *vocal*, hvartill enligt sanskritisk åsigt äfven räknas ett bokstafstecken, som i de vesterländska språken plägar signeras med ett punkteradt *r* (läs: *rĭ*), så kallas nomen *vocaliskt;* ändas grundformen deremot på *consonant*, det vill här säga, på *n*, så kallas nomen *consonantiskt*. Dessa båda benämningar *vocalisk* och *consonantisk*, hvilka äro fullt rigtiga för vissa språk, bland hvilka äfven götiskan, äro likväl icke lämpliga för alla, t. ex. fornnordiskan, som alldeles saknar detta charakteristiska *n*, och der äfven den vocaliska grundformen i många fall lidit betydlig afbräck. Af denna anledning har man derföre, på Grimms auctoritet, tämligen allmänt antagit tvenne andra, mera omfattande benämningar *stark* och *svag*, mot hvilka de båda förra särdeles beqvämligt kunna, och för vissa språkarter måste, utbytas. Starkt kallas enligt denna åsigt ett nomen, vare sig *substantivum* eller *adjectivum*, när det tillhör den sammanfattning af ord, som ännu ega en öfvervägande och mera omvexlande rikedom på böjningsformer; *svagt* åter, när det tillhör den sammanfattning af ord, hvilkas ursprungliga rikedom på böjningsformer mer eller mindre gått förlorad.

Anm. 1. *Stark* och *svag* äro benämningar, som äfven tillämpas på *verberna*, hvarom mera på sitt rum.

Anm. 2. Grundformen plägar i skrift tecknas med uncialbokstäfver, t. ex. *DAGA*, dag. Grundformen kallas ock stundom med en från sanskritgrammatiken lånad benämning: *Thema*.

2. *Casus* äro 5: *nominativus*, *genitivus*, *dativus*, *accusativus* och *vocativus*.

3. *Numeri* äro 2: *singularis* och *pluralis*, hvartill kommer, för pronomina och verba i 1:sta och 2:dra person, *dualis*. I bristande fall ersättes dualis af pluralis.

4. *Genera* äro 3: *masculinum*, *femininum* och *neutrum*.

5. *Comparationsgrader* äro 3: *positivus*, *comparativus* och *superlativus*.

Substantivernas Declinationer.

1. De *starka* (vocaliska) substantivernas declinationer äro 5:

1:sta declinationen omfattar sådana substantiver, hvilkas grundform ändas på *a* eller *o*; (*o*, i etymologiskt hänseende, = långt *a*).

2:dra declinationen . . . . på *i*.

3:dje declinationen . . . . på *u*.

4:de declinationen . . . . på ett punkteradt *r* (= *rĭ*).

5:te declinationen omfattar några anomala, hvilkas grundform äfven ändas på vocal, *a* eller *i*.

2. De *svaga* (consonantiska) substantiverna innehållas alla i den

6:te declinationen och utgöras af ord, hvilkas grundform ändas på consonanten *n*.

Anm. Till denna declination höra äfven 2:ne anomala, om hvilka mera framdeles på sitt rum.

3. *Allmän anmärkning:*

Grundformen bestämmer således declination; *genus* och *nominativ-ändelsen* åter bestämma det speciella paradigmet inom densamma. Vill man dock, med förbigående af grundformen, hvilken före nominativens bildande oftast undergår någon förändring, den man lättare och beqvämare genom öfning än genom reglor inhemtar, omedelbart och med den redan färdigbildade nominativen, såsom vanligt, till utgångstyp, företaga declinerandet, så kan äfven detta med fullkomlig säkerhet ske, blott man då, jemte ordets *genus*, tillika anmärker dess *ändelse* i *genitivus singularis* och *nominativus pluralis*. Declination, jemte böjningsmönstret inom densamma, igenfinnes då utan all svårighet. Se vidare paradigmerna.

Första Declinationen.

Hit höra:

a) Masculiner med grundform på *a*, (*ja*, *va*), t. ex. DAGA, dag; HARJA, här; HAIRDJA, herde; ÞIVA, tjenare.

b) Femininer med grundform på *o*, *(jo, vo)*, t. ex. GIBO, gåfva; SUNJO, sanning; BANDJO, boja; BANDVO, tecken.

c) Neutrer . . . . på *a*, *(ja, va)*, t. ex. VAURDA, ord; KUNJA, slägt; TRAUSTJA, förbund; KNIVA, knä.

Paradigmer:

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
Sing.	Nom.	dag-s	gib-a	vaurd
	Gen.	dag-is	gib-os	vaurd-is
	Dat.	dag-a	gib-ai	vaurd-a
	Acc.	dag	gib-a	vaurd
	Voc.	dag	gib-a	vaurd
Plur.	Nom.,Voc.	dag-os	gib-os	vaurd-a
	Gen.	dag-e	gib-o	vaurd-e
	Dat.	dag-am	gib-om	vaurd-am
	Acc.	dag-ans	gib-os	vaurd-a
S.	N.	har-jis	sun-ja	kun-i
	G.	har-jis	sun-jos	kun-jis
	D.	har-ja	sun-jai	kun-ja
	A.	har-i	sun-ja	kun-i
	V.	har-i	sun-ja	kun-i
P.	N. V.	har-jos	sun-jos	kun-ja
	G.	har-je	sun-jo	kun-je
	D.	har-jam	sun-jom	kun-jam
	A.	har-jans	sun-jos	kun-ja
S.	N.	haird-eis	band-i	traust-i
	G.	haird-eis	band-jos	traust-eis
	D.	haird-ja	band-jai	traust-ja
	A.	haird-i	band-ja	traust-i
	V.	haird-i	band-i	traust-i
P.	N. V.	haird-jos	band-jos	traust-ja
	G.	haird-je	band-jo	traust-je
	D.	haird-jam	band-jom	traust-jam
	A.	haird-jans	band-jos	traust-ja

		Masc.	Fem.	Neutr.
S.	N.	þiu-s	band-va	kniu
	G.	þiv-is	band-vos	kniv-is
	D.	þiv-a	band-vai	kniv-a
	A.	þiu	band-va	kniu
	V.	þiu	band-va	kniu
P.	N. V.	þiv-os	band-vos	kniv-a
	G.	þiv-e	band-vo	kniv-e
	D.	þiv-am	band-vom	kniv-am
	A.	þiv-ans	band-vos	kniv-a

1. Efter *dags*, *giba*, *vaurd*, såsom representanter hvardera för sitt genus, declineras: a) *Masculiner: aiþs*, ed; *bagms*, träd; *andbahts*, tjenare; *himins*, himmel; *þiudans*, konung; *Kreks*, Grek; *skilliggs*, skilling; *fisks*, fisk; *fugls*, fogel m. fl. b) *Femininer: airþa*, jord; *aleina*, aln; *bida*, bön; *boka*, bokstaf, skrift; *þiuda*, folk; *marka*, gräns; *filusna*, mängd; *mildiþa*, mildhet, o. s. v. c) *Neutrer: ahs*, ax; *aibr*, gåfva; *agis*, fruktan; *akran*, frukt; *fraiv*, frö; *vaurstv*, verk, m. fl.

2. Efter *harjis*, *sunja*, *kuni*, såsom föreställande hvardera sitt genus, declineras: 1) Ord, som näst före ändelsen hafva *kort* stamstafvelse, slutande på consonant: t. ex. a) *Mascul.: niþjis*, frände; *andastaþjis*, motståndare . . . . b) *Femin.: vrakja*, förföljelse; *brakja*, strid; *sibja*, förvandtskap . . . . c) *Neutr.: fraþi*, förstånd; *unviti*, galenskap; *gavi*, gen. *gaujis*, land, område; *fairguni*, berg; *stiviti*, *tålamod*, (så vida de båda sistnämnda orden få anses sammansatta). Hit höra äfven några andra ord, hvilkas genit. sing. ej kan uppvisas, såsom: *badi*, bädd; **basi*, bär; *nati*, nät; *garuni*, rådplägning; *vadi*, pant; *fani*, träck; *unsuti*, uppror; *fauratani*, järtecken. Vidare: *havi*, gräs; *hivi*, sken, med de supponerade genitiverna: *haujis*, *hiujis*. 2) Ordet *tauï*, gerning, hvars stam slutar på *vocal*, neml. diphthongen *au*, hvilken i de utvidgade böjningsformerna förvandlas till *o*, således: genit. *tojis*, dat. *toja* . . .; pl. nom. *toja*, o. s. v.

3. Efter *hairdeis*, *bandi*, *trausti*, declineras sådana ord, i hvilka *lång* stamstafvelse, som ändas på consonant, eller ock en *derivationsstafvelse* föregår slutstafvelsen: t. ex. a) *Mascul.: asneis*, tjenare; *andeis*, ände; *leikeis* l. *lekeis*,

läkare; *fauramaþleis*, föreståndare; *silbasiuneis*, ögonvittne; *bokareis*, skriftlärd; *laisareis*, lärare; *siponeis*, lärjunge .... b) *Femin.*: *gabindi*, band; *þiudangardi*, rike; *aqizi*, yxa; *hulundi*, håla; *lauhmuni*, blixt. Vidare: *mavi* (i st. f. *magvi*), gen. *maujos*, mö; *þivi* (i st. f. *þigvi?*), gen. *þiujos*, tjenarinna. c) *Neutr.*: *fauramaþli*: föreståndarskap; *waiti?* hvete; *andbahti*, tjenst; *gavairþi*, fred; *valdufni*, välde.

Anm. 1. De 3 sistnämnda orden hafva, *emot* regeln, i genit. sing. *oftast* ändelsen *jis*, sällan *eis*; andra åter hafva, också *emot* regeln, i samma casus *endast* ändelsen *jis*. Dessa äro: *aveþi*, fårahjord; *aiviski*, skam; *arbi*, arf; *ataþni*, år; *fauragaggi*, föreståndarskap; *kunþi*, kunskap; *reiki*, herrskaremakt; *andvairþi*, ansigte; *vitubni*, kunskap; samt *fairguni*, berg; *stiviti*, tålamod, (så vida dessa båda äro simplicia, och icke composita), *faurafilli*, förhud.

Anm. 2. För de *flesta* neutra på *i* (mer än 50 bland några och 70), kan i genit. sing. ingen ändelse, vare sig på *jis* eller *eis*, uppvisas. Dessa ord måste således bilda sin genitivändelse efter den analogi, som språket följer vid andra likartade fall. Då man här ofvan erkänt såsom ett factum, att af de hithörande *befintliga* genitiverna *största* delen lyktas på *jis*, och blott ett *ringa* antal på *eis* (neml. uteslutande endast för 2 eller 3 ord och blandadt för 3), så berättigar likväl detta förhållande, så vida ej vocalskärpning här skulle verka undantag, ingalunda, såsom hittills vanligen skett, till ett nedsättande eller upphäfvande af hufvudregeln, hvilken vid andra tillfällen, så väl för de till denna afdelning hörande masculina substantiverna på *eis*, som ock för åtskilliga præsensformer af verba på *jan*, med stor conseqvens finnes iakttagen.

4. Efter *þius* declineras intet annat ord; efter *bandva*, några få på *va*, såsom *nidva*, rost; *ubizva*, förhus; *triggva*, förbund; *fijaþva*, fiendskap; *friaþva*, kärlek, samt plur. tant. *saliþvos*, herberge; och efter *kniu*, endast *triu*, träd.

Anmärkningar:

1. Vid många ord, som i anseende till betydelsen ej förekomma i pluralis, eller i pluralis ej kunna uppvisas i andra casus än genitivus, är ovisst, om de äro masculiner eller neutrer, och i förra fallet, om de tillhöra 1:sta eller 2:dra declinationen. Af analogien med andra ord inom språket, eller af andra beslägtade språk kan man likväl i många fall, med mer eller mindre sannolikhet, sluta till rätta förhållandet. Afgjordt *masculina* ord, hvilka det synes oss vara skäl att hänföra till 1:sta declinationen, äro följande: *akrs*, åker; *gadiliggs*, syskonbarn; *gazds*, gadd, udd; *daigs*, deg; *doms*, dom; *hakuls*, mantel; *kindins*, höfding; *maurgins*, morgon; *megs*, måg; *munþs*, mun; *stikls*, kalk; *vaips*, krona; *vraks*, förföljare.

2. Till denna declinations masculiner böra efter vår tanke sannolikt äfven följande ord: *auhns*, ugn; *atisks*, sädesfält; *hilms*, hjelm;

hlains, kulle; *katils*, kittel; *maiþms*, gåfva; *nadrs*, huggorm; *plats*, lapp; *puggs*, pung; *sikls*, sikel; *skohs*, sko; *spaiskuldrs*, spott; *vaggs*, paradis. Osäkra ord i afseende på declination äro: *snaivs*, snö; *striks*, *vrits*, streck; *vaurms*, orm.

3. *Singularia tantum* några *bestämdt*, andra *sannolikt masculini generis*, äro: *grets*, gråt; *drus*, m. fall; *qums*, m. ankomst; *hruks*, galande; *þagks*, tack; *þlauhs*, m. flykt; *faihuþraihns*, mammon; *krusts*, gnisslande; *usluks*, öppnande; *runs*, m. flöde, lopp; *sinaps*, senap; *sleps*, sömn.

4. Alla *starka* neutrer tillhöra 1:sta declinationen. *Sannolika* neutrer af denna klass, bland hvilka somliga förekomma endast i sing., äro i vår tanke följande: *gild*, skatt; *þaurp*, fält (torp); *mail*, fläck; *maþl*, torg; *raip*, rem, rep; *rum*, rum; *sinþ*, gång; *skaut*, klädafåll; *skeim*, (skem, eldskem), lykta; *skuft*, hufvudhår; *svibl*, svafvel; *tveifl*, tvifvel; *vairþ*, värde; *vamm*, skamfläck; *vokr*, ocker; *gafah*, fångst; *fulliþ*, fylle, fullmåne. De *osäkra* neutrerna äro: *aþn*, år; *mod*, vrede; *dal*, dal; *soþ*, mättande, *frum*, början, *vigan*, krig.

5. Masculina, som i nom. sing. skulle erhålla tvenne *s*, bortkasta det sednare: t. ex. *drus*, gen. *drusis*, fall; *hals*, gen. *halsis*, hals.

6. Af hithörande masculiner med ett radicalt *r* framför *s*, bortkasta några *s*, t. ex. *vair*, man; *stiur*, kalf.

7. *Vegs*, våg, plur. *vegos*, heter i dat. pl. *vegim*; *aivs*, tid, heter i plur. dat. *aivam*, acc. *aivins*.

8. Ordet *guþ*, gud, ursprungl. neutr., är i sing., då det betyder den *sanne Guden*, mascul. och declineras: *Guþ*, *Guþs*, *Guþa*, *Guþ*, *Guþ*; i plur. alltid neutrum och heter: *guda* l. *guþa* . . . gudar, afgudar.

9. Ordet *munþs*, mascul., mun, förekommer 1 gång såsom neutr. och heter då *munþ*; ordet *braw*, neutr., ögonbryn, bör troligare läsas *brawa* och vara femininum.

10. Några *feminina* förekomma endast i dat. pl., hvadan man ej bestämdt kan urskilja, om ordet tillhör denna, eller den svaga declinationen, t. ex. *kalki* l. *kalkjo*, sköka; *vigadeina* l. *vigadeino*, tistel.

11. I afseende på *feminina* ordet *miduma* eller *midums*, midt, är ovisst, huruvida det tillhör 1:sta eller 2:dra declinationen.

12. Om *feminina* ordet *haims*, by, anmärkes, att det i plur. declineras efter 1:sta declinationen; således: *haimos*, *o*, *om*, *os*. I sing. förekomma endast dat. *haimai* och acc. *haim*. På grund af accusativ-ändelsens beskaffenhet har man derföre ansett ordet i singularis tillhöra 2:dra declinationen. För vår del skulle vi vara böjda att låta ordet, såsom det enda af sitt slag, äfven i sing. följa 1:sta declinationen, och å substantivernas sida bilda en slags motvigt *till*, och förklaringsgrund *för* böjningssättet af adjectiver sådana som t. ex. *skeirs*, *skeirs*, *skeir*, (klar, tydlig) m. fl., hvilka ostridigt tillhöra adjectivernas 1:sta declination. Se tillägget till densamma.

13. Collectiva ordet *fadrein*, neutr., föräldrar (ett par), pl. *fadreina*, föräldrar (flera par), hör äfven till 1:sta declinationen.

Andra Declinationen.

Denna declination omfattar:

a) Masculiner med grundform på *i, (vi)*, t. ex. GASTI, gäst; NAVI, en död.
b) Femininer . . . . på *i*, t. ex. ANSTI, nåd.

Anm. Neutrer finnas ej i denna declination.

Paradigmer:

		Masc.		*Fem.*
S.	N.	gast-s	nau-s	anst-s
	G.	gast-is	nav-is	anst-ais
	D.	gast-a	nav-a	anst-ai
	A.	gast	nau	anst
	V.	gast	nau	(anst-ai?)
P.	N. V.	gast-eis	nav-eis	anst-eis
	G.	gast-e	nav-e	anst-e
	D.	gast-im	nav-im	anst-im
	A.	gast-ins	nav-ins	anst-ins

1. Efter *gasts* declineras *masculina* orden: *ands*, gräns; *arms*, arm, *balgs*, säck; *bansts*, lada; *barms*, barm; *gards*, gård; *gadrauhts*, krigsknekt; *hups*, höft; *juggalauþs*, yngling; *laists*, spår; *mats*, mat; *muns*, tanke; *saggvs*, sång; *sauþs*, offer; *slahs*, slag; *staþs*, ställe, stad; *bruþfaþs*, brudgum; *hundafaþs*, höfvidsman; *frasts*, barn.

2. Efter *naus* declineras intet annat ord.

3. Efter *ansts* declineras en mängd *femininer*, såsom: *aihts*, egendom; *ajukduþs*, evighet; *alþs*, tid, ålder; *arbaiþs*, arbete; *asans*, skörd; *gabaurþs*, börd; *anabusns*, bud; *allbrunsts*, bränneoffer; *bruþs*, brud; *gaits*, get; *dails*, del; *missadeds*, missdåd, m. fl.

Anm. Feminina *dulþs*, fest; *vaihts*, sak, tillhörä dels denna, dels 3:te declinationen.

4. Substantiva Verbalia på *ains*, *eins*, *ons*, såsom *þulains*, tålamod; *galaubeins*, tro; *mitons*, tanke, declineras sålunda:

S.	N.	þulain-s	galaubein-s	miton-s
	G.	þulain-ais	galaubein-ais	miton-ais
	D.	þulain-ai	galaubein-ai	miton-ai
	A.	þulain	galaubein	miton
P.	N.	þulain-eis	galaubein-os	miton-eis
	G.	þulain-e	galaubein-o	miton-e (o)
	D.	þulain-im	galaubein-im (om)	miton-im
	A.	þulain-ins	galaubein-ins	miton-ins

Anmärkningar:

1. I afseende på flera ord råder osäkerhet (se föreg. declin., anmärkn. 1, 2, 3, 4), huruvida de äro masculiner eller neutrer, och i förra fallet, huruvida de böra hänföras till 1:sta eller 2:dra declinationen. *Gifna masculiner* äro: *saivs*, sjö; *vlits*, ansigte; *striks, vrits*, streck. *Sannolika masculiner* synas oss vara: *ans*, bjelke; *biuds*, bord; *gaggs*, gata, gång; *gramsts*, grand; *hlauts*, lott; *sagqs*, vester; *snaivs*, snö; *svamms*, svamp; *vaurms*, orm. Alla dessa, kanske med undantag af *snaivs, striks, vrits* och *vaurms*, hänföra vi till 2:dra declinationen.

2. Ordet *staks*, märke, hvilket tillhör denna declination, är sannolikt masculinum, icke femininum.

3. Såsom denna declination tillhöriga, *sannolika femininer* anföra vi: *ahaks*, dufva; *andavleizns*, ansigte; *astaþs*, sanning; *sauls*, pelare; *sauns*, försoning; *fulleiþs*, fullhet.

4. Ord, hvilkas stam innehåller *r*, *s* eller *ss*, antaga intet nytt *s* i nominativus; t. ex. *baur*, son; *urruns*, gen. *urrunsis*, öster; *garuns*, gen. *garunsais*, gata; *los*, gen. *losais*, vistelseort, *afstass*, gen. *afstassais*, afståelse, m. fl.

5. *Vaurts*, rot, heter i gen. *vaurtsais* . . .; i plural. *vaurteis*, o. s. v.

6. Vocat. sing. för feminina af denna declination kan ej uppvisas, men har väl bildats analogt med masculiner och femininer af nästa declination. Jfr Bopp, Vergl. Grammat. §. 205.

Tredje Declinationen.

Hit höra:

a) Masculiner med grundform på *u*, *(ju)*, t. ex. SUNU, son; STUBJU, stoft.

b) Femininer . . . . . . på *u*, *(ju)*, t. ex. HANDU, hand; VADDJU, vägg.

c) Neutrer . . . . på *u*, t. ex. FAIHU, egendom, (fä).

Paradigmer:

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N.	sun-us	hand-us	faih-u
	G.	sun-aus	hand-aus	faih-aus
	D.	sun-au	hand-au	faih-au
	A.	sun-u	hand-u	faih-u
	V.	sun-au	hand-au	faih-u
P.	N. V.	sun-jus	hand-jus	
	G.	sun-ive	hand-ive	
	D.	sun-um	hand-um	
	A.	sun-uns	hand-uns	

Anm. *Au* och *u* förvexlas ofta i casualändelserna; således: N. *aus*, G. *us*, D. *u*, A. *au*, V. *u*.

1. *Stubjus* och *vaddjus* declineras som *sunus* och *handus*, men förekomma icke i pluralis. Detsamma gäller om masculinerna: *assarjus*, penning; *drunjus*, röst. Utom *vaddjus*, finnes intet annat femininum på *jus*.

2. Efter *sunus*, *handus* declineras ytterligare: a) *Masculina* orden: *airus*, sändebud; *auhsus*, oxe; *dauþus*, död; *haidus*, sätt, m. fl., samt derivata på *assus*, t. ex. *ibnassus*, likhet; *gudjinassus*, prestadöme, m. fl.; b) *Feminina*: *kinnus*, kindben; *vriþus*, hjord.

3. Efter *faihu* declineras ordet *gairu*, påle.

Anm. 1. *faihu* skrifves *en* gång *faiho*.

Anm. 2. Osäkra i afseende på genus äro derivata på *odus*, t. ex. *auhjodus*, upplopp; *manniskodus*, mensklighet, m. fl. — *Communis generis* äro *asilus*, åsna, och sannolikt äfven *ulbandus*, kamel. Orden *qairnus*, qvarn, och *flodus*, flod, äro sannolikt femininer; *leiþu*, stark dryck, sannolikt neutr.

Fjerde Declinationen.

Innefattar några få ord, masculiner och femininer, med grundform på det punkterade *r* (läs: *rĭ*), t. ex. BROÞR, broder; SVISTR, syster.

Anm. Uttalet af det s. k. punkterade *r* förekommer endast i grundformen, icke i böjningsformerna, hvarest *r* uttalas på vanligt sätt.

Paradigmer:

	Masc. Sing.	Masc. Plur.	Fem. Sing.	Fem. Plur.
N. V.	broþ-ar	broþr-jus	svist-ar	svistr-jus
G.	broþr-s	broþr-e	svistr-s	svistr-e
D.	broþr	broþr-um	svistr	svistr-um
A.	broþ-ar	broþr-uns	svist-ar	svistr-uns

Efter *broþar* declineras *fadar*, fader, och efter *svistar*, *dauhtar*, dotter. Flera ord i denna declination finnas ej.

Femte Declinationen.

Omfattar några anomala, hvilkas grundform ändas på *a* eller *i*. De som hafva grundformen på *a* äro masculina; t. ex. GIBANDA, gifvare; de på *i* äro femininer, t. ex. BAURGI, borg.

Paradigmer:

		Masc.	Fem.
S.	N.	giband-s	baurg-s
	G.	giband-is	baurg-s
	D.	giband	baurg
	A.	giband	baurg
	V.	giband	baurg
P.	N. V.	giband-s	baurg-s
	G.	giband-e	baurg-e
	D.	giband-am	baurg-im
	A.	giband-s	baurg-s

1. Efter *gibands* declineras några participia activa med substantiv-betydelse, t. ex. *daupjands*, döpare; *nasjands*, frälsare; *bisitands*, granne; *talzjands*, lärare; *fijands*, fiende; *frijonds*, vän; *fraujinonds*, herrskare. Vidare orden *reiks*, öfverste; *veitvods*, vittne.

Anm. Masculina ordet *menoþs*, månad, declineras sannolikt på följande sätt:

S.	N.	mènoþ-s	P.	N.	menoþ-s
	G.	menoþ-s		G.	menoþ-e
	D.	menoþ		D.	menoþ-um
	A.	menoþ		A.	menoþ-s
	V.	menoþ		V.	menoþ-s

2. Efter *baurgs* declineras: *alhs*, tempel; *brusts*, bröst; *dulþs*, fest; *mitaþs*, mått; *miluks*, mjölk; *nahts*, natt; *spaurds*, stadie; *vaihts*, sak.

Anm. 1. Orden *dulþs* och *vaihts* declineras ock regelbundet såsom femininer af 2:dra declinationen.

Anm. 2. Ordet *vaiht*, i förening med *ni*, icke, förekommer äfven i nom. såsom neutrum: intet.

Anm. 3. Ordet *nahts* heter i dat. pl. *nahtam*.

Sjette Declinationen.

Denna declination omfattar de *svaga* substantiverna, masculiner, femininer och neutrer, samt ändas i grundformen på *n*, t. ex. ATTAN, fader; TUGGON, tunga; AIÞEIN, moder; AUGAN, öga.

Paradigmer:

		Masc.	*Fem.*		*Neutr.*
S.	N. V.	att-a	tugg-o	aiþ-ei	aug-o
	G.	att-ins	tugg-ons	aiþ-eins	aug-ins
	D.	att-in	tugg-on	aiþ-ein	aug-in
	A.	att-an	tugg-on	aiþ-ein	aug-o
P.	N.V.	att-ans	tugg-ons	aiþ-eins	aug-ona
	G.	att-ane	tugg-ono	aiþ-eino	aug-ane
	D.	att-am	tugg-om	aiþ-eim	aug-am
	A.	att-ans	tugg-ons	aiþ-eins	aug-ona

1. Efter *atta* declineras: *ahma*, ande; *ara*, örn; *bloma*, blomma; *galga*, galge, kors; *guma*, man; *skuggva*, spegel; *sparva*, sparf; *arbja*, arfvinge; *gudja*, prest; *magula*, gosse; *frauja*, herre, m. fl.

2. Efter *tuggo* och *aiþei* declineras: *aglo*, bedröfvelse; *avo*, farmor l. mormor; *bandvo*, tecken; *brinno*, feber; *mavilo*, flicka; *qino*, qvinna, m. fl.; *airzei*, villfarelse; *audagei*, salighet; *gabei*, rikedom; *daubei*, döfhet; *managei*, mängd, o. s. v.

3. Efter *augo* declineras: *auso*, öra; *barnilo*, barn; *þairko*, hål, *kaurno*, kärna, o. s. v.

Anmärkningar:

1. Orden *aba*, gift man, och *auhsa*, oxe, heta i genit. och dat. plur. med bortkastande af grundformens vocal: *abne*, *abnam*; *auhsne*, *auhsnam*.

2. Orden *namo*, namn, och *vato*, vatten, heta i plur. efter samma princip: *namna, namne, namnam; vatna, vatne, vatnam.*

3. Ordet *qino*, qvinna, heter i vocat. sing. en gång: *qinon.*

4. Om dat. *aldomin*, ålderdom, är mascul. af nom. *aldoma*, eller neutr. af *aldomo*, är ovisst.

5. Likaledes är ovisst, om *mapa*, matk, är ett masculinum af denna declination, eller ett femininum af 1:sta.

6. Hithörande anomala äro: *manna*, man, och *fon*, eld. Dessa declineras sålunda:

	Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
N.	manna	mannans, mans	fon	finnes ej.
G.	mans	manne	funins	
D.	mann	mannam	funin	
A.	mannan	mannans, mans	fon	
V.	manna	(mannans, mans)	(fon)	

Declination af Nomina propria och främmande ord.

Dessa ord declineras, dels *götiskt*, dels *grekiskt*, likväl i båda fallen med partiella afvikelser. I speciella fall förekommer äfven ett *blandadt* böjningssätt, och åtskilliga ord äro dessutom *oböjliga.* Allt detta berättigar följaktligen till ett särskildt betraktande af dessa ords böjningssätt. Vi upptaga således först de ord, som väsendtligen ansluta sig till det *götiska* böjningssättet, och ordna dem, så vidt sig göra låter, efter de inhemska ordens declinationer på följande vis:

Första Declinationen.

Hit höra:

a) *Masculiner*, såsom: *Adam*, *Abraham*, *Isak*, *Iakob*, *Israel*, *Iosef*, *Moses* (gen. *Mosezis*), *Iaissais* (gen. *Iaissaizis*), *Daveid*, *Saulaumon*, *Seimon*, *kaisar*, m. fl., hvilka declineras efter paradigmet *dags*, blott med den skillnad, att de flesta ej antaga *s* i nominativus. Efter *hairdeis* declineras: *Laivveis*, Levi, *Saudaumjos*, plur. tant. Sodomit; *daimonareis*, dæmoniacus; *praizbytareis*, presbyter, o. s. v.

Anm. *Iesus* declineras sålunda: *Iesus*, *Iesuis*, *Iesua* l. *Iesu*, *Iesu*, *Iesu.*

b) *Femininer*, såsom: *Iairusaulyma.* Detta ord declineras efter *giba*, äfvensom troligtvis: *karkara*, fängelse, och *paurpura*, purpur. Andra hithörande hafva i genit. ändelsen *ais*, såsom: *Asia*, *Galatia*, *Kileikia*, *Ma-*

kidona l. *Makidonja*, *Syria* l. *Saura*, *Seidona*. För andra åter kan genitiv-ändelsen ej uppvisas, såsom: *Akaja*, . . . *Antiaukia* l. *Antiokja*, *Dalmatia*, *Trauada*, *Tyra*, *Filippa*.

Anm. Stadsnamnet Jerusalem declineras dessutom i götiskan på 3 andra sätt: 1) *Iairusalem*, genit. *s*, f. 5.; 2) *Iairusaulyma*, gen. *on*, (Luc. 5, 17), dat. *os* (jfr 2. Tim. 3, 11), acc. (*a*), således såsom ett neutr. plur. med grekisk flexion; 3) *Iairusaulymeis*, *e*, *im*, *ins*, f. 2.

c) *Neutrer*, såsom: *balsan*, balsam; *lukarn*, ljus; *miliþ*, honing; *vein*, vin; troligen äfven: *akeit*, ättika; *alev*, olja; *saban*, linne. Dessa gå efter *vaurd*. Efter *kuni* declineras, likväl emot regeln: *aivaggeli*, evangelium; kanske ock: *aurali*, svettduk; *praufeti*, prophetia.

Andra Declinationen.

Hit höra:

a) *Masculiner:* några folkslags namn, såsom: *Saur*, en Syrier; pl. *Saureis*; vidare några plur. tant. *Galateis*, *Iairuşaulymeis*, *Makidoneis*, *Rumoneis*, *Saudaumeis*, *Seidoneis*, *Tyreis*. Några hafva ock i nominat. sing. den grekiska ändelsen *tes*, såsom: *Iairusaulymeites*, *Israeleites*, *Samareites*.

b) *Femininum:* *Aþeineis*, Athen.

Tredje Declinationen.

Hit böra ett stort antal *masculiner*, såsom *Alfaius*, *Barþaulaumaius*, *Zaibaidaius*, *Zakkaius*, *Iakobus*, *Nikaudemus*, *Paitrus*, *Pavlus*, *Peilatus*, *Seimonus*, *Teibairius*, *Teitus*, *Xristus*, o. s. v. — *Akajus*, *Gairgaisainus*, *Galeilaius*, *Haibraius*, *Kaurinþaius*, *Nazoraius*, *Saddukaius*, *Fareisaius*; — *aggilus*, *aipiskaupus*, *apaustaulus*, m. fl. De bland dessa, som hafva pluralis, neml. folkslagsnamnen och appellativerna, antaga der ändelserna *eis*, *e*, *um*, *uns*. Några folkslags namn, neml. de på *ius*, hafva i pluralis ändelserna *ius*, *ie*, *ium*, *iuns*. Dessa äro: *Aifaisius*, *Galatius*, *Kaurinþius*, *Filippisius*.

Anm. 1. *Aggilus* heter i nom. plur. både *aggileis* och *aggiljus*. — *Galiugaxristus*, falsk Christus, heter i samma casus och numerus: *galiugaxristjeis* (?).

Anm. 2. Några antaga i nom. sing. både *us* och *es*, såsom: *praufetus* l. *praufetes*. Hit hör äfven dat. *Iohannau*, som förutsätter en metaplastisk nominat. *Iohannus*.

Anm. 3. *Nazorenus (Nazoreinus)*, hvilket kan declineras regelbundet, har i vocat. sing., utom ändelsen *u*, äfven ändelsen *ai*.

Fjerde Declinationen.

Hit höra inga nomina propria, ej heller några andra främmande ord.

Femte Declinationen.

Egentligen höra ej heller hit några nomina propria eller andra främmande ord, men som det likväl finnes några sådana, hvilka ej lämpligt kunna inpassas på annat ställe, upptagas de här. Dessa äro:

a) *Masculiner*: *Ano*, genit. *Anos*; *Helei*, g. *Heleis*; *Naggai*, g. *Naggais*, och måhända *Jannes*, *Mambres* samt *taitrarkes*.

Herodes och *Iohannes* declineras på följande sätt:

N.	Herodes, is	Iohannes, is
G.	Herodes, eis, is	Iohannes, is
D.	Heroda	Iohanne, en, au
A.	?	Iohanne, en

b) *Femininet*: *Iairusalem*, genit. *s*.

Sjette Declinationen.

Hit höra:

a) *Masculiner*: 1) på *a*, t. ex. *Abija*, *Kajafa*, *Mammona*; *aivaggelista*, *papa*; *þymiama*, *jota*, *aivlaugia*, *drakma*; — 2) på *as*, t. ex. *Andraias*, *Annas*, *Barnabas*, *Esaeias*, *Zakarias*, *Iairaimias*, *Iudas*; — 3) på *a* och *as*, såsom: *Barabba* l. *as*, *Helias* l. *a*, *satana* l. *as*, m. fl. Declineringen sker regelbundet: N. *a* l. *as*, G. *ins*, D. *in*, A. *an*, V. *a*; Pl. N. *ans*, o. s. v.*).

Anm. Hit kunna äfven föras några masculina på *n*, genit. *ns*, dat., acc. o. voc. *n*, såsom: *Symaion*, *Aharon*, *Ammon*, *Apaullon*, *Addein*, *Mailkein*, *Nerin*. Måhända äfven: *Ioanan*, *Naiman*.

---

*) *as* är en från grekiskan lånad ändelse; se nedanför.

b. 1) Åtskilliga *femininer* på *a*, såsom: *Maria* l. *Marja*, *Marþa*, *Sarra*, *Beþania*, och sannolikt flera andra, t. ex. *Aivva*, *Raibaikka*, *Priska*, *Susanna*. Dessa declineras lika med masculina på *a*.

Anm. Orden *aivlaugia*, undsättning, *drakma*, penning, *praufetja*, prophetia, äro i götiskan bestämdt *masculiner*; huruvida detta gäller om tvenne andra från grekiskan lånade appellativer på *a*, neml. *aivxaristia*, tacksägelse, *gaiainna*, helvete, lemnar språket oafgjordt.

b. 2) *Femininer* på *o*, såsom: *Damasko*, *Kaurinþo*, *aikklesjo*, *aivaggeljo*, *laiktjo*, *kavtsjo*, *mizdo*. Dessa declineras alldeles lika med de inhemska appellativerna på *o*.

b. 3) *Femininer* på *ei* i nominativus sing., utom måhända *praizbytairei*, förekomma ej, men väl på *e*, t. ex. *aipistaule*; kanske få ock hit föras: *Beþsfage*, *Syntyke*, *aipiskaupe*, *synagoge*. Böjningsändelserna äro: sing. *e* (l. *ei?*), *eins*, *ein*, *ein*; pl. *eins*, *eino*, *eim*, *eins*.

Anm. 1. Ordet *aipistule*, ändas *en* gång i dat. pl. på *em* samt i acc. pl. på *ans*.

Anm. 2. Ordet *paraskaive*, tillredelsedag, är masculinum.

Anm. 3. Ordet *synagoge* declineras *blandadt*; se nedanför.

Anm. 4. Inga *neutrer* höra till denna ordklass.

Grekiskt declinationssätt.

Hithörande ord antaga imitationsvis ändelser ur de grekiska declinationerna, dels flera, dels färre, dels blott en och annan ändelse, under det de på eget vis bilda andra, eller ock jemte egna ändelser antaga främmande, d. v. s. vackla mellan olika declinationssystemer, eller ock stundom mellan olika underafdelningar af samma system, och således någon gång förete en högst brokig samling af former. Intet enda af dessa ord förekommer dock fullständigt i alla casus och numeri, och några blott fragmentariskt i en eller annan casus, under det de helt och hållet saknas i andra. För öfversigtens vinnande uppställes här ett schema för de främmande ändelserna, ordnadt efter de grekiska declinationerna, men med götiskt stafningssätt sålunda·

		1:sta declinat.				2:dra declinat.	
		F.		M.		M.(F.)	N.
Sing.	N.	a	e	as	es	us l. aus	aun
	G.	as	—	—	—	—	—
	D.	a	e	—	e	—	o (l. a?)
	A.	an	en	—	en	un l. aun	aun
	V.	—	—	—	—	ai	—
Plur.	N. V.	—	—	—	ai	—	a
	G.	—	—	—	—	—	on
	D.	—	—	—	—	—	os
	A.	—	—	—	—	—	(a)

		3:dje declinat.				
		M.		F.		N.
Sing.	N.	on	(s)	(is)	eis	(a)
	G.	onaus	—	aios	—	—
	D.	oni	—	—	—	—
	A.	ona	—	—	—	—
	V.	—	—	—	—	—
Plur.	N. V.	—	tes	eis	—	—
	G.	—	—	—	—	—
	D.	—	—	—	—	—
	A.	—	—	—	—	ata

Hithörande ord äro:

a) de som följa 1:sta declinationen: t. ex. *Aivneika; Galeilaia, Iudaia, ...; Magdalene, Salome; paintekuste . . . .; Moses, Zelotes, Iskariotes, Israelites.*

b) de som följa 2:dra declinat., t. ex. *Lazarus, Teitus, Nazorenus, byssus diabulaus . . .; praitoriaun, gazaufylakiaun; Iairusaulyma, Lystra, Saudauma, Gaumaurra.*

c) de som följa 3:dje declinat., t. ex. *Seimon, Faraon; Kres; Daikapaulis, hairaisis; praufeteis; aroma.*

Blandadt declinationssätt.

Ord som följa ett *blandadt*, d. v. s. dels *grekiskt*, dels *götiskt* böjningssätt, dels splittra sig inom olika underafdel-

ningar af det götiska declinationssystemet, äro utom åtskilliga af de föregående: *Herodias*, *Syntyke*; *Iairaupaulis*; *aipistule* l. *aipistaule*.

Orden *sabbatus* och *synagoga* declineras på följande sätt:

S.	N.	sabbat-(us)	synagog-(a l. e)
	G.	— -aus	— -ais, eis?
	D.	— -(au)	— -ai, e, ein, en
	A.	— -(u)	— - - - ein, en
P.	N.	— -(eis)	— -(eis) —
	G.	— -e	— -(e) —
	D.	— -im, um	— -im —
	A.	— -(ins, uns)	— -(ins) —

Anm. *Sabbatus* förekommer äfven indeclinabelt i sing. under formen *sabbato*.

Oböjliga ord.

Sådana äro: *Aileisabaiþ*, *Abeileni*, *Beþlaihaim*, *Kafarnaum*, *Nazaraiþ*, *Sion*, *Kaidron*, *laigaion*, legio, *paska*, *raka*, m. fl.

Adjectivernas Declinationer.

1. De *starka* (vocaliska) adjectivernas declinationer äro, med afseende på grundformens ändelsevocaler, 3:

   1:sta declinationen innefattar sådana adjectiver, hvilkas grundform ändas på *a*.

   2:dra declinationen . . . . . . på *i*.

   3:dje declinationen . . . . . . på *u*.

2. De *svaga* (consonantiska) adjectiverna, hvilkas grundform ändas på *n*, tillhöra alla en och samma declination, och bestå, med högst få undantag, af sådana adjectiver, som äfven hafva *stark* (vocalisk) grundform. De declineras i allt lika med substantiverna i 6:te declinationen.

3. Allmän anmärkning:

   I syntactiskt hänseende är, vid fråga om *substantivernas* användning, af ingen vigt, huruvida dessas böjningsform är stark eller svag, hvarföre ock substantiverna högst sällan förekomma under mer än en form, och i motsatt fall, vanligen med en i ma-

teriellt hänseende något förändrad betydelse, t. ex. *kaurn*, korn (sädesslag), och *kaurno*, frukt-korn, kärna; — deremot vid *adjectivernas* användning, är böjningsformen af synnerlig vigt, såsom vanligen betecknande — den *starka* formen: ett obestämdt, obekant föremål; — den *svaga* formen: det bestämda och bekanta.

Första Declinationen.

Hithörande ord ändas i grundformen (neml. den masculina och neutrala) på *a, (ja, va)*, t. ex. GODA, god; MIDJA, medius; VILÞJA, vild; QIVA, lefvande.

Paradigmer:

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
Sing.	N.	god-s	god-a	god-ata l. god
	G.	god-is	god-aizos	god-is
	D.	god-amma	god-ai	god-amma
	A.	god-ana	god-a	god-ata l. god
	V.	god-s	god-a	god-ata l. god
Plur.	N. V.	god-ai	god-os	god-a
	G.	god-aize	god-aizo	god-aize
	D.	god-aim	god-aim	god-aim
	A.	god-ans	god-os	god-a
S.	N. V.	mid-jis	mid-ja	mid-jata
	G.	mid-jis	mid-jaizos	mid-jis
	D.	mid-jamma	mid-jai	mid-jamma
	A.	mid-jana	mid-ja	mid-jata
P.	N. V.	mid-jai	mid-jos	mid-ja
	G.	mid-jaize	mid-jaizo	mid-jaize
	D.	mid-jaim	mid-jaim	mid-jaim
	A.	mid-jans	mid-jos	mid-ja
S.	N. V.	vilþ-eis	vilþ-i	vilþ-i
	G.	vilþ-eis	vilþ-jaizos	vilþ-eis
	D.	vilþ-jamma	vilþ-jai	vilþ-jamma
	A.	vilþ-jana	vilþ-ja	vilþ-i
P.	N. V.	vilþ-jai	vilþ-jos	vilþ-ja
	G.	vilþ-jaize	vilþ-jaizo	vilþ-jaize
	D.	vilþ-jaim	vilþ-jaim	vilþ-jaim
	A.	vilþ-jans	vilþ-jos	vilþ-ja

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N. V.	qiu-s	qiv-a	qiv-ata
	G.	qiv-is	qiv-aizos	qiv-is
	D.	qiv-amma	qiv-ai	qiv-amma
	A.	qiv-ana	qiv-a	qiv-ata
P.	N. V.	qiv-ai	qiv-os	qiv-a
	G.	qiv-aize	qiv-aizo	qiv-aize
	D.	qiv-aim	qiv-aim	qiv-aim
	A.	qiv-ans	qiv-os	qiv-a

1. Efter *gods* declineras en hel mängd adjectiver, t. ex. *alls*, all; *blinds*, blind; *braids*, bred; *dumbs*, dum; *hails*, hel; *hrainjahairts*, renhjertad; *friaþvamilds*, vänlig; *lasivs*, svag; *triggvs*, trogen; *audags*, salig; *manags*, mången; *gabeigs*, rik; *mahteigs*, mäktig; *handugs*, vis; *unbarnahs*, barnlös; *gudisks*, guddomlig; *mannisks*, mensklig; *galeiks*, lik; *samasaivals*, endrägtig; *leitils*, liten; *mikils*, stor; *skaþuls*, skadlig; *ainakls*, ensam; *ahmeins*, andelig; *aiveins*, evig; *riqizeins*, mörk; *fulgins*, förborgad; *abrs*, häftig; *baitrs*, bitter; *biuhts*, van, m. fl., m. fl.

2. Efter *midjis*, declineras: 1:o) adjectiver, som näst före ändelsen hafva *kort* stamstafvelse, slutande på consonant. Sådana äro: *aljis*, en annan; *sakjis*, trätgirig; *unsibjis*, ogudaktig; *grindafraþjis*, klenmodig; *samafraþjis*, samhällig; *gaviljis*, villig; *silbaviljis*, sjelfvillig; samt pronomen interrog. *warjis*, hvilken; — 2:o) adjectiver, hvilkas stam slutar på vocal. Dessa äro: *niujis*, ny; *ubiltojis*, illagörande, ogerningsman; *fullatojis*, fullgörande, fullkomlig. Vidare ordet *freis*, *frija*, *frijata*, fri.

Anm. Orden *sakjis* och *silbaviljis* kunna möjligen ock vara masculina substantiver af 1:sta declination.

3. Efter *vilþeis* declineras adjectiver, i hvilka *lång* stamstafvelse, som ändas på consonant, eller ock en *derivationsstafvelse* föregår slutstafvelsen. Sådana äro: *alþeis*, gammal; *voþeis*, doftande; *vailamereis*, välljudande; *fairneis*, gammal. På grund af jemförelse med fornhögtyskan, fornsaxiskan o. s. v., kunna äfven med tämlig säkerhet hitföras: *airzeis*, villfarande; *auþeis*, öde; *mildeis*, dubbelform till *milds*, mild;

reikeis, förnäm; *skauneis*, skön; *sleiþeis* l. *sleideis*, skadlig; *spedeis*, späd; *framaþeis*, främmande; förmodligen ock: *unqeþeis*, outsäglig; *dauþubleis*, åt döden invigd. Undantag: *bleiþs*, blid, af hvilket ord intet vidare förekommer.

4. Efter *qius* declineras: *faus*, liten, pl. få; *usskaus*, försigtig.

Anmärkningar:

1. Adjectiver, hvilkas stamstafvelse ändas på *s* eller *ss*, antaga ej nytt *s* i nom. sing. masc., t. ex. *laus*, *lausa*, *lausata* l. *laus*, lös; *gaqiss*, *gaqissa*, *gaqissata* l. *gaqiss*, öfverensstämmande. Adjectiva deremot, hvilka i stamstafvelsen ändas på *r*, antaga, med undantag af *anþar*, annan, i nom. sing. masc. *s*, t. ex. *gaurs*, *gaura*, *gaurata* l. *gaur*, sorgsen.

2. *Vocativus* af de *starka* adjectiverna förekommer sällan, och då blott i sing., samt är alltid lika med nominativus.

3. Nom., acc. (och voc.) sing. neutr. på *ata* förekommer, omvexlande med den förkortade formen, hos adjectiver, som följa paradigmet *gods*. Deremot synes blott *en* neutral form i dessa casus vara rådande för adjectiver, som följa de öfriga paradigmerna i denna declination, ehuru någon sådan för det sista paradigmet likväl ej kan uppvisas.

4. Några adjectiver, äfven de som antaga artikeln, förekomma endast i den *starka* formen. Dessa äro: *fulls*, full; *halbs*, half; *alls*, all; *ganohs*, nog, tillräcklig; *midjis*, medius; *svaleiks*, sådan; *ains*, en; *anþar*, annan; samt de flesta pronomina adjectiva.

Tillägg.

Utom hittills uppräknade adjectiver af 1:sta declination, förekomma ännu åtskilliga andra, till samma declination hörande, hvilka fordra att särskildt betraktas.

Dessa äro:

a) sådana, som i nom. sing. *fem.* hafva *samma* ändelse som i nom. sing. *masc.*, t. ex. *bruks*, af grundformen BRUKJA, nyttig;

b) sådana, som i nom. sing. *fem.* ännu icke kunnat uppvisas, men i denna form likväl sannolikt öfverstämt med masc., t. ex. *hrains*, af grundformen HRAINJA, ren;

c) sådana, som i *hela* nom. sing. hittills icke kunnat företes, ej heller genom jemförelse med yngre dialecter bildas, men hvilkas grundform dock är gifven och klar, t. ex. RIURJA, förgänglig.

Paradigmer:

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N. V.	bruk-s	bruk-s	bruk
	G.	bruk-is	bruk-jaizos	bruk-is
	D.	bruk-jamma	bruk-jai	bruk-jamma
	A.	bruk-jana	bruk-ja	bruk
P.	N. V.	bruk-jai	bruk-jos	bruk-ja
	G.	bruk-jaize	bruk-jaizo	bruk-jaize
	D.	bruk-jaim	bruk-jaim	bruk-jaim
	A.	bruk-jans	bruk-jos	bruk-ja
S.	N. V.	hrain-s	hrain-s ?	hrain
	G.	hrain-is	hrain-jaizos	hrain-is
	D.	hrain-jamma	hrain-jai	hrain-jamma
	A.	hrain-jana	hraiu-ja	hrain
P.	N. V.	hrain-jai	hrain-jos	hrain-ja
	G.	hrain-jaize	hrain-jaizo	hrain-jaize
	D.	hrain-jaim	hrain-jaim	hrain-jaim
	A.	hrain-jans	hrain-jos	hrain-ja

Grundformen RIURJA måste i nom. sing. antingen hetat: *riurs*, *riurs*, *riur*, eller ock, på ett äldre stadium: *riureis*, *riuri*, *riuri*. I förra fallet har ordet följt paradigmet *bruks*; i sednare, paradigmet *vilþeis*.

1. Efter *bruks* declineras: *unbruks*, onyttig; *sels*, säll, god; *unsels*, osäll, elak.

Anm. Till ordet *skeirs*, klar, som i nom. sing. *fem.* äfven heter *skeirs*, och i genit. sing. *neutr. skeiris*, men för öfrigt ej förekommer, kan således ingen uteslutande grundform uppvisas. Den måste likväl hafva hetat antingen SKEIRA eller SKEIRJA. I förra fallet har ordet, med undantag af nom. sing. *fem.*, declinerats efter paradigmet *gods*, och i sednare fallet, efter paradigmet *bruks*.

2. Efter *hrains* declineras några sammansatta ord. Dessa äro: *unhrains*, oren; *aljakuns*, af annan slägt eller stam; *samakuns*, af samma slägt eller stam; *analaugns*, förborgad; *gamains*, gemen; *andanems*, behaglig; *andasets*, afskyvärd; *anasiuns*, synlig; *gafaurs*, stadgad; *unfaurs*, icke stadgad.

3. Analogt med grundformen RIURJA declineras följande grundformer: *un*-RIURJA, oförgänglig; *uf*-AIÞJA, stående under ed, genom ed förpligtad; *af*-HAIMJA, från

hemmet varande; *ana*-HAIMJA, i hemmet varande; KAURJA, svår; *bi*-REKJA, utsatt för fara.

Andra Declinationen.

Ändas i grundformen på *i*, t. ex. SUTI, söt.

Anmärkning:

Denna declination hvilar på så lös och osäker grund, att ett paradigm för densamma endast med möda låter construera sig. Materialerna för ett sådant äro nemligen ytterst få och ofullständiga, och hvad som finnes, är till en del ändock ej fullt tillförlitligt. Utom ordet *sutis*, hvilket i positivus endast på 2 ställen förekommer, neml. i *nom. sing. masc.* och *acc. sing. fem.*, finnes för öfrigt, för *nom. sing. masc.*, endast ordet *airknis*, from, att tillgå, men detta ord lemnar oss genast, och öfvergår till 1:sta declinationens 1:sta paradigm. Om acc. plur. masc. *unnutjans*, onyttiga, skall hänföras till grundformen *un*-NUTI, och således höra hit, eller till grundformen *un*-NUTJA, och således declineras efter paradigmet *midjis* i 1:sta declinationen, är ej fullt afgjordt. — För nom. sing. *fem.* finnes blott ordet *navis*, död, att åberopa, och detta ords genus är ändock ej i allas ögon upphöjdt öfver allt tvifvel. — För *neutr.* i nom. sing. måste man tillgripa en annan utväg, neml. den, som substantivet *unsuti*, orolighet, uppror, gifver vid handen. Det *hela* måste nu tillika, för att vinna en fastare och säkrare hållning, understödjas af analogien med de öfriga *starka* declinationerna, synnerligast hvad nominativbildningen i singularis angår, med nästa declination. Af alla dessa anledningar våga vi derföre endast med mycken varsamhet för adjectivernas 2:dra declination uppställa följande

Paradigm:

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N. V.	sut-is	sut-is	sut-i l. sut-jata
	G.	sut-jis	sut-jaizos	sut-jis
	D.	sut-jamma	sut-jai	sut-jamma
	A.	sut-jana	sut-ja	sut-i l. sut-jata
P.	N. V.	sut-jai	sut-jos	sut-ja
	G.	sut-jaize	sut-jaizo	sut-jaize
	D.	sut-jaim	sut-jaim	sut-jaim
	A.	sut-jans	sut-jos	sut-ja

Efter detta paradigm skulle nu kunna declineras:

a) *unnutis*, *unnutis*, *unnuti* l. *unnutjata*, gen. *unnutjis* etc.

b) *navis*, *navis*, *navi* l. *naujata*, genit. *naujis* etc.

c) *airknis*; — men detta ord lemnar oss här genast, och har sannolikt i nominat. fullständigt hetat *airkns*, *airkna*, *airkn(ata)*, efter 1:sta declination.

Tredje Declinationen.

Hit höra några ord, som i grundformen ändas på *u*, (*vu*), t. ex. HARDU, hård; MANVU, beredd.

Paradigm:

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N. V.	hard-us	hard-us	hard-u l. hard-jata
	G.	hard-aus	hard-jaizos	hard-aus
	D.	hard-jamma	hard-jai	hard-jamma
	A.	hard-jana	hard-ja	hard-u l. hard-jata
P.	N. V.	hard-jai	hard-jos	hard-ja
	G.	hard-jaize	hard-jaizo	hard-jaize
	D.	hard-jaim	hard-jaim	hard-jaim
	A.	hard-jans	hard-jos	hard-ja

På samma sätt declineras: *manvus*, beredd; samt dessutom: *aggvus*, trång; *aglus*, besvärlig; *qairrus*, saktmodig; *hnasqus*, len; *paursus*, torr; *plaqus*, mjuk; *tulgus*, fast; *filufaihus*, rikhaltig. Vidare det defectiva adjectivet *filu*, mycket, samt måhända *seipu*, sent.

Allmänna anmärkningar rörande adjectivernas starka declinationer.

Föregående paradigmer öfver adjectivernas starka declinationer afvika i åtskilligt från den vanliga uppställningen. Dessa afvikelser sträcka sig likväl ej längre än till nominativus och genitivus singularis. I allt öfrigt äro de af oss uppställda paradigmerna lika med våra föregångares. Endast för skiljaktigheterna kan således en redovisning komma i fråga, och den anse vi oss vara skyldige att här nedanför lemna.

a) *1:sta declinationen:* paradigmet *midjis*. I stället för denna nominativform får man oftast se formen *midis*

o. s. v. uppställas. Men att denna sednare form ej kan vara den rätta, har redan Bopp, Vergl. Gram. pag. 374 och följ., visat; ty då grundformen är MIDJA, i hvilken en *kort* stamstafvelse *mid* föregår ändelsen *ja*, måste nominativen bildas analogt med nominativus *harjis*, af grundformen HARJA. Se substantivernas 1:sta declination, och jemför för öfrigt pron. interrog. *warjis*.

b) . . . . . paradigmet *vilþeis*. Nom. sing. *fem.* antages här allmänt ändas på *ja*, således *vilþja*. Orätt, ty då en, vare sig genom natur eller position, *lång* stamstafvelse, eller ock en derivationsstafvelse föregår grundformens ändelse, måste här nominativ-ändelsen blifva, icke *ja* utan *i*, enligt samma analogi som t. ex. i nominativus *bandi*. Såsom bestyrkande detta förhållande, äfven å adjectivernas sida, förekommer dessutom feminina formen *vopi*. Gabelentz och Löbe finna sig ej rigtigt vid förklaringen af denna form, de förmoda till och med ett skriffel deri, men vi anse formen *vopi* för den enda rigtiga. — Att nom. sing. *masc.* och *neutr.* af de adjectiver, hvilka vi hänfört till detta paradigm, ehuru de oftast i masc. eller neutr. af denna casus och numerus ej kunna uppvisas, likväl icke bör ändas annorlunda än på *eis* och *i*, och att således *hela* nominativen af ifrågavarande paradigm bör ändas på *eis*, *i*, *i*, bestyrkes så väl af andra omständigheter, som ock af en blick på den substantiva triaden *hairdeis*, *bandi*, *trausti*. Se 1:sta declin. pag. 81.

c) . . . . . paradigmerna *bruks* och *hrains*. Genit. sing. *masc.* och *neutr.* hafva vi här låtit ändas på *is* och icke på *jis*, såsom annars brukligt. Orsaken är icke så mycken den, att det i visst afseende hithörande adj. *skeirs* förekommer med genitiv-ändelsen *is*, ty då grundformen af detta ord är tvetydig, så kan, öfver hufvud taget, ej ens detta ords eget böjningssätt annorlunda än alternativt uppgifvas, än mindre kan något derpå med säkerhet byggas för andra adjectivers paradigmer; utan orsaken är fast mera den, att då grundformens *j* försvunnit i nominativformerna *bruks*, *bruk*, *hrains*, *hrain*, har ock denna bokstafs försvinnande i de motsvarande genitivformerna synts oss mycket naturligare än dess bibe-

hållande, helst då vid den öfriga nominalbildningen nominativformernas beskaffenhet i masc. och neutr. sing., med få undantag, haft ett uteslutande inflytande på bildningen af genit. sing. i samma genera. Först med dat. sing., och vid femininerna redan med genit. sing. återtager detta *j* sin fulla kraft, som det sedermera framför vocal till paradigmets slut bibehåller.

d) *2:dra declinationen.* Med åberopande af hvad som förut blifvit sagdt om denna declination, hafva vi nu endast att tillägga, att vi, dels på grund af verkligen förekommande nominativ-ändelser, dels ock till följe af grundformens beskaffenhet, ansett oss ega fullt skäl att från denna declination och på den 1:a öfverflytta alla de adjectiver, som förut blifvit hit räknade, med undantag af dem, som vi i det föregående vid adjectivernas 2:a declination, såsom till densamma hörande, uttryckligen hänfört. Bopp förnekar till och med, l. c. p. 375, helt och hållet tillvaron af någon 2:a declination för adjectiver, men på den tiden, 1833, voro för honom sådana nominativformer, som *sutis* och *navis*, helt och hållet obekanta.

e) *3:e declinationen.* På grund af den verkligen förekommande genitivformen *filaus*, har paradigmet *hardus* blifvit uppställdt med ändelsen *aus* för masc. och neutr. af genit. sing. Bopp har ock med samma genitiv-ändelse, l. c. pag. 378, uppställt det hithörande adjectivet *manvus*.

Adjectivernas svaga (consonantiska) declination.

Ändas i grundformen på *n*, t. ex. masc. och neutr. GODAN, fem. GODON.

Paradigm:

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N. V.	god-a	god-o	god-o
	G.	god-ins	god-ons	god-ins
	D.	god-in	god-on	god-in
	A.	god-an	god-on	god-o

		Masc.	Fem.	Neutr.
P.	N. V.	god-ans	god-ons	god-ona
	G.	god-ane	god-ono	god-ane
	D.	god-am	god-om	god-am
	A.	god-ans	god-ons	god-ona

1. På samma sätt declineras i svaga formen alla adjectiver, som tillika hafva starkt böjningssätt, oberoende af den declination, hvilken de såsom starka adjectiver tillhöra: t. ex. *niuja*, *niujo*, *niujo*; *vilþja*, *vilþjo*, *vilþjo*; *hrainja*, *hrainjo*, *hrainjo*; *sutja*, *sutjo*, *sutjo*; *hardja*, *hardjo*, *hardjo*.

2. Några adjectiver förekomma blott med svagt böjningssätt, t. ex. *usvena*, full af hopp; *usfairina*, *unfairina*, oladlig; *laushandja*, tomhändt; *alevja*, i sammansättning: oljo-.

Comparativers och Superlativers Declination.

1) Alla *Comparativer* ändas i grundformen på *n*, t. ex. masc. och neutr. BATIZAN, fem. BATIZEIN, bättre. De declineras således alla *svagt* (consonantiskt) efter följande

Paradigm:

		Masc.	Fem.	Neutr.
S.	N. V.	bat-iz-a	bat-iz-ei	bat-iz-o
	G.	bat-iz-ins	bat-iz-eins	bat-iz-ins
	D.	bat-iz-in	bat-iz-ein	bat-iz-in
	A.	bat-iz-an	bat-iz-ein	bat-iz-o
P.	N. V.	bat-iz-ans	bat-iz-eins	bat-iz-ona
	G.	bat-iz-ane	bat-iz-eino	bat-iz-ane
	D.	bat-iz-am	bat-iz-eim	bat-iz-am
	A.	bat-iz-ans	bat-iz-eins	bat-iz-ona

2) *Superlativerna* declineras både *starkt* och *svagt*, t. ex.

		Masc.	Fem.	Neutr.
a) S.	N.	bat-ist-s	bat-ist-a	bat-ist
	G.	bat-ist-is	o. s. v.	
b) S.	N.	bat-ist-a	bat-ist-o	bat-ist-o
	G.	bat-ist-ins	o. s. v.	

I förra fallet declineras således superlativerna efter den starka positivus *gods*, och i sednare, efter den svaga positivus *goda*.

Anm. De starka superlativerna låta väl i nom., acc. (o. voc.) sing. neutr. gen. tänka sig i den förlängda formen på *ata*, t. ex. *batist-ata*, men i verkligheten kan denna form icke uppvisas.

Bildning af Comparativus och Superlativus.

Comparativus och *superlativus* bildas, regelmessigt, af *positivens* stam på följande sätt:

a) genom tillägg af ändelserna *iza*, *ists*, t. ex.

Pos.	*Comp.*	*Superl.*
hauhs (hög)	hauhiza	hauhists
manags (mången)	managiza	managists
alþeis (gammal)	alþiza	(alþists)
faus (pl. få)	faviza	(favists)
sutis (söt)	sutiza	(sutists)
hardus (hård)	hardiza	(hardists)

b) genom tillägg af ändelserna *oza*, *osts*, t. ex.

arms (arm)	(armoza)	armosts
lasivs (svag)	(lasivoza)	lasivosts
svinþs (stark)	svinþoza	(svinþosts)
handugs (händig)	handugoza	(handugosts)

Det förra af dessa sätt är det vanligaste; det sednare, ehuru egentl. tillhörande de adjectiver af 1:sta declin., som följa paradigmet *gods*, förekommer sällsyntare, i superl. blott 2 gånger, i comp. något oftare, men ingen enda gång fullständigt genom alla gradus. — Adjectiver efter 2:a och 3:e declinationerna följa alltid det förra comparationssättet.

Anm. 1. Adjectiver af samma stam, men med defect comparationsbildning, måste således på grund af ofvanstående suppleras.

Anm. 2. Följande adjectiver bilda comparativus och superlativus af främmande stammar, således:

Pos.	*Comp.*	*Superl.*
gods (god)	batiza	batists
ubils (ond)	vairsiza	(vairsts)
leitils (liten)	minniza	minnists
mikils (mycken)	maiza	maists

Anm. 3. Af positivus *juggs*, ung, bildas comp. *juhiza* och superl. (*juhists*).

Anm. 4. Af præp. *undar*, under, bildas comp. (*undaraiza*) och superl. *undaraists*.

Anm. 5. Utan naturlig positivus och med egen comparationsbildning äro: *auhuma*, högre; *auhumists*, högst; *aftuma*, sednare;

aftumists, sist; *fruma*, förre; *frumists*, först. Vidare: *hleiduma*, venster; *innuma*, inre; *iftuma*, följande; *fairna*, föregående; *(hinduma)*, yttre; *hindumists*, ytterst; *(speduma)*, sednare; *spedumists*, sist.

Participiernas Declination.

a) *Part. præs. act.*

Paradigm:

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N.	giband-s	gibands?	
	l.	giband-a	giband-ei	giband-o
	G.	giband-ins	giband-eins	giband-ins
	D.	giband-in	giband-ein	giband-in
	A.	giband-an	giband-ein	giband-o
	V.	giband-s	giband-ei	giband-o
P.	N. V.	giband-ans	giband-eins	giband-ona
	G.	giband-ane	giband-eino	giband-ane
	D.	giband-am	giband-eim	giband-am
	A.	giband-ans	giband-eins	giband-ona

b) *Part. præt. pass.* declineras som adjectiva:

aa) *starkt*: giban-s, giban-a, giban-ata l. giban etc.
svagt: giban-a, giban-o, giban-o etc.

bb) *starkt:* lausiþ-s, lausid-a, lausid-ata l. lausiþ etc.
svagt: lausid-a, lausid-o, lausid-o etc.

Räkneorden.

a) *Cardinalia*:

1.	.a.	ains	11.	.ia.	ainlif *)
2.	.b.	tvai	12.	.ib.	tvalif *)
3.	.g.	þreis	13.	.ig.	(þriataihun)
4.	.d.	fidvor	14.	.id.	fidvortaihun
5.	.e.	fimf	15.	.ie.	fimftaihun
6.	.q.	saihs	16.	.iq.	(saihstaihun)
7.	.z.	sibun	17.	.iz.	(sibuntaihun)
8.	.h.	ahtau	18.	.ih.	(ahtautaihun)
9.	.þ.	niun	19.	.iþ.	(niuntaihun)
10.	.i.	taihun	20.	.k.	tvaitigjus

---

*) Stafvelsen *lif* uti *ainlif*, *tvalif*, står i stället för *dik* = *δέκα*, *decem*. Se Bopp, Vergl. Gr. pag. 447 o. följ.

30.	.l.	þreistigjus	300.	.t.	þrijahunda
40.	.m.	fidvortigjus	400.	.v.	fidvorhunda
50.	.n.	fimftigjus	500.	.f.	fimfhunda
60.	.j.	saihstigjus	600.	.x.	saihshunda
70.	.u.	sibuntehund	700.	.w.	sibunhunda
80.	.p.	ahtautehund	800.	.o.	ahtauhunda
90.	.q.	niuntehund	900.	.↑.	niunhunda
100.	.r.	taihuntehund l. taihuntaihund	1000.		þusundi
200.	.s.	tvahunda	2000.		tvos þusundjos l. tva þusundja

o. s. v.

Anm. Tecknen för 90 och 900 förekomma icke annorlunda än såsom siffertecken i språket. Jfr de motsvarande tecknen *koppa* och *sampi* i grekiskan.

Paradigmer:

		M.	*F.*	*N.*
S.	N.	ains	aina	ainata l. ain
	G.	ainis	ainaizos	ainis
	D.	ainamma	ainai	ainamma
	A.	ainana	aina	ainata l. ain
P.	N.	ainai	ainos	aina
	G.	ainaize	ainaizo	ainaize
	D.	ainaim	ainaim	ainaim
	A.	ainans	ainos	aina

Anm. 1. *ains* declineras alltid starkt och betyder i pluralis *allena*.

Anm. 2. *ainaha*, enda, heter i fem. *ainoho*, och förekommer blott i dessa båda former.

Anm. 3. Huru *ainshun* declineras, se pronom. indefinit.

P.	N.	tvai	tvos	tva
	G.	tvaddje	tvaddjo	tvaddje
	D.	tvaim	tvaim	tvaim
	A.	tvans	tvos	tva

Anm. Ordet *bai*, båda, declineras som *tvai*, och *tveihnai*, tvenne, som pluralis af *ains*; *bajoþs*, båda, heter i dat. *bajoþum*.

P.	N.	þreis	þreis	þrija
	G.	þrije	þrije	þrije
	D.	þrim	þrim	þrim
	A.	þrins	þrins	þrija

Anm. Ordet *þreis* förekommer icke i alla här ofvan upptagna former, t. ex. i nom. masc. o. fem. samt i genit. fem., men har dock efter all analogi troligen declinerats på det uppgifna sättet.

Från *fidvor* t. o. m. *(niuntaihun)* kunna de, som beteckna 4, 9, 11, 12 o. 15, vanligen när de stå såsom substantiver, uppvisas declinerade på det sättet, att de i *genit.* antaga ändelsen *e*, och i *dat.* ändelsen *im; acc.* är *lika* med *nominat.*, äfvensom ingen skillnad göres mellan genera; t. ex. nom. acc. *fidvor*, (gen. *fidvore*), dat. *fidvorim*.

Ordet *tigjus*, (af den icke förekommande singularformen *tigus*, ett antal af 10), är ett subst. plur. masc. af 3:dje declin. Det declineras regelbundet, äfvensom det föregående *tvai* och *þreis*, men ett föregående *fidvor*, *fimf* och *saihs* declineras icke.

Ordet *tehund (taihund)*, hvarmed talen från och med 70 till och med 100 äro sammansatta, är ett substant. sing. neutr. 1, och betyder *ett antal af 10*. Det i sammansättningen föregående ordet måste då förklaras såsom ett adverbium multiplicativum.

Ordet *hund*, hundrade, är ett subst. neutr. 1., men förekommer icke i singularis, utom i compositionen *hundafaþs*, höfvidsman. Etymologiskt betraktadt, är det att anse såsom sista stafvelsen af *taihuntehund*.

Ordet *þusundi* är subst. fem. af 1:sta declin., men förekommer äfven 1 gång såsom neutrum af samma declination. Etymologiskt måste *þusundi* betraktas såsom på något sätt sammansatt af 2 factorer, betecknande 10 × 100.

b) *Ordinalia:*

Masc.	*Fem.*	*Neutr.*	
fruma	frumei	frumo . . .	den förre
frumists	frumista	frumist	först
frumista	frumisto	frumisto . .	den 1:ste
anþar	anþara	anþar	2:dra
þridja	þridjo	þridjo	3:dje
(fidurda	fidurdo	fidurdo)	4:de
(fimfta	fimfto	fimfto)	5:te
saihsta	saihsto	saihsto	6:te
(sibunda	sibundo	sibundo) . . .	7:de
ahtuda	ahtudo	ahtudo	8:de
niunda	niundo	niundo	9:de
taihunda	taihundo	taihundo . . .	10:de
(ainlifta	ainlifto	ainlifto)	11:te
(tvalifta	tvalifto	tvalifto)	12:te
. . . . .	. . . . .	. . . . .	
fimftataihunda, o, o		. . . .	15:de
. . . . .	. . . . .	. . . . .	

Anmärkningar:

1. Ordet *fruma* declineras således *svagt*, enligt comparativernas böjningssätt; *frumists*, *frumista* deremot *starkt* och *svagt*, enligt superlativernas.
2. Ordet *anþar* declineras, *med* och *utan* artikel, alltid *starkt*; t. ex. *anþar*, *anþara*, *anþar*, genit. *anþaris*, *anþaraizos*, *anþaris*, etc.
3. De följande ordinaltalen declineras alltid *svagt*, och i sammansättning blott det sednare. Flera ordinaltal förekomma ej, och af de uppräknade äro de inom parenthes inneslutna blott efter analogien bildade.

c) *Distributiva*:

Af dessa finnes blott *tveihnai, os, a* . . . tvenne, två på hvar och en. Det declineras *starkt*, efter pluralis af *gods*.

d) *Multiplicativa*:

Af dessa förekomma blott: *ainfalþs*, enfaldig, enkel; . . . *fidurfalþs*, fyrfaldig; . . . *taihuntaihundfalþs*, hundrafaldig; . . . *managfalþs*, mångfaldig, och declineras såsom adjectiver både *starkt* och *svagt*, t. ex. *ainfalþs*, *ainfalþa*, *ainfalþ*; *ainfalþa*, *ainfalþo*, *ainfalþo*, o. s. v.

Anm. Uttrycken: 1 gång, 2 gånger, 3 gånger, m. m. heta på götiska: *ainamma sinþa*, *tvaim sinþam*, *trim sinþam*, o. s. v.

Pronomen.

a) Pronomina *personalia*: *ik*, jag; *þu*, du; *is*, *si*, *ita*, han, hon, det.

Paradigmer:

	Sing.	*Dual.*	*Plur.*
N.	ik	vit	veis
G.	meina	(ugkara)	unsara
D.	mis	ugkis	unsis, uns
A.	mik	ugkis	unsis, uns
N. V.	þu	(jut)	jus
G.	þeina	igqara	izvara
D.	þus	igqis	izvis
A.	þuk	igqis	izvis

Anm. Om fördubblingen af det nasala *g* uti *(ugkara)*, *ugkis*; *iggara*, *iggis*, samt i motsvarande possessivformer m. fl., se Inledningen. — Formen *ugk* i st. f. *ugkis*, Eph. 6, 22, är misstänkt.

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N.	is	si	ita
	G.	is	izos	is
	D.	imma	izai	imma
	A.	ina	ija	ita
P.	N.	eis	(ijos)	ija
	G.	ize	izo	(ize)
	D.	im	im	im
	A.	ins	ijos	(ija)

b) Pronomen *reflexivum: sik*, sig. Declineras lika i alla numeri: G. *seina*, D. *sis*, A. *sik*.

Anm. Pronomen *reciprocum* uttryckes: dels genom pron. reflex. eller en casus obliquus af 1:sta och 2:dra personens pron. personale, plur. num., i förening med adv. *misso*, inbördes; dels genom formeln *anþar anþaris* etc.; dels också någon gång genom blotta *misso*, eller *misso* lagdt till ett possessivum.

c) Pronomina *possessiva: meins*, min; *þeins*, din; *seins*, sin; (*ugkar*, vår, (om två)); *iggar*, eder, (om två); *unsar*, vår; *izvar*, eder. Dessa böjas, med och utan artikel, alltid *starkt*.

Paradigmer:

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N. V.	mein-s	mein-a	mein-ata l. mein
	G.	mein-is	mein-aizos	mein-is
	D.	mein-amma	mein-ai	mein-amma
	A.	mein-ana	mein-a	mein-ata l. mein
P.	N. V.	mein-ai	mein-os	mein-a
	G.	mein-aize	mein-aizo	mein-aize
	D.	mein-aim	mein-aim	mein-aim
	A.	mein-ans	mein-os	mein-a
S.	N. V.	unsar	unsar-a	unsar
	G.	unsar-is	unsar-aizos	unsar-is
	D.	unsar-amma	unsar-ai	unsar-amma
	A.	unsar-ana	unsar-a	unsar
P.	N. V.	unsar-ai	unsar-os	unsar-a
	G.	unsar-aize	unsar-aizo	unsar-aize
	D.	unsar-aim	unsar-aim	unsar-aim
	A.	unsar-ans	unsar-os	unsar-a

Anmärkningar:

1. Efter *meins* declineras *þeins*, *seins*, likväl så, att det förra brister i vocativus, och det sednare i både nominativus och vocativus. — Efter *unsar* böjes *izvar*, också utan vocativus, samt *ugkar* och *igqar*, af hvilka det förra helt och hållet är bildadt efter analogien, och det sednare blott en gång, neml. i dat. sing. fem., förekommer.

2. Den fullständiga neutralformen på *ata* saknas för *unsar* och *izvar*; förmodligen skulle den ock saknats för *ugkar* och *igqar*.

d) Pronomina *demonstrativa*: *sa*, den; *sah*, denne; *jains*, den der; *(his)*, denne; *sama*, densamme; *silba*, sjelf.

Paradigmer:

		Masc.	Fem.	Neutr.
S.	N.	sa	so	þata
	G.	þis	þizos	þis
	D.	þamma	þizai	þamma
	A.	þana	þo	þata
P.	N.	þai	þos	þo
	G.	þize	þizo	þize
	D.	þaim	þaim	þaim
	A.	þans	þos	þo
S.	N.	sah	soh	þatuh
	G.	þizuh	þizozuh	þizuh
	D.	þammuh	þizaih	þammuh
	A.	þanuh	þoh	þatuh
P.	N.	þaih	þozuh	þoh
	G.	þizeh	þizoh	þizeh
	D.	þaimuh	þaimuh	þaimuh
	A.	þanzuh	þozuh	þoh

Anm. 1. Neutrum *þata* bortkastar vanligen ändelsevocalen framför *ist*, t. ex. *þat-ist*, det är.

Anm. 2. Af dessa pronomina förekommer stundom en instrumentalform sing. neutr. gener. *þe*, *þeh*; t. ex. *þe haldis*, desto heldre; *biþeh*, vid det, då, sedan; *duþe*, dertill, derföre.

Anm. 3. *Sa*, *so*, *þata* brukas ej blott såsom pron. demonstr., utan äfven såsom *bestämd artikel*.

Ordet *jains* declineras alltid *starkt*, efter paradigmet *gods*; således: *jains*, *jaina*, *jainata* l. *jain* etc.

Af det defectiva *his* förekommer, vid tidsbestämningar, blott följande former:

		Masc.	*Neutr.*
Sing.	Dat.	himma	himma
	Acc.	hina	hita

De återstående demonstrativerna *sama* och *silba* declineras, med och utan *sa*, efter det svaga paradigmet *goda*, t. ex. *sama*, *samo*, *samo*; *silba*, *silbo*, *silbo*, o. s. v.

e) Pronomina *relativa* bildas på ett för detta språk eget sätt genom anslutande af relativa partikeln *ei*, som, till pronomina personalia *ik*, *þu*, *is*, eller till pronomen demonstrativum *sa*. De 3 första declineras ofullständigt, det sista nästan fullständigt, enligt följande

Paradigmer:

				Masc.	*Fem.*
S.	N.	ikei	þuei	izei l. ize	sei
	G.	—	—	—	—
	D.	—	þuzei	—	—
	A.	—	þukei	—	—
P.	N.	—	juzei	izei l. ize	—
	G.	—	—	—	—
	D.	—	izvizei	—	—
	A.	—	—	—	—

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N.	saei	soei	þatei
	G.	þizei	þizozei	þizei
	D.	þammei	þizaiei	þammei
	A.	þanei	þoei	þatei
P.	N.	þaiei	þozei	þoei
	G.	þizeei	(þizoei)	þizeei
	D.	þaimei	þaimei	þaimei
	A.	þanzei	þozei	þoei

Anm. Relativerne *ikei*, *þuei* brukas endast för att beteckna 1:sta och 2:dra personen; relativerna *izei* och *saei* beteckna, utom den 3:dje personen, någon gång äfven den 1:sta, t. ex. Joh. 8, 18 och 40.

f) Pronomina *interrogativa: was*, hvilken (i allmänhet); *waþar*, hvilken (af två); *warjis*, hvilken (af flera än två).

Paradigm:

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N.	was	wo	wa
	G.	wis	(wizos)	wis
	D.	wamma	wizai	wamma
	A.	wana	wo	wa

Pluralis förekommer ej. Skulle annars böjas analogt med pluralis af demonstrativum *sa*.

Anm. Hit hör äfven instrumentalformen *we*, sing. neutr., hvarmed; hvarvid; o. s. v.

Interrogativum *waþar* förekommer blott i nom. sing. masc. och neutr. Det bristande ersättes af *was*.

Interrogativum *warjis* declineras i sing. och plural. *starkt*, efter paradigmet *midjis*; således: *warjis*, *warja*, *warjata* etc.

g) Pronomina *indefinita: was*, någon (affirmativt); *sums*, någon (affirmativt); *ainshun*, någon (negativt); *washun*, förekommer blott i denna form: någon (negativt); *alls*, all, hel, hvarje; *wazuh*, hvar och en; *þiswazuh*, hvilken som helst; *waþaruh*, hvar och en (af två); *ainwaþaruh*, hvar och en (af två); *warjizuh*, hvar och en (af flera); *ainwarjizuh*, hvar enda en (af flera). Af dessa böjas: *was* efter interrogativet *was; sums*, *alls*, starkt efter paradigmet *gods;* och de öfriga efter följande

Paradigmer:

		Masc.	*Fem.*	*Neutr.*
S.	N.	ainshun	ainohun	ainhun
	G.	ainishun	(ainaizoshun)	ainishun
	D.	ainummehun	ainaihun	ainummehun
	A.	ainnohun	ainohun	ainhun

Pluralis fattas.

		Masc.	Fem.	Neutr.
S.	N.	wazuh	woh	wah
	G.	wizuh	(wizozuh)	wizuh
	D.	wammeh	(wizaih)	wammeh
	A.	wanoh	woh	wah

Af pluralis förekommer blott acc. masc. *wanzuh.*

Anm. Dat. instrument. heter *weh*, i hvarje fall.

Efter *wazuh* declineras *þiswazuh* medelst framförsättande af den oböjliga stafvelsen *þis*, helst.

Defectiva äro *waþaruh* och *ainwaþaruh.* De förekomma blott i dat. sing. masc. *waþarammeh* och *ainwaþarammeh.*

Ordet *warjizuh* declineras sålunda:

		Masc.	Fem.	Neutr.
S.	N.	warjizuh	warjoh	warjatoh
	G.	warjizuh	(warjaizozuh)	warjizuh
	D.	warjammeh	(warjaih)	warjammeh
	A.	warjanoh	warjoh	warjatoh

Pluralis fattas.

Efter *warjizuh* böjes *ainwarjizuh* medelst framförsättande af det oböjliga *ain.*

b) Pronomina *correlativa*: *wileiks* l. *weleiks*, hvilken, hurudan; *svaleiks*, sådan; *welauds*, huru stor; *swalauds*, så stor. Alla dessa declineras *starkt*, efter paradigmet *gods.*

Verbum.

1. *Genus* verbi är trefaldigt: *activum*, *passivum* och *medium*.

Anm. 1. Med afseende på *betydelsen* sönderfaller verbum *activum*, enligt Grimms indelning, i 2 hufvudafdelningar: *transitivum* och *intransitivum*.

Anm. 2. *Passivum* förekommer af ett tämligen stort antal verber; *medium* deremot är inskränkt till ett högst ringa antal, för hvilka redogörelse skall lemnas längre fram.

2. *Modi* äro 4: *indicativus*, *conjunctivus*, *imperativus* och *infinitivus*.

Anm. Hit kan äfven räknas *participium*, som är tvåfaldigt, *præs. act.* och *præterit. pass.*

3. *Tempora* äro 2: *præsens* och *præteritum*.

Anm. 1. *Futurum simplex* och *exactum* ersättas i detta språk, dels genom *præs. indicat.*, dels genom *præs. conjunct.*; eller ock: *Futur. simplex* genom *omskrifning* medelst verberna *skulan*, skola, *munan*, tänka, *haban*, hafva, m. fl., och *infinitivus*.

Anm. 2. *Imperfectum*, *perfectum*, *plusquamperfectum* samt den grekiska *aoristen* uttryckas genom *præteritum*.

4. *Numeri* äro 3: *singularis*, *dualis* och *pluralis*.

5. *Personerna* äro ock 3: *1:sta*, *2:dra* och *3:dje*.

6. *Conjugationerna* äro egentligen 2: den *starka* och den *svaga*. Den *starka* conjugationen formerar sina tempora blott genom verbalrotens *egen productionskraft*; den *svaga* conjugationen bildar dem medelst *biträde af främmande tillsatser*.

Med andra ord skulle man ock kunna säga: den *starka* conjugationen bildar sitt *præteritum* antingen genom *blott vocalförändring* ("Ablaut"), eller genom *reduplication med* och *utan vocalförändring*; den *svaga* conjugationen bildar sitt *præteritum* medelst tillägg af stafvelsen *da*, (*ta*, *þa*, *sa*).

7. Den *starka* conjugationen sönderfaller i 8 underafdelningar, hvilka äfven kunna kallas lika många starka conjugationer. Såsom paradigmer för dessa conjuga-

tioner angifva vi följande verba jemte deras *themata* och *radices*:

	Præs. Inf.	*Præt. Ind.*		*Præt. Part.*	*Rad.*	
1.	anan	on	onum	anans	AN	andas
2.	itan	at	etum	itans	AT	äta
3.	qiman	qam	qemum	qumans	QAM	komma
4.	bindan	band	bundum	bundans	BAND	binda
5.	steigan	staig	stigum	stigans	STIG	stiga
6.	biugan	baug	bugum	bugans	BUG	böja
7.	haban	haihah	haihahum	hahans	HAH	upphänga
8.	tekan	taitok	taitokum	tekans	TEK	vidröra

Anm. 1. De 4 första starka conjugationerna hafva till rotvocal *a*, den 5:te *i*, och den 6:te *u*. Den 7:de conjugationen har i præteritum reduplication *utan* vocalförändring; den 8:de har reduplication *med* vocalförändring.

Anm. 2. *Reduplication* uppkommer på det sätt, att om verbet börjar med consonant, upprepas den och sättes jemte diphthongen *ai* framför verbet, t. ex. *hahan*, *haihah*; *tekan*, *taitok*. Börjar verbet med *två* consonanter, upprepas blott den *första*, utom vid förbindelserna *sk*, *st*, *(sp)*, der *båda* upprepas, t. ex. *fraisan*, *faifrais*, fresta; *gretan*, *gaigrot*, gråta; *skaidan*, *skaiskaid*, skilja; *stautan*, *staistaut*, stöta. Begynner verbet med vocal eller diphthong, uppkommer reduplication genom framförsättande af diphthongen *ai*, t. ex. *alþan*, *aiaþ*, åldras; *aikan*, *aiaik*, säga; *aukan*, *aiauk*, öka.

Anm. 3. Alla starka verber kunna antagas ursprungligen hafva haft reduplication. De reduplicerade verberna borde således bland de starka verberna upptagas främst, emedan de bära den ålderdomligaste prägeln, men då deras antal i de förhandenvarande språköfverlemningarne är tämmeligen inskränkt, så plägar man nu mera allmänt uppställa dem efteråt.

Anm. 4. De *icke reduplicerade starka* verbernas conjugationer äro hvarken till antal, eller ordning sinsemellan, öfverensstämmande hos alla författare. Grimm tyckes, Deutsche Grammat. I. 3:te Ausg. p. 557 o. följ., jemförd med samma författares Geschichte der deutschen Sprache, II. p. 848, vilja antaga åtminstone 7 sådana, men då fullständiga themabildningar för flera än 6 ej låta uppvisa sig, så hafva andra författare med större skäl inskränkt sig till antagande af detta sednare antal. Dernäst hvad ordningen vidkommer, sätter Grimm *bindan* främst, derefter *itan*, *qiman*, (och *trudan*, trampa), dernäst *anan*, och sist *steigan* och *biugan*. Gabelentz och Löbe m. fl. uppställa dessa conjugationer i följande ordning: *bindan*, *qiman*, *itan*, *steigan*, *biugan* och *anan*. För vår del hafva vi, på grund af jemförelse med sanskrit, ansett den uppställning böra ega företräde, som 1) sammanför de 4 conjugationer, hvilka ega gemensam rotvocal *a*; 2) ordnar dessa conjugationer sinsemellan, allt eftersom den gemensamma rotvocalen bibehåller mer eller mindre af sin *ur*-

sprungliga sjelfständighet; och 3) dernäst upptager de båda öfriga conjugationerna, hvilkas rotvocal är *i* eller *u*. Endast på detta sätt synas oss anspråken på ordning, reda och historisk conseqvens vara tillfredsställda. Att den s. k. "Ablauts"-theorien för de verba, som hafva *a* till rotvocal, således för oss blott har en *härledd* betydelse, och att i följe deraf Ablautsserierna hos oss måste intaga en annan ordning än den hos andra författare brukliga, inses då utan allsköns svårighet. Jfr Inledningen, pag. 77.

8. Den *svaga* conjugationen indelas i 3 underafdelningar, efter vocalens olika beskaffenhet framför præteriti ändelse *da*, t. ex.

	Præs. Inf.	*Præt. Ind.*	*Præt. Part.*	
1.	haban	hab*ai*da	habaiþs	hafva
2. a)	lagjan	lag*i*da	lagiþs	lägga
b)	lausjan	laus*i*da	lausiþs	lösa
3.	spillon	spill*o*da	spilloþs	förkunna

9. *Blandade* verber kallas sådana, som i præteritum följa den starka conjugationen, men i præsens den svaga, eller tvärtom. Vi räkna dock till de *starka* verberna sådana deribland, som hafva *starkt* præteritum, t. ex. *hafjan*, *hof*, *hofum*, *hafans*, häfva; till de *svaga* deremot sådana, som hafva *svagt* præteritum, t. ex. *vaknan*, *vaknoda*, vakna.

10. *Anomala* verber eller sådana, som bilda sina tempora på ett från de vanliga reglorna afvikande sätt. Dessa äro:

a) sådana ursprungligen starka verber, hvilkas *starka* præteritum öfvergått till præsens, mot erhållande af ett nytt, *svagt* præteritum på *ta* eller *da* (*þa*, *sa*), t. ex. *magan*, *mag*, *magum*, *mahta*, *mahts*, kunna;

b) några enskilda: *briggan*, *brahta*, *brahts*, bringa; *gaggan*, *iddja*, *gaggans*, gå, och *visan*, vara.

Första Conjugationen. Starka Verber.

Activum.

Indicativus.

Præsens.

		1.	2.	3.	4.
S.	1.	an-a	it-a	qim-a	bind-a
	2.	an-is	it-is	qim-is	bind-is
	3.	an-iþ	it-iþ	qim-iþ	bind-iþ
D.	1.	an-os	it-os	qim-os	bind-os
	2.	an-ats	it-ats	qim-ats	bind-ats
P.	1.	an-am	it-am	qim-am	bind-am
	2.	an-iþ	it-iþ	qim-iþ	bind-iþ
	3.	an-and	it-and	qim-and	bind-and

Præteritum.

S.	1.	on	at	qam	band
	2.	on-t	as-t	qam-t	bans-t
	3.	on	at	qam	band
D.	1.	on-u	et-u	qem-u	bund-u
	2.	on-uts	et-uts	qem-uts	bund-uts
P.	1.	on-um	et-um	qem-um	bund-um
	2.	on-uþ	et-uþ	qem-uþ	bund-uþ
	3.	on-un	et-un	qem-un	bund-un

Conjunctivus.

Præsens.

S.	1.	an-au	it-au	qim-au	bind-au
	2.	an-ais	it-ais	qim-ais	bind-ais
	3.	an-ai	it-ai	qim-ai	bind-ai
D.	1.	an-aiva	it-aiva	qim-aiva	bind-aiva
	2.	an-aits	it-aits	qim-aits	bind-aits
P.	1.	an-aima	it-aima	qim-aima	bind-aima
	2.	an-aiþ	it-aiþ	qim-aiþ	bind-aiþ
	3.	an-aina	it-aina	qim-aina	bind-aina

Första Conjugationen. Starka Verber.

Activum.

Indicativus.

Præsens.

	5.	6.	7.	8.
S. 1.	steig-a	biug-a	hah-a	tek-a
2.	steig-is	biug-is	hah-is	tek-is
3.	steig-iþ	biug-iþ	hah-iþ	tek-iþ
D. 1.	steig-os	biug-os	hah-os	tek-os
2.	steig-ats	biug-ats	hah-ats	tek-ats
P. 1.	steig-am	biug-am	hah-am	tek-am
2.	steig-iþ	biug-iþ	hah-iþ	tek-iþ
3.	steig-and	biug-and	hah-and	tek-and

Præteritum.

S. 1.	staig	baug	haihah	taitok
2.	staig-t	baug-t	haihah-t	taitok-t
3.	staig	baug	haihah	taitok
D. 1.	stig-u	bug-u	haihah-u	taitok-u
2.	stig-uts	bug-uts	haihah-uts	taitok-uts
P. 1.	stig-um	bug-um	haihah-um	taitok-um
2.	stig-uþ	bug-uþ	haihah-uþ	taitok-uþ
3.	stig-un	bug-un	haihah-un	taitok-un

Conjunctivus.

Præsens.

S. 1.	steig-au	biug-au	hah-au	tek-au
2.	steig-ais	biug-ais	hah-ais	tek-ais
3.	steig-ai	biug-ai	hah-ai	tek-ai
D. 1.	steig-aiva	biug-aiva	hah-aiva	tek-aiva
2.	steig-aits	biug-aits	hah-aits	tek-aits
P. 1.	steig-aima	biug-aima	hah-aima	tek-aima
2.	steig-aiþ	biug-aiþ	hah-aiþ	tek-aiþ
3.	steig-aina	biug-aina	hah-aina	tek-aina

Præteritum.

	1.	2.	3.	4.
S. 1.	on-jau	et-jau	qem-jau	bund-jau
2.	on-eis	et-eis	qem-eis	bund-eis
3.	on-i	et-i	qem-i	bund-i
D. 1.	on-eiva	et-eiva	qem-eiva	bund-eiva
2.	on-eits	et-eits	qem-eits	bund-eits
P. 1.	on-eima	et-eima	qem-eima	bund-eima
2.	on-eiþ	et-eiþ	qem-eiþ	bund-eiþ
3.	on-eina	et-eina	qem-eina	bund-eina

Imperativus.

Præsens.

S. 2.	an	it	qim	bind
3.	an-adau	it-adau	qim-adau	bind-adau
D. 2.	an-ats	it-ats	qim-ats	bind-ats
P. 1.	an-am	it-am	qim-am	bind-am
2.	an-iþ	it-iþ	qim-iþ	bind-iþ
3.	an-andau	it-andau	qim-andau	bind-andau

Infinitivus.

Præsens.

an-an	it-an	qim-an	bind-an

Participium.

Præsens Activi.

an-ands	it-ands	qim-ands	bind-ands

Præteritum Passivi.

an-ans	it-ans	qum-ans	bund-ans

Anm. Om betydelsen af dessa verber, se i det föregående, pag. 116.

Såsom ytterligare öfningsexempel kunna anföras: 1) *alan*, föda, nära; *þvahan*, två; *malan*, mala; *faran*, fara. — 2) *mitan*, mäta; *sitan*, sitta; *ligan*, ligga, *lisan*, samla. — 3) *niman*, taga; *stilan*, stjäla; *brikan*, bryta. — 4) *vindan*,

Præteritum.

	5.	6.	7.	8.
S. 1.	stig-jau	bug-jau	haihah-jau	taitok-jau
2.	stig-eis	bug-eis	haihah-eis	taitok-eis
3.	stig-i	bug-i	haihah-i	taitok-i
D. 1.	stig-eiva	bug-eiva	haihah-eiva	taitok-eiva
2.	stig-eits	bug-eits	haihah-eits	taitok-eits
P. 1.	stig-eima	bug-eima	haihah-eima	taitok-eima
2.	stig-eiþ	bug-eiþ	haihah-eiþ	taitok-eiþ
3.	stig-eina	bug-eina	haihah-eina	taitok-eina

Imperativus.

Præsens.

S. 2.	steig	biug	hah	tek
3.	steig-adau	biug-adau	hah-adau	tek-adau
D. 2.	steig-ats	biug-ats	hah-ats	tek-ats
P. 1.	steig-am	biug-am	hah-am	tek-am
2.	steig-iþ	biug-iþ	hah-iþ	tek-iþ
3.	steig-andau	biug-andau	hah-andau	tek-andau

Infinitivus.

Præsens.

steig-an	biug-an	hah-an	tek-an

Participium.

Præsens Activi.

steig-ands	biug-ands	hah-ands	tek-ands

Præteritum Passivi.

stig-ans	bug-ans	hah-ans	tek-ans

vinda; *hinþan*, hinna; *finþan*, finna; *stiggan*, stinga; *drigkan*, dricka; *spinnan*, spinna. — 5) *beidan*, bida; *beitan*, bita; *hneivan*, böja sig. — 6) *driusan*, falla; *kiusan*, välja; *liug-an*, ljuga; *niutan*, njuta. — 7) *fahan*, fånga; *haldan*, hålla; *alþan*, åldras; *slepan*, sofva; *wopan*, berömma sig. — 8) *letan*, låta; *gretan*, gråta; *laian*, le; *saian*, så.

Allmänna anmärkningar till de starka conjugationerna.

1. I 2:dra, 3:dje, 4:de, 5:te och 6:te conjugationerna inträffar, att så ofta, enligt "Ablauts"-regeln (se Inledn. pag. 77), ett enkelt *i* eller *u* skulle komma att stå framför någon af consonanterna *h*, *r*, *w*, så "*brytes*" d. v. s. förändras detta *i* till *ai*, och *u* till *au*. Genom denna s. k. *brytning* ("*Brechung*"), uppkomma då följande themata, t. ex.

i 2:dra conj.: s*ai*wan, saw, sewum, s*ai*wans, se;
3:dje conj.: b*ai*ran, bar, berum, b*au*rans, bära;
4:de conj.: v*ai*rþan, varþ, v*au*rþum, v*au*rþans, varda;
5:te conj.: þreihan, þraih, þr*ai*hum, þr*ai*hans, tränga;
6:te conj.: þliuhan, þlauh, þl*au*hum, þl*au*hans, fly; — o. s. v.

2. Vissa verber på *ban*, *dan* ändas ofta i 1:sta och 3:dje pers. sing. præt. ind. samt i 2 pers. sing. præs. imp. på *f*, *þ*, dels uteslutande, dels omvexlande med *b*, *d*, t. ex.

giban, *gaf*, *gebum*, *gibans*, (imperat. *gif*), gifva;
graban, *grof* l. *grob*, *grobum*, *grabans*, gräfva;
vidan, *vaþ*, *vedum*, *vidans*, binda;
biudan, *bauþ* l. *baud*, *budum*, *budans*, bjuda.

3. Verba på *tan*, *dan*, *þan* förbyta i 2:dra pers. sing. præt. ind. *t*, *d*, *þ* till *s* framför personaländelsen *t*; se paradigmerna *itan* och *bindan*.

Andra Conjugationen. Svaga Verber.

Activum.

Indicativus.

Præsens.

		1.	2. a.
S.	1.	hab-a	lag-ja
	2.	hab-ais	lag-jis
	3.	hab-aiþ	lag-jiþ
D.	1.	hab-os	lag-jos
	2.	hab-ats	lag-jats
P.	1.	hab-am	lag-jam
	2.	hab-aiþ	lag-jiþ
	3.	hab-and	lag-jand

4. Verba på *pan* och *ban* förekomma ej i 2:dra pers. sing. præt. ind.; sannolikt skulle *p* och *b* derstädes förbytts till *f* framför personaländelsen *t*.

Särskilda anmärkningar till de starka conjugationerna.

1:sta conj.: Hit höra: a) några *blandade* verber på *jan*, neml. *hafjan*, häfva; *hlahjan*, skratta; *raþjan*, räkna; *skaþjan*, skada; *skapjan*, (præt. *skof*), skapa; *vahsjan*, växa; *fraþjan*, förstå. Dessa conjugeras i præs. och deraf härledda former *svagt*, t. ex. *hafja*, *jis*, *jiþ*; *vahsja*, *eis*, *eiþ*; imperat. *hafei*, *vahsei* etc.; i præt. deremot *starkt*, t. ex. *hof*, *vohs*; part. *hafans*, *vahsans*.
b) Verbet *standan*, stå, heter i præt. ind. *stoþ*, *stoþum*; i præt. part. *stoþans*.

2:dra conj.: a) *fraïtan*, fräta; præt. *fret* i st. f. *fraat*.
b) *divan*, dö; præt. *(dau, devum* l. *divum)*, part. *divans*; *snivan*, hasta, *snau*, *snevum* l. *snivum*, *snivans*.
c) *fraihnan*, fråga, *frah*, *frehum*, *fraihans*; imperat. *fraihn*.
d) *bidjan (bidan)*, bedja, *baþ (bad)*, *bedum*, *bidans*; imp. *bidei*.
e) *vrikan*, vräka, hör sannolikt hit.

3:dje conj.: Hit höra sannolikt: *rikan*, samla; *stikan*, sticka.

6:te conj.: Hit hör: *lukan*, *lauk*, *lukum*, *lukans*, tillsluta; sannolikt äfven *vulan*, sjuda, och *trudan*, trampa (tråda).

7:de conj.. Osäkert är, om *flautan*, vara fåfänglig, heter *faiflaut*, *faiflautum*, *flautans*, eller *flautaida*, *flautaiþs*.

8:de conj.: Verberna *laian*, le, *vaian*, blåsa, *saian*, så, höra hit. — I 2:dra pers. sing. præt. ind. af *saian* förekommer *saisost* i st. f. *saisot*, ovisst om genom misskrifning eller ej.

Andra Conjugationen. Svaga Verber.

Activum.

Indicativus.

Præsens.

		2. b.	3.
S.	1.	laus-ja	spill-o
	2.	laus-eis	spill-os
	3.	laus-eiþ	spill-oþ
D.	1.	laus-jos	spill-os
	2.	laus-jats	spill-ots
P.	1.	laus-jam	spill-om
	2.	laus-eiþ	spill-oþ
	3.	laus-jand	spill-ond

Præteritum.

		1.	2. a.
S.	1.	hab-ai-da	lag-i-da
	2.	hab-ai-des	lag-i-des
	3.	hab-ai-da	lag-i-da
D.	1.	hab-ai-dedu	lag-i-dedu
	2.	hab-ai-deduts	lag-i-deduts
P.	1.	hab-ai-dedum	lag-i-dedum
	2.	hab-ai-deduþ	lag-i-deduþ
	3.	hab-ai-dedun	lag-i-dedun

Conjunctivus.

Præsens.

S.	1.	hab-au	lag-jau
	2.	hab-ais	lag-jais
	3.	hab-ai	lag-jai
D.	1.	hab-aiva	lag-jaiva
	2.	hab-aits	lag-jaits
P.	1.	hab-aima	lag-jaima
	2.	hab-aiþ	lag-jaiþ
	3.	hab-aina	lag-jaina

Præteritum.

S.	1.	hab-ai-dedjau	lag-i-dedjau
	2.	hab-ai-dedeis	lag-i-dedeis
	3.	hab-ai-dedi	lag-i-dedi
D.	1.	hab-ai-dedeiva	lag-i-dedeiva
	2.	hab-ai-dedeits	lag-i-dedeits
P.	1.	hab-ai-dedeima	lag-i-dedeima
	2.	hab-ai-dedeiþ	lag-i-dedeiþ
	3.	hab-ai-dedeina	lag-i-dedeina

Imperativus.

Præsens.

S.	2.	hab-ai	lag-ei
	3.	hab-adau	lag-jadau
D.	2.	hab-ats	lag-jats

Præteritum.

		2. b.	3.
S.	1.	laus-i-da	spill-o-da
	2.	laus-i-des	spill-o-des
	3.	laus-i-da	spill-o-da
D.	1.	laus-i-dedu	spill-o-dedu
	2.	laus-i-deduts	spill-o-deduts
P.	1.	laus-i-dedum	spill-o-dedum
	2.	laus-i-deduþ	spill-o-deduþ
	3.	laus-i-dedun	spill-o-dedun

Conjunctivus.

Præsens.

S.	1.	laus-jau	spill-o
	2.	laus-jais	spill-os
	3.	laus-jai	spill-o
D.	1.	laus-jaiva	spill-ova
	2.	laus-jaits	spill-ots
P.	1.	laus-jaima	spill-oma
	2.	laus-jaiþ	spill-oþ
	3.	laus-jaina	spill-ona

Præteritum.

S.	1.	laus-i-dedjau	spill-o-dedjau
	2.	laus-i-dedeis	spill-o-dedeis
	3.	laus-i-dedi	spill-o-dedi
D.	1.	laus-i-dedeiva	spill-o-dedeiva
	2.	laus-i-dedeits	spill-o-dedeits
P.	1.	laus-i-dedeima	spill-o-dedeima
	2.	laus-i-dedeiþ	spill-o-dedeiþ
	3.	laus-i-dedeina	spill-o-dedeina

Imperativus.

Præsens.

S.	2.	laus-ei	spill-o
	3.	laus-jadau	spill-odau
D.	2.	laus-jats	spill-ots

	1.	2. a.
P. 1.	hab-am	lag-jam
2.	hab-aiþ	lag-jiþ
3.	hab-andau	lag-jandau

Infinitivus.

Præsens.

hab-an lag-jan

Participium.

Præsens Activi.

hab-ands lag-jands

Præteritum Passivi.

hab-aiþs lag-iþs

Anm. Dessa verber betyda: *haban*, hafva; *lagjan*, lägga; *lausjan*, lösa; *spillon*, förkunna.

På samma sätt conjugeras t. ex. 1) *arman*, förbarma sig öfver ngn; *fijan*, hata; *sveran*, hedra; *liugan*, taga till

---

Allmänna anmärkningar till de svaga conjugationerna.

1. De särskilda svaga conjugationerna hafva alla ursprungligen sammanträffat i en enda, identisk conjugation, af hvilken de således äro att betrakta såsom olika utgreningar. Det gemensamma föreningsbandet har varit formen *aj*, eller med bindevocal, *aja*, hvartill i sanskrit finnes roten *Î*, *begära*, *åstunda*, eller ock roten *I*, *gå*. Detta *aja* har i de götiska svaga conjugationerna förändrats, i bästa fall, i den 1:sta till *ai*, i den 2:dra till *ja*, och i den 3:dje till *o* (= *aa*). Se Bopp, Vergleich. Grammat. pagg. 119 . . .; 721, 866 . . ., 1018 o. följ.

2. Præteriti ändelse *da*, m. fl., är återstående lemningen af ett ursprungligt *starkt* præteritum *daþ*, pl. *dedum*, o. s. v., tillhörande ett föråldradt verbum, som i götiskan numera, utom i denna sammansättning, ej kan uppvisas, men hvars rot till ursprung och betydelse är densamma, som roten t. ex. till det tyska verbet *thun*, *that*, *gethan*. Huru stafvelserna *ai*, *i* och *o*, hvilka föregå denna ändelse *da*, af någon form, mer eller mindre liknande sanskritformen *ajâm*, bildats till hvad de nu äro, derom se Bopp, l. c. pag. 872 o. följ.

		2. b.	3.
P.	1.	laus-jam	spill-om
	2.	laus-eiþ	spill-oþ
	3.	laus-jandau	spill-ondau

Infinitivus.

Præsens.

laus-jan — spill-on

Participium.

Præsens Activi.

laus-jands — spill-onds

Præteritum Passivi.

laus-iþs — spill-oþs

äkta.... 2. a.) *aljan*, göda; *hrisjan*, afskudda; *huljan*, hölja; *afdaujan*, utmatta.... 2. b.) *meljan*, skrifva; *hailjan*, hela; *sandjan*, sända; *mikiljan*, prisa. . . . 3) *salbon*, smörja; *miton*, tänka; *vairþon*, värdera; *fraujinon*, herrska.

Särskilda anmärkningar till de svaga conjugationerna.

1:sta conj.: Jemte *hatan*, hata, finnas äfven præsensformer af *hatjan*.

2:dra conj.: a) Efter *lagjan* conjugeras verba på *jan*, med *kort* stamstafvelse, slutande sig på consonant, eller med *lång* stamstafvelse, slutande sig på vocal. Se öfningsexemplen, hörande till detta paradigm.

b) Efter *lausjan* böjas verba på *jan*, som hafva genom natur eller position *lång* stamstafvelse, hvilken ändas på consonant, eller ock verba på *jan* med *kort* härledningsstafvelse. Se hithörande öfningsexempel.

Undantag: Af *hropjan*, ropa, och *andhafjan*, svara, förekomma, emot regeln, formerna *hropjiþ* och *andhafeiþ*.

c) Utom de regelbundna formerna af verberna *hausjan*, höra, *suþjan*, kittla, förekomma ock præsensformer af *hausjon*, *suþjon*. Af *beistjan*, försyra, kan uppvisas ett sammansatt participium *unbeistjoþs*, osyrad.

d) Några verba, hvilkas stammar ändas på consonant, såsom *bugjan*, köpa, *brukjan*, bruka, *þagkjan*, tänka, *þugkjan*, tycka, *vaurkjan*, verka, *kaupatjan*, kindpusta, syncoperas i præteritum, hvarigenom uppkomma de allena brukliga formerna *bauhta*, *bruhta*, *þahta*, *þuhta*, *vaurhta*, *kaupasta*. Part. præt. pass. af dessa verber heter *bauhts*, *bruhts*, *þahts*, *þuhts*, *vaurhts*, *kaupatiþs*.

e) Andra verba, hvilkas stammar ändas på vocal, såsom *stojan*, dömma, *straujan*, strö, *taujan*, göra, *ananiujan*, förnya, *gaqiujan*, göra lefvande, *siujan*, sy, heta i præteritum *stauïda*,

stravida, *tavida*, *ananivida*, *gaqivida*, *sivida*, samt i part. præt. *stauiþs*, *straviþs*, *taviþs*, *ananiviþs*, *gaqiviþs*, *siviþs*.

f) En stor mängd verber, som tillhöra denna conjugation, utgöras af de s. k. *verba causalia* eller *factitiva*, d. v. s. sådana, som beteckna, att man låter ske det som verbum primitivum uttrycker. Dessa primitiver tillhöra alla den *starka* conjugationen i någon af dess 6 första underafdelningar. Stamvocalen i de starka verbernas *præt. sing.*, eller i några få fall, *part. præt.*, ingår då såsom stamvocal i de af dem deriverade svaga verberna, t. ex.:

1. sakan, *sok*, soknm, sakans, deraf *so*kjan, *so*kida, *soki*þs;
   alan, ol, olum, *a*lans, deraf *a*ljan, *a*lida, *ali*þs;
2. ligan, *lag*, legum, ligans, deraf *lag*jan, *lag*ida, *lagi*þs;
3. timan, *tam*, temum, tumans, ... *tam*jan, *tam*ida, *tami*þs;
4. brinnan, *brann*, brunnum, brunnans, ... *brann*jan, *brann*ida, *branni*þs;
5. hneivan, *hnaiv*, hnivum, hnivans, ... *hnaiv*jan, *hnaiv*ida, *hnaivi*þs;
6. driusan, *draus*, drusum, drusans, ... *draus*jan, *draus*ida, *drausi*þs.

3:dje conj.: Verberna *auhjon*, sorla, *sunjon*, rättfärdiga, *gavadjon*, trolofva, *frijon*, älska, *gasibjon*, försona, conjugeras regelbundet. Angående *hausjon*, *supjon*, se föreg. pag. anm. c.

Blandade Verber.

Af de *blandade* verberna hafva vi redan betraktat dem, som i anseende till sitt præteritum höra till den *starka* verbalklassen, se de dithörande särskilda anmärkningarne, conj. 1, 2. Återstår att betrakta de blandade *svaga* verberna eller de s. k. *inchoativerna*. Dessa ändas i infinitivus på *nan* och i præt. ind. på *noda*, t. ex. *vaknan*, *vaknoda*, vakna; *hailnan*, *hailnoda*, helna. De öfversättas likväl oftast passivt, aldrig activt. Particip. præt. pass. förekommer ej. Conjugerandet sker enligt följande

Paradigm:

		Indicativus.	Conjunctivus.
		Præsens.	*Præsens.*
S.	1.	vak-na	vak-nau
	2.	vak-nis	vak-nais
	3.	vak-niþ	vak-nai
D.	1.	vak-nos	vak-naiva
	2.	vak-nats	vak-naits
P.	1.	vak-nam	vak-naima
	2.	vak-niþ	vak-naiþ
	3.	vak-nand	vak-naina

		Præteritum.	*Præteritum.*
S.	1.	vak-no-da	vak-no-dedjau
	2.	vak-no-des	vak-no-dedeis
	3.	vak-no-da	vak-no-dedi
D.	1.	vak-no-dedu	vak-no-dedeiva
	2.	vak-no-deduts	vak-no-dedeits
P.	1.	vak-no-dedum	vak-no-dedeima
	2.	vak-no-deduþ	vak-no-dedeiþ
	3.	vak-no-dedun	vak-no-dedeina

Imperativus.

		Præsens.
S.	2.	vak-n
	3.	vak-nadau
D.	2.	vak-nats
P.	1.	vak-nam
	2.	vak-niþ
	3.	vak-nandau

Infinitivus.

Præsens.
vak-nan

Participium.

Præsens.
vak-nands

Præteritum.
fattas.

Första Conjugationen. Starka Verber.

Passivum.

Indicativus.			Conjunctivus.		
		Præsens.			*Præsens.*
S.	1.	hait-ada	S.	1.	hait-aidau
	2.	hait-aza		2.	hait-aizau
	3.	hait-ada		3.	hait-aidau
P.	1.2.3.	hait-anda	P.	1.2.3.	hait-aindau

Anm. Af activum *haitan*, kalla.

Andra Conjugationen. Svaga Verber.

Passivum.

1.

Indicativus.			Conjunctivus.		
		Præsens.			*Præsens.*
S.	1.	hab-ada	S.	1.	hab-aidau.
	2.	hab-aza		2.	hab-aizau
	3.	hab-ada		3.	hab-aidau
P.	1.2.3.	hab-anda	P.	1.2.3.	hab-aindau

2.

laus-jada o. s. v. laus-jaidau o. s. v.

3.

spill-oda o. s. v. spill-odau o. s. v.

Anmärkningar:

1. *Passivum* inskränker sig således till *præs. ind.* och *conj.*, utom det redan förut under activum upptagna *particip. præterit.* Huru de öfriga modi och tempora uttryckas, tillhör egentligen syntaxen att upplysa, dock må här i förbigående nämnas, att *præterit.* omskrifves med tillhjelp af verberna *vairþan*, varda, eller *visan*, vara; *imperativus* uttryckes genom *conjunctivus;* och *infinitivus* genom omskrifning med *vairþan, visan;* — eller genom præpositionen *du*, till, med infinit. act. eller med ett substantivum; — eller genom constructionen *mahts im, skulds im* samt infinit. act.; — eller slutligen genom blotta infinit. act.

2. Så väl af de *svaga*, som af de *starka* activa verberna, äfven om de regera dativus, kunna i alla conjugationer passiver bildas. Ytterligare paradigmer behöfvas ej.

Första Conjugationen. Starka Verber.

M e d i u m.

Indicativus.

Præsens.

Sing. 3. ustiuh-ada Plur. 3. ustiuh-anda

Anm. Betydelsen af förestående verbum medium är: verka, åstadkomma.

Andra Conjugationen. Svaga Verber.

M e d i u m.

Indicativus.

Præsens.

Sing. 3. gavas-jada Plur. 3. gavas-janda

Anm. Detta verbum medium betyder: ikläda sig.

Anmärkningar:

1. Utom dessa båda fragmenter af verbum medium, finnas ytterligare tvenne: *vaurkjada*, verkar, och *ufkunn-*

anda, förstå. Det sistnämnda ordet, hvilket förekommer i Joh. 13, 35, åtföljdt af adj. *allai*, skulle utan tvifvel, om intet annat exempel på verbum medium kunde citeras, förklaras såsom ett orthographiskt fel i st. f. *ufkunnand allai*, men må nu så mycket heldre stå oantastadt qvar, som det ock lemnar det enda tillgängliga beviset för medialformen i 3:dje pers. *plural.*, hvilken form i annat fall på grund af blotta analogien måst bildas.

2. Här är rätta stället att tala om en annan sak. Det finnes i fragmenterna af den götiska bibelöfversättningen *tre* verbalformer, neml. *atsteigadau* (Matth. 27, 42; Marc. 15, 32: καταβάτω), *lausjadau* (Matth. 27, 43: ῥυσάσθω), samt *liugandau* (1. Cor. 7, 9: γαμησάτωσαν), hvilkas grammatikaliska analys och insättande på vederbörligt ställe i conjugationsparadigmerna förorsakat grammatici icke ringa bryderi. Gabelentz och Löbe m. fl. samt främst bland alla, Grimm, hafva dock slutligen, den sistnämnde likväl tvekande, bestämt sig för 3:dje personen af *conjunctivus medii*. Bopp erinrar, Vergl. Gr. pag. 619, med skäl häremot, att *conjunctivus medii* lika litet som *conjunctivus passivi* i dessa verber får sakna modusvocalen *i*, hvaraf följer, att dessa verbalformer *icke* tillhöra *conjunctivus*. — Men hvilken modus tillhöra då de ifrågavarande verbalformerna? Utan tvifvel *imperativus*, af hvilken de också alla utan undantag äro öfversättningar. Grimms inkast, Deutsche Gr., IV. pag. 23, att Ulfilas icke af någon imperativ betecknar 3:dje person, har sin rigtighet, då det rör *andra* ställen i de Ulfilanska bibelfragmenterna, men förfaller, då imperativus för de *nämnda* verbalformerna föreslås, ty tystnaden annorstädes afgör ingenting mot icke-tystnaden här. Är det nu möjligt både för sanskrit, grekiska och latin att ega imperativus i 3:dje person, hvarföre skulle sådant vara omöjligt i götiskan? De yngre germaniska språkarterna, hvilka i imperativus sakna nämnda person, hafva i detta fall mot götiskan ej något absolut vitsord; ty lika litet som befintligheten af en uttrycksform i ett språks äldre period oåterkalleligen medför nödvändigheten af samma uttrycksforms befintlighet i en yngre period, lika litet förutsätter saknaden af en uttrycksform i en yngre period nödvändigt saknaden af samma uttrycksform i en äldre,

Ett språk vore då redan från början till dess minsta detaljer en gång för alla oåterkalleligen bestämdt, och egde då ej mera utvecklingens frihet. Det saknade då också all historia, och nutidens språkforskning i och med detsamma sina skönaste och mest lysande triumpher. Att beröfva vår tids språkforskning dessa triumpher, kan icke vara meningen, aldraminst hos den man, som genom sin "Deutsche Grammatik" och sina öfrige skrifter i samma väg, såsom historisk språkforskare, hos samtiden beredt sig ett Europeiskt namn, och i lärdomens annaler städse skall ihogkommas med beundran och tacksamhet. — Skall derföre någonting afgörande bevisas mot imperativ-naturen af de nämnda orden *atsteigadau*, *lausjadau* och *liugandau*, så måste beviset nödvändigt hemtas från någonting hos dessa ord sjelfva, d. v. s. från något, vare sig i afseende på form eller betydelse, som disqvalifierar dem att vara imperativer. Men ej ett enda *så beskaffadt* bevis har blifvit anfördt. Tvärtom synes oss, att ändelserna *adau*, *andau* hos de nämnda orden hafva ett särdeles slägttycke med de grekiska imperativ-ändelserna *έτω*, *όντων* (dorice: *όντω* *)), och de latinska *ito*, *unto*, att ej nämna sanskrit-imperativ-ändelserna *atu*, *antu*; och granskar man noga de citerade ställena Matth. 27, 42, 43, Marc. 15, 32 och 1 Cor. 7, 9, så skall det utan tvifvel blifva tydligt och klart, att imperativus på alla dessa ställen är en vida tjenligare och bättre passande modus än conjunctivus, ja den enda, fullt tjenliga.

En annan fråga är, om dessa imperativformer tillhöra activum eller medium, ty på passivum kan man ej här tänka, emedan bemärkelsen alldeles strider deremot. Bopp bestämmer sig, l. c. pag. 619, för medium, på grund af jemförelsen mellan de sanskritiska medialändelserna *atâm*, (*atât*, pag. 677), *antâm* och de nämnda götiska ändelserna *adau*, *andau*. Enligt samma Förf., l. c. pag. 678, skulle äfven de grekiska imperativ-ändelserna *έτω*, *όντων* (*όντω*), följaktligen också de latinska imperativ-ändelserna *ito*, *unto* hänföras till ett *ursprungligt medium*. Må vara, på *sanskritisk* ståndpunkt. Men Bopp försvagar sjelf sin egen argumentering, derigenom att han, pag. 678 och 998, åtminstone ger en vink

*) Se Ahrens, de Græcæ linguæ dialectis, Lib. II. pag. 296 och följ.

om, att dessa grekiska imperativ-ändelser också ursprungligen kunna tillhöra *activum*. Huru än härmed må förhålla sig, det säkra är, att ändelserna *έτω, όντων* (*όντω*), *ito*, *unto* på *grekisk* och *latinsk* ståndpunkt äro *activa* imperativ-ändelser. Hvad hindrar då *adau, andau* att på *götisk* ståndpunkt också vara det? Att den götiska diphthongen *au* kan motsvara den grekiska och latinska vocalen *ω*, *o*, bevisas ju af förhållandet mellan räkneorden *ahtau*, *ὀκτώ*, *octo*. Tage vi ock, såsom billigt, i skärskådande bemärkelsen af de anförda orden, så talar den äfven för den activa formen. *Atsteigadau*, *καταβάτω*, *stige han ned*, sympathiserar ej på minsta vis med medium; *liugandau*, *γαμησάτωσαν*, *gifte de sig*, nyttjas på det anförda stället om de *båda* könen, och då verbet *liugan* annars brukas i activum om det masculina könet, men i passivum (icke medium) om det feminina, så måste, ur synpunkten af masculina könets öfvervigt öfver det feminina könet, *liugandau* nödvändigt anses såsom activnm. *Lausjadau*, *frälse han*, återgifver visserligen den grekiska medialformen *ῥυσάσθω*, men då ordet *lausei*, *fräls*, också återgifver en annan medialform *ῥῦσαι*, utan att ännu någon förklarat *lausei* annorlunda än för activ form, så torde från den sidan intet hinder möta för antagandet af activ form äfven för *lausjadau*. Följaktligen, likasom det emellan orden *ῥῦσαι* och *ῥυσάσθω* icke är någon annan formell eller materiell skillnad, än den som härrör från de olika personerna, likaså synes oss förhållandet äfven vara mellan *lausei* och *lausjadau*. Det samma gäller äfven om förhållandet å ena sidan mellan *κατάβηθι* l. *κατάβα* Marc. 15, 30 (varr. lectt. hos Tischendorf), och *καταβάτω*, samt å andra sidan mellan *atsteig* och *atsteigadau*. Sammanlägger man nu alla dessa omständigheter, och tillika besinnar, huru aftynande det götiska medium är, och det just i den modus, eller indicativus, der det väl oftast borde förekomma, men på sin högsta höjd förekommer endast 4 gånger, och om man går strängt tillväga, blott 2, så vore det en egen händelse, om vågskålen här skulle kunna luta till förmån för medium, i synnerhet då 2:ne af de ifrågavarande orden, eller *atsteigadau* och *liugandau*, till betydelsen bestämdt sätta sig deremot, och det 3:dje, eller *lausjadau*, ej heller nödvändigt fordrar att som medium blifva ansedt, utan lika väl, ja bättre, kan som acti-

vum anses. Vi hafva derföre med berådt mod, och som vi tro, på goda grunder

1:o *uteslutit orden atsteigadau, lausjadau och liugandau så väl från conjunctivus som imperativus medii, och med detsamma i medium öfver hufvud annihilerat dessa båda modi;* och

2:o *öfverflyttat nämnda ord på den förut lediga 3:dje personen sing. och plur. præs. imperat. act., med hvilken person således, i dess båda numeri, paradigmerna för imperativus activi både i den starka och i den svaga conjugationen per analogiam blifvit completterade.*

Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere mecum.
Horatius.

Anomala Verber.

1. *Första* klassen, ordnad efter "Ablauts"-serierna, innehåller följande verber:

	Inf.	*Præs. sing.*	*Præs. pl.*	*Præt.*	*Part. Pass.*	
1.	ogan	og	ogum	ohta	ohts	frukta
	motan	mot	motum	mosta	mosts	(måste)
3.	munan	man	munum	munda	munds	mena
	skulan	skal	skulum	skulda	skulds	skola
	nauhan	nah	nauhum	nauhta	nauhts	vara nog
4.	kunnan	kann	kunnum	kunþa	kunþs	kunna
	daursan	dars	daursum	daursta	daursts	töra, våga
	þaurban	þarf	þaurbum	þaurfta	þaurfts	tarfva
5.	lisan	lais	lisum	lista	lists	veta
	vitan	vait	vitum	vissa	viss?	veta
	aigan	aih	aigum	aihta	aihts	ega
	viljan	—	—	vilda	vilds?	vilja
6.	dugan	daug	dugum	dauhta	dauhts	duga

samt slutligen, såsom icke tillhörande någon Ablauts-serie:

magan	mag	magum	mahta	mahts	(för)må.

Paradigm:

		Indicativus.		Conjunctivus.	
		Præs.	*Præt.*	*Præs.*	*Præt.*
S.	1.	og	oh-ta	og-jau	oh-tedjau
	2.	og-t	oh-tes	og-eis	oh-tedeis
	3.	og	oh-ta	og-i	oh-tedi
D.	1.	og-u	oh-tedu	og-eiva	oh-tedeiva
	2.	og-uts	oh-teduts	og-eits	oh-tedeits
P.	1.	og-um	oh-tedum	og-eima	oh-tedeima
	2.	og-uþ	oh-teduþ	og-eiþ	oh-tedeiþ
	3.	og-un	oh-tedun	og-eina	oh-tedeina

Imperativus. S. 2. ogs Pl. 2. ogeiþ

Infinitivus. *Præs.* ogan

Participium. *Præs.* ogands *Præt.* oh-ts

Anmärkningar:

1. På samma sätt som *ogan* conjugeras de öfriga verba anomala; likväl saknas i dem imperativus.
2. Imperativa ändelsen *s* uti *ogs* kan jemföras med ς uti grekiska imperativen δός m. fl. Pluralformen *ogeiþ* tillhör ock conjunctivus.
3. Verbet *aigan* skrifves stundom *aihan* etc.
4. Verbet *viljan* saknar præs. indicat. I dess ställe brukas præs. conjunct. *viljau*, *vileis*, *vili* etc. Men præterit. finnes både i indicat. och conjunct.
5. Verberna *munan*, *kunnan* och *vitan* böjas äfven efter 1:sta svaga conjugationen, och betyda då *tänka på*, *lära sig känna*, *gifva akt på*.

2. *Andra* klassen af anomala verber innehåller följande enskilda:

a) *briggan*, *brahta*, *brahts*, bringa.

Anm. Detta verbum conjugeras i præsens indicativi, conjunctivi, imperativi, infinitivi och participii *starkt*; i de öfriga formerna *svagt*.

b) *gaggan*, *iddja*, *gaggans*, gå.

Anm. 1. Conjugeras i præteritum indicativi och conjunctivi *svagt*, för öfrigt *starkt*.

Anm. 2. En gång förekommer i præterit. indicat. formen *gaggida*, likasom af ett verbum *gaggjan*.

Anm. 3. Det vanliga præteritum *iddja* är att anse såsom genom consonant-omflyttning och fördubbling uppkommet af *ij-da* (qs. *ijân-dadhau*) af radix I, gå, och *da* = *daþ* = sanskr. *dadhau* gjorde.

c) *visan*, vara.

Detta verbum betyder äfven *förblifva*, och conjugeras då regelbundet efter den *2:dra starka* conjugationen. — Såsom verbum substantivum *vara*, conjugeras det på följande sätt:

		Indicativus.		Conjunctivus.	
		Præs.	*Præt.*	*Præs.*	*Præt.*
S.	1.	im	vas	sijau	vesjau
	2.	is	vast	sijais	veseis
	3.	ist	vas	sijai	vesi
D.	1.	siju	vesu	sijaiva	veseiva
	2.	sijuts	vesuts	sijaits	veseits
P.	1.	sijum	vesum	sijaina	veseima
	2.	sijuþ	vesuþ	sijaiþ	veseiþ
	3.	sind	vesun	sijaina	veseina

Imperativus fattas. I dess ställe brukas conjunctivus.

Infinitivus: visan.

Participium: visands.

Anm. Consonanten *j* bortfaller stundom, t. ex. *sium, siud; siau, siai.*

Adverbium.

Adverbia äro af flera slag, såsom:

a) *Loci*: 1) *war*, hvarest? *par*, *paruh*, der; *jainar*, der borta; *her*, här; *aljar*, annorstädes; *afta*, bakom; *faura*, framför; *dalapa*, nedanför; *iupa*, uppe; *uta*, ute; *inna*, inne; *fairra*, fjerran; *newa*, nära; *ufaro*, ofvanpå; *undaro*, inunder; *utana*, utom; *innana*, inom; *bisunjane*, rundtomkring.
2) *wap*, *wadre*, hvarthän? *pad* blott i sammans. m. *ei*, dit som, *jaind*, *jaindre*, dit bort; *hidre*, hit; *aljap*, annorstädes; *dalap*, ned; *samap*, tillsamman; *ut*, ut; *inn*, in; *iup*, upp; *new*, nära; *faur*, fram.
3) *wapro*, hvarifrån? *papro*, derifrån; *jainpro*, der bortifrån; *utapro*, utifrån; *innapro*, innifrån; *iupapro*, uppifrån; *dalapro*, nedifrån; *fairrapro*, fjerran ifrån; *aljapro*, annorstädesifrån; *allapro*, allestädes ifrån.

b) *Temporis*: *wan*, när? *pan*, *panuh*, då; *suman*, någon gång; *nu*, nu; *ju*, *jupan*, redan; *nauh*, *nauhpan*, *nauhpanuh*, ännu; *air*, tidigt; *ufta*, ofta; *aftra*, åter; *simle*, en gång; *anaks*, plötsligt; *suns*, *sunsaiv*, strax; *sinteino*, alltid.

c) *Quantitatis*: *wan filu*, huru mycket? *filu*, mycket; *mais*, mer; *maist*, mest; *leitil*, litet; *mins*, mindre; *minnist*, minst, o. s. v.

d) *Qualitatis*: *waiva*, huru? *sva*, *svah*, så; *vaila*, väl; *ubilaba*, illa; *gabaurjaba*, gerna; *arniba*, säkert; *harduba* l. *hardaba*, hårdt; *hauh*, högt; *hauhis*, högre; *hauhist*, högst; *vairaleiko*, manligt; *vitodeigo*, lagligt; *sniumundo*, hastigt; *sniumundos*, hastigare, m. fl.

e) *Interrogandi*: 1) i *direct* fråga: *-u* enclit, månne? *niu*, månne icke? *ibai*, väl icke? *ibai aufto*, väl icke måhända? *ibai ni*, månne icke? *nibai*, så framt icke? *-u* . . . *pau* (*aippau*), månne . . ., eller? *wapar* . . . *pau*, utrum . . . an? *ibai ni* . . . *pau*, månne icke . . . eller?
2) i *indirect* fråga: *ei*, om; *jabai*, om; *jau*, om verkligen; *ei aufto*, om tilläfventyrs; *niu aufto*, om icke tilläfventyrs; *-u* enclit. . . . *pau* . . . *-u* l. *uh* enclit., om . . . eller om.

f) *Affirmandi*: *ja*, ja; *jai*, ja i sanning; *pau*, väl, (quidem).

g) *Negandi: ni*, icke; *ne;* nej; icke; — *svare*, förgäfves, utan skäl.

h) *Dubitandi: halisaiv*, knappt.

Præpositio.

1. Följande præpositioner styra:

a) *Dativus: alja*, utom; *af*, af, ifrån; *miþ*, med; *us*, ur, utur; *faura*, före; *fram*, från, af.
b) *Accusativus: and*, emot, öfver; *þairh*, igenom; *inuh*, utan; *undar*, under; *viþra*, emot; *faur*, för.
c) *Dat.* o. *Acc.* (Dat. uttrycker begreppet *hvila*, och Acc. *rörelse*): *ana*, å, på; *at*, åt, vid; *afar*, efter; *bi*, vid, omkring; *du*, till; *hindar*, bakom; *und*, för, emot; ända till; *uf*, under; *ufar*, öfver.
d) *Gen.*, *Dat.*, *Acc.*: *in*, 1) *gen.* för skull; 2) *dat.* i, på; 3) *acc.* in i, i, till.

Anm. Då præpositioner förekomma absolut eller utan casus, äro de att anse såsom adverbier. I sammansättningar kunna de, dels såsom adverbier, dels såsom præpositioner, anses.

2. *Particulæ inseparabiles* äro: *anda*, emot; *ga*, med; *dis*, i sär; *id*, åter; *missa*, miss-; *un*, o-; *unþa*, und-; *vaja*, o-, för; *tvis* l. *tuz*, i sär; *fair*, för; *fra*, för; *fri*, för (?).

Conjunctio.

Conjunctionerna kunna indelas i 2 hufvudklasser: *Coordinativae* och *Subordinativae*.

1. *Coordinativae:*

a) *Copulativae: jah*, och; *-uh* (l. *-h*) enclit., och; *nih*, och icke.
b) *Disjunctivae: aiþþau*, eller; *andizuh . . . aiþþau*, antingen . . . eller; *jaþþe . . . jaþþe*, antingen . . . eller.
c) *Adversativae: iþ*, *þan*, *aþþan*, *akei*, men; *ak*, utan.
d) *Causales: allis*, *auk*, *unte*, *raihtis*, ty.
e) *Consecutivae: þanuh*, *þaruh*, *eiþan*, *nu*, *(nuh)*, *þannu*, *nunu*, fördenskull, derföre, alltså.

2. *Subordinativae:*

a) *Temporales: þan*, *þande*, då, när, så länge som; *sve*, då, som; *biþe*, *miþþanei*, medan som; *sunsei*, så snart som; *faurþizei*; förrän som.

b) *Conditionales: jabai*, om; *nibai*, *niba*, om icke; *pauhjabai*, om ock.
c) *Causales: ei*, *pei*, *unte*, *patei*, *pande*, *pandei*, emedan, derföre att.
d) *Objectivae: ei*, *pei*, *patei*, *unte*, att.
e) *Relativae: ei*, som; *parei*, der som; *padei*, dit som; *paproei*, derifrån som, m. fl.
f) *Comparativae: sve*, *svasve*, som, såsom; *pau*, än.
g) *Consecutivae: ei*, *svaei*, *sve*, så att.
h) *Finales: ei*, *pei*, på det att; *ei ni*, på det att icke; *ibai*, på det att icke.

Anm. *Particulæ encliticæ* äro: *u*, månne; *uh*, månne; *uh* l. *h*, ock; *hun*, som helst.

Interjectio.

Interjectioner äro:

O, o! *vai*, ve! *sai*, se! — *hiri*, *hirjats*, *hirjip*, kom, kommen hit!

Rättelser och Tillägg.

Pag. 2 anm. radd. 5, 7 och 10 står: Fol. 1. läs: Fol. 1. rect.
— 10 i brädden till venster: siffertalet 12 flyttas 1 rad högre upp.
— 53 art. *Ioses.* I somliga exemplar står: *Josezis* l. *Josez*, läs: *Iosezis* l. *Iosez*,
— 54 art. *laugnjan.* Det medlersta parenthestecknet borttages.
— 62 Tillägg längst ned på sidan: *paraskaive, eins*, (vox græc.), m. 6. tillredelsedag.
— 93 rad. 20. Anm. 1. står: *aipistule*, läs: *aipistaule* l. *aipistule*,
— 94 3:dje declinat.: tillägg för nom. fem. ändelsen as
— — — — tillägg å ömse sidor om *Daikapaulis* namnen *Herodias; Iairaupaulis*,
— 95 rad. 2 står: af de föregående: läs: andra af de föregående:

Smärre förseelser på några få ställen behagade Läsaren ursäkta och sjelf rätta.

